

Longos

Dafnis și Cloe

Longos Dafnis și Cloe

Coperta și ilustrațiile :
Val Munteanu

de Barnea

Longos

Dafnis

și

Cloe

Traducere, prefață și note
de PETRU CREȚIA

București 1964

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

P R E F A Ţ Ă

*C*e e mai prețios și mai durabil în cartea aceasta e tocmai ceea ce și azi, după mai bine de un mileniu și jumătate de când a fost scrisă, orice cititor poate găsi în ea fără ajutorul nimănui. Dar cartea nu spune singură, și poate trebuie spus aici, nici în ciuda câtor șanse contrare a apărut în lume așa cum este, frumoasă și vie, și nici în ce măsură scăderile ei sînt mult mai mici decît puteau să fie.

Nu știm prea bine cînd a fost scrisă. O vreme, filologii, a căror singură bază certă de datare este analiza internă a conținutului, au oscilat în situarea ei cronologică pe o distanță de cîteva sute de ani, între secolele al II-lea și al V-lea ale erei noastre. Cercetătorii mai recenți au început totuși să cadă de acord că Dafnis și Cloe a fost alcătuită în secolul al II-lea, cel mai tîrziu în prima jumătate a celui de al III-lea, cam pe vremea lui Lucian și Apuleius, sau o generație după ei.

Autorul, Longos, nu este pentru noi cu mult mai mult decît un nume adunat pe-o carte. Aproape să nu fie nici atît: un filolog din secolul trecut a fost înclinat să creadă că numele acesta nu e altceva decît citirea greșită a unei părți din titlul dat de manuscrise. Nu știm nici măcar unde s-a născut sau a trăit Longos. Faptul că acțiunea cărții sale se desfășoară în Lesbos, că Longos dovedește o destul de bună cunoaștere a insulei, nu demonstrează nimic.

Dafnis și Cloe e o floare deschisă tîrziu, în amurg, pe un pămînt vlăguit. Cultura antică se afla în declin, odată cu existența socială

a cărei expresie era și care ajunsese o realitate uzată, stagnantă, pe cale de disoluție, incapabilă să mai alimenteze conștiințele cu o materie bogată și proaspătă, cu noi avânturi. Chiar ceea ce se produce mai trainic în această vreme poartă unul sau altul din semnele oboșelii și ale sfârșitului.

Prin opera lui Lucian omenirea se desparte cu voioșie de trecutul ei¹, dar se desparte, iar Lucian n-a pus nimic în locul străvechiului Olimp, s-a mulțumit doar să-i cînte pe ruine prohodul burlesc. În *Apuleius*, dimpotrivă conștiința își caută pacea într-un miraj factive, într-un extaz absurd, după care tînjea, în umbra Isidei sau a altor zeități mîntuitoare, sufletul sărăcit și disperat al unei lumi istovite.

Cît despre roman — gen nou, la apogeu în secolele al II-lea și al III-lea (chiar Măgarul de aur al lui *Apuleius* este un roman) — proza artistică greacă moare prin el și, cu puține excepții, fără glorie, rămasă departe de marea artă literară.

După cîte știm pînă acum, romane grecești au început să se scrie pe la începutul erei noastre (dacă nu și mai devreme) și au continuat să fie scrise cam pînă la sfîrșitul secolului al III-lea. Unora le cunoaștem doar titlul, altora chiar conținutul, după rezumate; din cîteva avem fragmente; unul, Efesiacele sau Habrocomes și Anthia de Xenofon din Efes, ni s-a păstrat într-o amplă abreviere, în cinci cărți (față de cele zece ale formei ini-

¹ Marx-Engels, *Opere*, vol. 1, Editura de stat pentru literatură politică, 1957, p. 417.

țiale); iar patru romane grecești au ajuns pînă la noi în întregime : Hercas și Caliroe, de Chariton, Leucipe și Clitofon, de Ahile Tatios, Etiopicele sau Teagene și Haricleea, de Heliodor și Dafnis și Cloe, de Longos.

Lăsînd deocamdată la o parte pe cel din urmă, despre toate celelalte se poate spune că sînt povestiri de dragoste, și numai de dragoste, construite pe o schemă stereotipă : doi tineri foarte frumoși se iubesc (de obicei de la prima vedere), dar cînd să-și ajungă soție și soț sau imediat după căsătorie, sînt brusc tîrîți într-un vârtej de întîmplări adverse, care îi despart pentru mult timp și-i poartă de-a latul și de-a lungul lumii, uneori chiar dincolo de ea. Romanul grec în aceasta constă, în lupta dintre maliția îndîrjită și absurdă a soartei și dragostea victorioasă pînă la urmă a celor doi tineri, care au amîndoi virtutea să reziste celor mai înfiorătoare primejdii și celor mai seducătoare ispite și își păstrează neclintită credință pînă se regăsesc, indemni și fericiți, la sfîrșitul vicisitudinilor și al cărții.

Mare și statornică e dragostea acestor frumoase perechi, dar fără nuanțe și fără adevărata adîncime pe care o dă coexistența în conștiință a mai multor valori omenești. Iar aria geografică a peregrinărilor lor pe pămînturi și mări e imensă, însă locurile și oamenii sînt parcă mereu aceiași, un orient elenizat, atemporal și monoton. Resorturile acțiunii sînt exterioare și incoerente, așezate sub semnul acelei Τύχη, Fortuna, capriciul divinizat, care căpătase atîta loc în gîndurile antichității tîrzii. De altfel întîmplările se pot

reduce la câteva tipuri fundamentale : răpiri (adesea săvârșite de pirați), sechestrări, salvări miraculoase în ultima clipă, recunoașteri neașteptate, toate înșăsurate și desfășurate în jurul aceluiași mobil — cupiditatea de diverse feluri pe care o stârnește în oameni de tot soiul frumusețea perfectă și infinit dezirabilă a celor doi tineri. În așa fel încît tumultul și agitația nu pot masca intima sărăcie a substanței romanelor grecești, care nu e decît sărăcia observației psihologice și descriptive. Aceste jocuri spectaculoase și în fond benigne ale dragostei și întâmplării nu sînt pînă la urmă nici cu adevărat emoționante, nici cu adevărat pitorești.

De bună seamă, publicul căruia romanele îi erau adresate le găsea foarte palpitante și încerca, trecîndu-și vremea cu ele, voluptatea „unei mile temperate și a unei groaze trecătoare”, cum spune Anatole France¹, parafruzînd spiritual vestita afirmație aristotelică despre tragedie. Ce se întîmpla în agora încetase de mult să mai fie interesant. Pasiunile publice erau moarte. Iar dintre cele private, oamenii au găsit aproape întotdeauna că cea mai mișcătoare și mai atașantă este dragostea. Romanul a satisfăcut gustul pentru povestea de iubire a unui public foarte larg și de loc pretențios și a rămas la ceea ce în culturile moderne a fost romanul de apendice și romanul foileton, pe care au plîns și s-au înfiorat atîtea suflete naive.

¹ Anatole France, *Le génie latin*, Paris, Calman-Lévy, 1917, p. 2.

Geneza acestui gen tardiv a fost destul de controversată. O vreme s-a crezut, după autoritatea celui mai serios cercetător din secolul trecut al problemei, Erwin Rohde¹, că romanul grec nu este decît redactarea în proză, după rețete retorice, a elegiei de dragoste alexandrine, combinată cu povestirea de aventuri, a cărei tradiție era veche cît Odiscea, dar al cărei gust se răspîndise larg tot în epoca elenistică, pătrunzînd pînă în istoriografie. Astăzi știm că procesul a fost mai complicat și că romanul grec este o sinteză a tot ce literatura greacă produsese în materie de dragoste, aventură și situații dramatice, adică, în afară de precedentele stabilite de Rohde, povestea de dragoste în proză, așa cum apare încă la Herodot și Xenofon (Abradates și Panteea, în Ciropedia), povestirile populare de dragoste, a căror tradiție era vie mai ales în zona orientală, asiatică și egipteană, a culturii grecești, istoriografia elenistică, din care romanul n-a preluat doar înclinarea către exotic și aventuros, ci și preferința pentru situațiile patetice, de inspirație tragică, precum și comedia nouă (cunoscută de noi mai ales prin ce ne-a rămas din Menandru), care a furnizat romanului situații și soluții dramatice gata făcute: copii părăsiți și regăsiți, recunoașteri, comploturi ascultate în taină etc. Din toate acestea a ieșit un gen original, cu fizionomie specifică, cu o formulă repede fixată într-o tradiție aproape invariabilă, dar care n-a reușit niciodată să depășească factura aproape pur cărturărească a inspirației sale.

¹ Erwin Rohde, *Der griechische Roman und seine Vorläufer*, Leipzig, 1876.

Pentru ca cititorul să priceapă direct ce are bun și rău romanul grec, nimic n-ar fi mai lămuritor decât citirea Etiopicelor lui Heliodor. Amyot le-a tradus admirabil¹, Cervantes și Shakespeare le citeau cu plăcere. E în Heliodor o construcție mai fermă și mai evoluată decât în celelalte romane, un anume brio narativ, o exuberanță sănătoasă, o rapiditate ușoară în desfășurarea acțiunii și uneori chiar o putere și vivacitate psihologică datorită căreia unele dintre personaje sînt ceva mai mult decât niște simple fantoșe (cum fantoșe sînt protagoniștii). În cazul lui Heliodor, regretăm că ceea ce par să înceapă cărțile acestea, lumea veche n-a mai avut putere și timp să desăvîrșească.

Longos este altceva. Și totuși, tot ce s-a spus pînă aici despre romanul grec poate fi aplicat și cărții sale. Dafnis și Cloe e o poveste de iubire, și întregul ei interes e concentrat exclusiv în jurul iubirii. Schema acțiunii e conformă schemei tradiționale: cei doi eroi aspiră îndelung unul la altul, întîlnesc piedici, le trec, se dobîndesc pînă la urmă. Intreaga carte vădește inspirația livrescă. Însăși originalitatea cea mai izbitoare a romanului lui Longos, situarea acțiunii în mediu pastoral, nu este decât reluarea, în proză, la distanță de cîteva sute de ani, a idilei pastorale în versuri, așa cum căpătase, în secolul al III-lea î.e.n., formă clasică în opera lui Teocrit și cum fusese imitată de Bion, de

¹ Cea mai recentă traducere franceză este aceea a lui Pierre Grimal, în *Romans grecs et latins*, Gallimard, Bibliothèque de la Pléiade, Paris, 1958.

Moschos, de Vergiliu. Iar chipul cum e legată și dezlegată acțiunea, care începe cu găsirea unor copii părăsiți și se rezolvă prin regăsirea lor de către părinți, este împrumutat din comedia nouă, de unde provin de altfel și câteva personaje episodice : Lycainion, Astylos, Gnathon.

Și în detaliu, Dafnis și Cloe e o fină textură de reminiscențe, de parafraze, de imitații, de ecouri din epopeea homerică, din Anacreon, din Safo, din Teocrit și alți alexandrini, din Menandru și, de bună seamă, din alte locuri, pierdute pentru noi.

Întreaga organizare a materiei artistice, în structură și stil, este dictată de precepte literare. Veac de veac, începînd încă din secolul al V-lea î.e.n., sofistii și retorii elaboraseră rețete, din ce în ce mai detaliate, mai riguroase și mai constrîngătoare, după care se putea vorbi și scrie frumos despre orice. Iar secolul al II-lea al erei noastre a fost o epocă de dominație aproape exclusivă a acestui tip de formalism. În cazul lui Longos, problema de rezolvat era următoarea : ce mijloace trebuie folosite pentru a obține drept efect asupra cititorului farmecul, γλυκύτης în grecește (ceea ce înseamnă, exact, dulceață). Răspunsul este, pentru noi, însăși opera lui Longos, care, judecată la acest nivel, este o compoziție literară reușită, cu de toate : cuvîntări în formă de monologuri, lamentații și pledoarii, vise, legende, proverbe, descrieri de anotimpuri, de grădini, de opere plastice, animale cu purtare omenească și altele multe.

Și arhitectura scrierii este guvernată de legi stricte, de simetrii, opoziții, paralelisme și re-

luări savante. Cartea se împarte în 12 părți¹, construite fiecare după aceeași schemă trinară, ale cărei componente, cu mici abateri, revin periodic: 1 — o introducere prezentând locul sau timpul acțiunii; 2—a) despre Dafnis, b) despre Cloe (uneori cu foarte marcate paralelisme: IV, 26 și 32); 3 — despre Dafnis și Cloe împreună (de obicei un tablou idilic, o scenă de dragoste). Astfel, de pildă, cartea I începe cu descrierea moșiei de lângă Mitilene, locul unde se petrece întreaga pastorală (cap. 1), narează apoi găsirea lui Dafnis (cap. 2—3) și găsirea Cloei (cap. 4—6) și trece, în încheierea primei părți, la înfățișarea celor doi copii păstorind împreună. Cu cap. 9, închinat primăverii, începe partea a doua. Și așa mai departe.

Primele două cărți au fiecare câte patru părți, cartea a treia numai trei, iar a patra constituie în întregime ei a douăsprezecea și ultima diviziune structurală a romanului, alcătuită și ea după formula celorlalte: o introducere care conține pregătirile pentru venirea stăpînului și descrierea livezii (cap. 1—4), o lungă secțiune care culminează cu recunoașterea lui Dafnis (cap. 5—26), alta, simetrică,

¹ I, 1-8. 9-22, 23-27, 28-32; II, 1-11, 12-18, 19-31, 32-39; III, 1-11, 12-23, 24-34; IV; vezi O. Schissel v. Fleschenberg, *Die Technik des Bildeinsatzes*, *Philologus*, 1913, pp. 95—97 și O. Schönberger, *Einführung*, pp. 25—26, în volumul Longos, *Hirtengeschichten von Daphnis und Chloe*, griechisch und deutsch von Otto Schönberger, Berlin, Akademie-Verlag, 1960; textul stabilit de O. Schönberger, cu unele variante oferite de aparatul critic, stă la baza prezentei traduceri a pastoralei lui Longos.

terminându-se cu recunoaşterea Cloei (cap. 27—36) şi, în sfârşit, încheierea acestei părţi şi totodată a cărţii: căsătoria celor doi tineri (cap. 37—40). Cu alte cuvinte, ritmul de succesiune a acestor diviziuni cu structură asemănătoare se încetineşte spre sfârşit, diviziunile devin tot mai ample şi mai bogate, pînă la ultima, cea mai întinsă, care cuprinde criza şi soluţia şi se încheie cu încununarea iubirii celor doi eroi, pregătită gradat de toate scenele de dragoste anterioare. Această tendinţă se regăseşte din plin şi în structura frazelor însele, construite (după recomandări datînd de la Gorgias, marele sofist din secolul al V-lea î.e.n.) din grupe egale de două sau trei membre, a căror simetrie este adesea subliniată de ritm şi chiar de rimă.

E uşor de văzut ce efecte artistice dăunătoare putea avea elaborarea după astfel de canoane, combinate la rece, a unei materii preluate şi aşa în mare măsură din tradiţia literară. Mai ales că nici un retor nu s-a gîndit vreodată să scrie manualul perfectului romancier, pentru că nici unul n-a bănuit că romanul, cît de rudimentar ar fi, are tehnica lui specifică. Nu arareori vedem pe romancierii greci suspendaţi între tehnica mai sumară a povestirii sau, să zicem — modernizînd — a nuvelei, pe care se silesc s-o depăşească, şi tehnica mai pretenţioasă a romanului, care cere o viziune intensă a detaliului şi capacitatea de a anima simfonie secţiuni dense şi complicate de viaţă. Longos are şi el adesea respiraţia prea scurtă şi ochiul prea needucat pentru a reuşi în acest sens, de unde inadvertenţe, incompatibilităţi, lacune. De bună seamă

cititorul le va observa singur în traducere, și dacă nu, cu atât mai bine, pentru că sînt neesențiale.

Esențial în Dafnis și Cloe este ceea ce o mai face tradusă și citită și astăzi, pretutindeni, iar pe Longos să dobîndească, singur între autorii greci de romane, cununi peste locuri și timp. Și nu sînt cununi pentru un premiant în retorică. Sînt pentru un poet.

Fără puterea unei intuiții poetice centrale, nici o abilitate și nici un rafinament n-ar fi putut salva opera lui Longos de uitare. Dar intuiția aceasta există și ea este aceea care dă cărții unitate și avînt, simplitate și prospețime. Fără ea, tehnica prozei artistice, construcția minuțios calculată, arta rafinată a folosirii reminiscențelor literare ar fi rămas toate exterioare și reci.

Longos a știut din capul locului (și nu e un merit neînsemnat) să se așeze pe o poziție prielnică. Inovînd, în sens pastoral, romanul grec, Longos se putea dispensa, era aproape obligat să se dispenseze de a-și plimba personajele prin tot universul, adică de a susține interesul cititorului cu mijloace amorfe din punct de vedere artistic. E drept, nu lipsesc din cartea lui două pasaje tipic romanești: două răpiri, a lui Dafnis și a Cloei. Dar ponderea lor în acțiune este redusă, în mod evident deliberat, la foarte puțin. Iar aventura sfîrșește, parcă ironic, destul de aproape pentru ca Dafnis să se poată întoarce înot, și Cloe pe jos. Pe de altă parte, Longos a știut să evite aproape constant primejdiile pastoralei înseși: convenția, dulcegăria, fadoarea. Imitînd pe

Teocrit la atîta vreme distanță și într-un mediu literar cu gustul corupt a reușit să imite fără să contrafacă, să încarce sau să umfle, cu o fermă, pură și nobilă simplitate.

De altfel, nu totul e livresc în pastorala tîrzie a lui Longos. Se simte adesea în ea vibrația observației directe, o prospețime spontană. Peisajele nu sînt cu totul artificiale, anotimpurile lui Longos nu sînt pură caligrafie, și nici simple exerciții de stil exterioare narațiunii: ele au un rost în poezia personajelor sale. Viața, îndeletnicirile și mentalitatea lumii agreste nu sînt convenționale și nici parfumat idealizate. Cine urmărește cu atenție comportările și psihologia lui Dryas și a lui Lamon, a Napei și a Myrtalei, a peșitorilor Cloei, simte că Longos n-a vrut să-i arate altfel decît puteau fi la nivelul și după felul lor de viață: dominați de ritmul anotimpurilor și al datinilor ancestrale, oameni cu suflet simplu, cam lacomi, cam vicleni, dar nu grosolani. Scena în care Dryas și Lamon caută să se tragă pe sfoară (III, 30—31) e, din punct de vedere artistic, fără cusur: insidia se manifestă în formele cele mai corecte ale politeții rurale, cu preambul despre starea recoltei, cu amabilități și complimente, cu pretexte specioase, cu vorbe aruncate parcă la întîmplare. Amestecul de cupiditate și de sinceră dragoste părintească pe care îl dovedesc cele două perechi de țărani-robi față de copiii lor de suflet este la fel de convingător și de fin. E drept că toate aceste personaje din al doilea plan seamănă între ele, ca privite de departe, de la o distanță care estompează diferențele.

Personajele urbane, fără să fie niciodată false, sînt cam șterse (și apar de altfel în cea de a doua parte a cărții, în care Longos se desprinde de esențial, pentru a da cărții convenita dezlegare dinafară, cum dinafară vin și orășenii în lumea păstorească).

Un cuvînt deosebit merită Lycainion, femeia de oraș adusă la sat de un țăran avut și cam trecut. Longos a izbutit să-i dea mai mult decît un rol necesar în povestea sa : i-a dat un suflet. Lycainion nu e numai o femeie frumoasă, isteată și neglijată căreia îi place un păstor arătos și naiv. Este în ea și un fel de bunătate față de cei doi adolescenți, grija să nu le facă rău amestecîndu-se, dintr-o toană, în viața lor. Iar la sfîrșit, cînd rolul ei se încheie și cînd îi cere lui Dafnis să n-o uite, se simte la ea o mică strîngere de inimă în care nu e numai femeiașcă vanitate.

Dar toate acestea n-ar exista pentru noi fără Dafnis și fără Cloe, singurii protagoniști memorabili din toată literatura romanescă greacă, adevărata invenție poetică a lui Longos, în care a avut harul să dea mai mult decît primise de la alții. În celelalte romane grecești, cei doi protagoniști rămîn, în tumultul întîmplărilor, aceiași, neclintiți într-o iubire și o credință date de la bun început, confecționați dintr-o substanță incoruptibilă, dar moartă. Dincolo de belșugul de gesturi și de cuvinte patetice, viața lor din adînc e imobilă și rigidă ca a statuilor arhaice. În schimb, dacă lumea din jurul lui Dafnis și a Cloei e relativ neclintită, ei cresc, și se schimbă pe măsură ce cresc, dar nu mai mult

și nu mai complicat decît impune legea vîrstei lor.

Incep prin a fi copii, cum sînt extrem de pușini în literatura greacă, aproape de loc. Poate doar Astyanax, fiul lui Hector, ar fi putut să se joace cu ei și să-ncerce, cu ei, să sară ca mieii și ca iezii.

Apoi (și aceasta e toată povestea) cresc, încet, în cadența anotimpurilor, a căror culoare și parșum sufletele lor elementare o iax, rînd pe rînd, pînă cînd sevele din ei ajung să-i răscolească și să-i tulbure peste puterea înțelegerii lor și încep să caute cu inocență, încă cruzi la suflet, o împlinire pe care Longos a știut să o arate, fără ostentație, ca pe o lege cosmică și de loc ca pe o concupiscentă derizorie și îndoielnică. I s-a reproșat lui Longos că exploatează naivitatea celor doi copii ca pe un mijloc rafinat și echivoc de a întîrzia deznodămîntul¹. Este o flagrantă eroare. Longos putea născoci o mie de întîmplări care să servească aceluiași scop, e-adevărat, dar a ales singurul mijloc care nu sună fals și nu vine dinafară și l-a folosit cu poetică puritate, cu acea seninătate pe care o invocă la începutul cărții sale, dorind să scrie despre iubirile altora fără tulburare personală. Lascivitatea, gîndul tergiversării voluptuoase, candoarea perversă au fost puse în carte nu de autor, ci de acei cititori, unii foarte venerabili, care, dintr-o pricină sau alta, nu vor să deosebească pe Boccaccio, poetul, de La Fontaine

¹ Cu deosebită violență, de Maurice Croiset în *Histoire de la littérature grecque*, tome V, Paris, 1899, pp. 801—802.

din Contes, naratorul grivois. Goethe nu se numără printre aceștia¹.

Mai târziu, când Dafnis știe ce Cloe încă ignoră, Longos are finețea să pună în sufletul băiatului un început de maturitate, o grijă aproape bărbătească pentru fragilitatea Cloei și, în gesturile lui, gingășie și tandrețe. Scena dintre Dafnis și Cloe, curînd după ce Dafnis învățase marea taină, este scrisă în tonurile cele mai suave și mai ușoare, purificată de prezența infinită a mării, de cîntecul pescarilor trecînd în larg, de cadențe și de ecouri, de tăcerea calmă care coboară după aceea, cu seara, peste ape și țărături.

I s-a mai reproșat lui Longos, cu mai mult temei, că exprimă prea des mișcările sufletești ale eroilor săi prin mici monologuri sau dialoguri discursive în gustul vremii, nu prea convingătoare. Dar poezia lui Longos e cu atît mai prețioasă cu cît simțim mai bine pe ce teren ingrat a încolțit. Care sofist, care retor ar fi știut să spună în cîteva vorbe ce spune Longos despre dragostea celor doi, chinuită și exacerbată de neliniște? Trebuie să vină stăpînul și de cuvîntul lui atîrnă soarta lor (IV, 7). Nu sînt discursuri în acest loc, ci doar atît : că sărutările lor erau mai dese și înfrigurate, speriate și amare, ca în umbra unei priviri străine și reci.

Este emoție în pagina lui Longos. O emoție stăpînită, măsurată, de loc sentimentală, de loc naivă, delicat ironică uneori, alteori senină și muzicală. Deși Cloe și Dafnis au o frumu-

¹ Goethe, *Gespräche mit Eckermann*, 9, 18 și 20 martie 1831.

sețe deasupra umanității de rînd, deși sînt de neam bun, iar soarta lor poartă semnul unei ocrotiri divine, Longos are tot timpul tactul artistic de a nu introduce aceste lucruri în conștiința sau în gesturile lor, de a-i lăsa pe deplin umani și pe deplin firești, în acord cu paradisul lor simplu, copii, adolescenți ca oricare alții. Și totodată puterea de a ni-i lăsa în amintire ca expresie a ceva mai mare și mai grav decît ei înșiși, nu grațioase personaje arcadice sau rococo, ci pure statui dintr-o insulă eternă, la care tinerețea și inocența noastră se pot întoarce mereu.

Dacă Longos n-ar fi fost, în vremea lui ostenită, un poet, cartea lui de seară n-ar fi ajuns pînă la noi, prin pulberea mileniului, așa, încă acoperită de rouă.

Petru Creția

I N C E P U T

Pe cînd vînam prin Lesbos am văzut, într-o duminică a nimfelor, lucrul cel mai frumos din cîte mi-a fost dat să văd vreodată : icoana zugrăvită a unei povești de iubire. Frumoasă era și duminica, cu arbori deși, luminată de flori, hrănită cu ape de izvor : un singur izvor, dar bogat. Mai plăcută decît toate era însă icoana aceasta, care arăta, zugrăvite cu ales meșteșug, întîmplările unei iubiri. Era atît de frumoasă încît mulți, chiar străini, aduși de faima ei, veneau să se închine nimfelor, și s-o privească. Puteai să vezi acolo femei născînd, altele înfășînd prunci în scutece scumpe, copii părăsiți, animale care-i hrăneau, păstori care-i luau în grija lor, îndrăgostiți jurîndu-și credință, țărni jefuite de tîlharii mării, năvala unor dușmani. Mai erau și altele multe, și toate de dragoste ; iar eu, privindu-le cu sufletul uimit și fermecat, am fost cuprins de apriga dorință să tîlmăcesc, scriind, icoana în cuvinte. Am căutat atunci pe cineva să-mi lămurească înțelesul chipurilor mute și am alcătuit apoi, în patru părți, o carte pe care o închin lui Eros¹, nimfelor², lui Pan³ : un lucru de preț și-o desfătare pentru toți oamenii, merit să vindece pe bolnavi,

pe cei întristați să-i mîngîie, să deștepte
amintiri în cei care-au iubit, iar celor-
lalți să le fie, în pragul iubirii, o pildă.
Căci nimeni n-a scăpat cu totul și nu va
scăpa vreodată de dragoste, cît va fi fru-
musețe în lume și ochi care s-o vadă.
Iar nouă ajute-ne zeul să scriem iubirile
altora cu gîndul senin.

C A R T E A I N T I I

Este în Lesbos un oraș, Mitilene, întins și frumos ; îl pătrunde lin marea, tăindu-l cu brațele ei, și e împodobit cu poduri de piatră albă, lustruită. Ai crede că nu vezi un oraș, ci un ostrov. ¹ Cam la două poște de acest oraș, se întindea pământul unui om bogat, o moșie dintre cele mai frumoase ; înălțimi cu vînat din belșug, cîmpii roditoare cu lanuri de grîu, dealuri cu vii, pășuni cu turme. Iar marea scâldea întinsul țărm, spărgîndu-și valurile pe nisipuri gingașe.

2

Pe această moșie, un păstor de capre, Lamon, găsi, pe cînd își păștea turma, un copil alăptat de una din caprele lui. Era acolo un stejăriș plin de mărăcini, pe deasupra se întindeau ramuri de iederă, iar dedesubt creștea o iarbă moale, în care stătea culcat copilul. Aici tot dădea fuga și se făcea nevăzută capra lui Lamon : își lăsa iedul ; și venea să șadă lîngă prunc. Lamon, făcîndu-i-se milă de iedul părăsit, începu să pîndească drumurile caprei și într-o zi, în puterea

amiezii, luîndu-se pe urma ei, o văzu
ținîndu-și picioarele cu grijă, să nu calce
pruncul și să-l rănească, iar pe acesta
sugîndu-i lacom laptele bogat, ca de la
sînul maicii lui. Mirat, cum era și firesc,
Lamon se apropie și dădu peste un bă-
iețel frumos și dolofan, și învelit în scu-
tece mult mai de preț decît s-ar fi potri-
vit cu soarta lui de biet prunc lepădat.
Într-adevăr, avea o hăinuță de purpură,
prinsă cu copcă de aur, și o sabie mică
de tot, cu mînerul de fildeș.

3

Mai întîi îi veni gîndul să ia doar
semnele de recunoaștere, fără să se mai
îngrijească de copil. După aceea însă,
rușinat, să nu fie el omenos nici cît o
capră, așteptă să se aștearnă noaptea,
luă semnele, copilul, ba și capra și le
duse la nevastă-sa, Myrtale. Aceasta,
uluită, mai să creadă că nasc și caprele
copii, dar Lamon îi povesti toate, cum
l-a găsit lepădat, cum l-a văzut sugînd
la capră, cum i-a fost rușine să-l lase
să piară. Și-atuncea, într-un gînd, ei as-
cunseră lucrurile părăsite o dată cu co-

pilul, iar pe copil îl socotiră ca al lor și îl încredințară caprei, să-i fie mai departe doică. În sfârșit, pentru ca și după nume să pară din neam de păstori, hotărîră să îl cheme Dafnis ¹.

4

Trecuseră doi ani de la acestea, cînd un cioban de prin împrejurimi, anume Dryas, pascîndu-și turma, dădu și el peste ceva asemănător. Era pe-acolo o peșteră a nimfelor, o stîncă mare, scobită înlăuntru, iar pe dinafară rotundă. Cît despre nimfe, chipurile lor erau cioplite în piatră : desculțe, cu brațele goale pînă la umeri, cu părul despletit pe spate, încinse peste șolduri, cu ochii zîmbitori. Păreau, după întreaga lor înfățișare, dănțuitoare prinse-n joc. Intrarea în peșteră era drept prin mijlocul stîncii. Înlăuntru țîșnea murmurînd un izvor, ale cărui ape bogate se împrăștiau în pîrîiașe dinaintea peșterii, hrănind cu umezeala lor iarba deasă și fragedă a unei pajiști minunate. Și mai vedeai acolo, atîrnate, șiștare, fluiere, naiuri – daruri închinat de mai vechi păstori.

Spre acest lăcaș al nimfelor își făcuse nărav să se răzlețească o oaie de curînd fătată, încît adeseori o socoteau de-a binelea pierdută. Dryas, vrînd s-o pedepsească și s-o întoarcă la păscutul liniștit de mai nainte, îndoii în chip de laț o mladă lungă de răchită și se-ndreptă spre peșteră, să-și prindă oaia. Ajuns acolo văzu însă ce nu se aștepta să vadă : oaia, întocmai ca o mamă, dădea să sugă unui prunc, cît putea el, din belșugul laptelui ei. Acesta, fără scîncet, își trecea lacom gura de la o țîță la alta, iar gura-i strălucea, curată, căci de cîte ori pruncul se oprea din supt, îndestulat pentru o clipă, oaia îi ștergea fața cu limba. Copilul acesta era o fetiță, și avea și ea scutece scumpe și, lăsate alături, semne de recunoaștere : un tulpan țesut cu aur, sandale aurite și cercuri de aur pentru glezne.

6

Dryas socoti că nimerise peste un semn zeiesc, iar, pe de altă parte, învățase de la oaie să-i fie milă de copil și să-l iubească ; luă așadar fetița în brațe, puse

semnele în traistă și se rugă nimfelor să poată crește cu noroc pe ocrotita lor. Când veni vremea să-și întoarcă oile de la pășune, cum sosi acasă, îi povesti nevestei ce văzuse și îi arătă ce a găsit.

„Hai, ia în grija ta copila“, o îndemnă el, „și crește-o ca și când ar fi a noastră, iar adevărul să nu-l știe nimeni“.

Nape, așa o chema pe femeie, parcă temându-se să nu rămână mai prejos decât o oaie, începu chiar din clipa aceea s-o înconjoare pe micuță cu dragoste de mamă. Și, ca să-ndepărteze orice bănuială, îi dădu și ea nume de păstorită : Cloe ¹.

7

În scurtă vreme, copiii aceștia se făcură mari și se arăta în ei o frumusețe mai aleasă decât frumusețea de la țară. Când băiatul avea cincisprezece ani, iar fata cu doi mai puțin, iată ce visară, în aceeași noapte, Dryas și Lamon : se făcea că nimfele din peștera aceea cu izvorul, unde Dryas găsisse copila, încredințau pe Dafnis și pe Cloe unui băiețuș foarte zglobiu și foarte frumos, care avea aripi la umeri și un arc mic, cu săgeți

pe potrivă. Băiețașul, atingîndu-i pe amîndoi cu aceeași săgeată, porunci ca, de acum încolo, Dafnis să ducă la păscut caprele, iar Cloe, oile.

8

Visul acesta îi întristă : copiii lor de suflet aveau să fie tot păstori, deși, după scutece, părea să-i aștepte o soartă mai bună. În această nădejde îi crescuseră cu bucate mai alese, îi învățaseră carte și tot ce viața de la țară are mai frumos. Au socotit totuși cu cale să lase tot zeilor grija celor pe care zeii îi scăpaseră de moarte. Dryas și Lamon își spuseră unul altuia visul, aduseră jertfe în cinstea copilului înaripat din peșteră (al cărui nume nu-l știau) și îi trimiseră pe Dafnis și pe Cloe cu turmele, să le fie păstori, învățîndu-i mai întîi toate rînduielile : cum să le pască înainte de amiază, și cum după ce se potolește arșița ; cînd să le dea la apă, și cînd să le întoarcă la tîrlă ; pe care să le mîne cu bîta și pe care numai cu vorba. Micii păstori săreau de bucurie, ca și cum cine știe ce mare lucru li s-ar fi încredințat. Iar caprele și oile și le iubeau mai mult decît

e felul celorlalți păstori, căci Cloe unei oi îi datora viața, iar Dafnis nu uita că, lepădat, o capră îi fusese doică.

9

Venise primăvara și toate florile erau în slava lor : și cele din păduri, și cele de pe pajiști, și cîte cresc pe coastele de munte. Unde te purtau pașii, zumzet de albine, ciripit de păsări cîntătoare, ori jocul mieilor de curînd născuți ; turme zburdau pe coaste și prin văi, deasupra pajiștilor bîziiu albine, păsări făceau desigurile să răsune de cîntări. Cuprinși de bucuria atotstăpînitoareii primăveri, Dafnis și Cloe, ca niște copii fragezi și cruzi ce erau, încercau și ei din toate cîte se văd și se aud : îngîneau cîntecul păsărilor, săreau ușurel ca mieii și, întocmai ca albinele, culegeau flori, punînd din ele unele în sîn și împletind din altele cununi, pentru nimfele lor.

10

Cu turmele alături, la toate erau împreună. Adesea Dafnis întorcea oile rătăcite de turmă, și Cloe adesea alunga

de la prăpastii caprele prea îndrăznețe. Cîteodată, unul singur păzea amîndouă turmele, cînd celălalt era prea prins în jocul său. Erau jocuri de păstori și de copii. Cloe se ducea cine știe pe unde, își strîngea papură și împletea apoi vreo cușcă pentru greieri, cu-atîta străduință, că uita de turmă. Dafnis tăia trestii subțirele și le găurea la noduri, le lipea între ele cu ceară moale și încerca un cîntec, pînă-n noapte. Uneori puneau la mijloc laptele și vinul și mîncarea ce și-o aduseseră de-acasă. Caprele și oile tot le mai puteai vedea cîteodată despărțite, pe Dafnis și pe Cloe însă niciodată.

11

Dar Eros plănuia să strice jocurile lor cu alte griji. În turmele din vecinătate făcea mare prăpăd o lupoaică : avea pui mici și îi trebuia hrană multă. Văzînd așa, sătenii s-au adunat noaptea și au pornit să sape gropi, late de-un stînjen și adînci de patru ; pămîntul scos, mai tot, l-au cărat departe de acolo și l-au împrăștiat, apoi au așezat peste gropi crengi lungi și uscate și le-au așternut cu țărîna rămasă. Locul arăta ca mai

nainte, dar și un iepure, de-ar fi călcat pe crengile acelea mai slabe decît paiul, le-ar fi rupt, și-ai fi văzut că nu-i pămînt acolo, ci doar o amăgire. Au săpat ei o mulțime de asemenea gropi, și prin munți și la cîmp, dar lupoaica tot n-au avut norocul s-o prindă : simțise ea că pămîntul ascunde o înșelăciune. În schimb și-au rupt gîtul multe capre și oi, și cît pe-aci chiar Dafnis, în chipul următor :

12

Doi țapi întăritați se luară într-un rînd la bătaie, și unuia, la o ciocnire mai puternică, i se rupse un corn ; tremurînd și icnind de durere, țapul o împunse la fugă, iar biruitorul după el, fără să-l slăbească o clipă. Dafnis vede, îi pare rău de cornul rupt al unuia, se mînie pe celălalt că prea-i afurisit și se ia după el, cu bîta lui de păstor într-o mînă, într-alta cu-un lemn cules de pe jos. Și așa, alergînd furios, și fără să se uite unde calcă, după țapul care da să scape, căzură amîndoi într-o groapă, țapul întîi și Dafnis peste el. Asta a și fost scăparea lui Dafnis : a căzut călare pe țap. Acuma aștepta plîngînd, poate-o

veni cineva să-l scoată de acolo. Cloe, care văzuse cele întâmplate, alergă drept la groapă și, găsindu-l în viață, chemă în ajutor un văcar de pe imașul vecin. Acesta, cum veni, ceru o funie lungă, de care să se prindă Dafnis ca să fie tras afară. Nu era însă nici o funie la îndemână. Cloe își dezlegă briul și îl dădu văcarului să-i arunce un capăt lui Dafnis, acesta apucă de el, iar ceilalți doi, trăgînd de pe marginea gropii, îl scoaseră la lumină. Scoaseră și bietul țap, cu amîndouă coarnele rupte : așa de rău îl ajunsese răzbunarea biruitului său dușman ; îl dăruiră drept mulțumire văcarului, ca să-l jertfească, iar ei se înțeleseră să spună celor de acasă, dacă îi vor întreba de țap, cum că l-au mîncat lupii. S-au întors apoi la oile și la caprele lor și, după ce le-au văzut că pasc în bună rînduială, s-au așezat pe-o buturugă de stejar și-au început să cercezeze dacă Dafnis nu se lovise cumva în cădere. Răni nu avea, nici măcar o vîntaie, doar că era mînjit de noroi din cap pînă-n picioare. Se gîndi atuncea să se spele pînă nu află Lamon și Myrtale de pățania lui.

Se duse la peștera nimfelor, cu Cloe, îi dădu în pază hainele și traista, iar el, stînd la izvor, porni să se spele, pe păr și pe tot trupul. Avea trupul ars de soare, parcă întunecat de umbra părului său negru și bogat. Privindu-l, Cloe îl găsi frumos, și cum atunci întâia oară Dafnis îi părea frumos, crezu că frumusețea i se trage de la scaldă. Iar cînd a fost să-l spele pe spate, a simțit cît de fraged i-e trupul și-a început să se cerceteze într-ascuns, de cîte ori apuca, să vadă dacă nu-i mai gingaș trupul ei. Dar se lăsa amurgul, și s-au întors cu turmele acasă. În Cloe nu mai stăruia alt gînd decît să-l vadă iar pe Dafnis cum se scaldă la izvor. A doua zi, cum ajunseră la pășune, Dafnis, așezat sub stejarul lui, începu să cînte din nai, privindu-și caprele culcate, care păreau că îi ascultă cîntecul ; Cloe, stînd lîngă el, aproape, trăgea cu ochiul și la turma ei de oi, dar mai ales privea pe Dafnis cum cînta din nai. Și îi păru din nou frumos, și își închipui acuma că frumusețea îi vine de la cîntec, încît, după el, luă și ea naiul, cu gîndul să fie frumoasă și ea. Îl rugă să se scalde din nou, îl privi, îl atinse ușor și se trase iute înapoi, rostind

o laudă care era începutul dragostei sale. Nu pricepea ce simte, ca o fată crudă ce se afla, crescută la țară și care n-auzise încă din gura nimănui vorba „iubire“. Mîhnirea îi învălui sufletul, privirile-i erau pierdute și își șoptea adesea numele lui Dafnis. Nu mai mîncea, nu mai dormea, nu-și mai vedea de turmă ; acum rîdea, acum plîngea ; dacă se întindea puțin, repede tresărea ; fața îi era cînd galbenă, cînd roșie ca focul ; se chinuia mai mult decît o juncă înțepată de tăune.

14

Cîteodată, rămasă singură, cădea pe gânduri și-și vorbea astfel : „Sînt bolnavă, și nu știu ce am ; sufăr, și n-am nici o rană ; mi-e inima grea, și doar nici o mioară nu mi s-a pierdut ; stau la umbră deasă și ard. De cîte ori m-am înțepat în spini, și n-am plîns, cîte albine nu m-au împuns, și de mîncat, tot am mîncat. Ce-mi roade acum inima e mai amar decît toate acestea. Frumos e Dafnis, dar și florile-s frumoase, frumos mai cîntă el din nai, dar și privighetorile cîntă frumos, și totuși nu-mi mai

pasă nici de flori, nici de privighetori. De ce nu sînt eu naiul lui, să-i simt suflarea, de ce nu sînt o iadă, să mă pască el ! Apă blestemată, numai pe Dafnis l-ai făcut frumos, eu degeaba m-am scaldat în undele tale. Mă prăpădesc, nimfe dragi ! Sub ochii voștri am crescut, și nu puteți nici voi să mă scăpați. Cînd n-o să mai fiu eu, cine o să vă mai împletească cununi ? Cine-mi va mai hrăni bieții miei ? Cine va avea grijă de greierul meu gureș, prins cu-atîta trudă, ca să m-adoarmă în fața peșterii voastre cu cîntecul lui ? Acuma, cînd nu mai am somn de răul lui Dafnis, zadarnic mai cîntă.“

15

Așa suferea, așa vorbea Cloe, căutînd numele iubirii. Dar Dorcon, văcarul acela care scosese din groapă pe Dafnis și țapul, un flăcăiaș căruia abia îi mîjca barba, știa și numele și faptele iubirii. El se îndrăgostise de Cloe chiar din ziua cu pricina și-n scurtă vreme se aprinsese-atît de mult, încît, nesocotind pe Dafnis, un copil acolo, se hotărî să izbîndească prin daruri ori cu sila. Ca

daruri, aduse mai întâi lui Dafnis un nai păstoresc, făcut din nouă trestii, legate-n loc de ceară cu aramă, iar Cloei, o piele de ciută, cum au bacantele¹, parcă zugrăvită în culori. Cîştigîndu-le astfel prietenia, începu, puţin cîte puţin, să nu mai ţină seamă de Dafnis, în timp ce Cloei îi aducea, zilnic, cînd un caş proaspăt, cînd o cunună de flori, cînd un măr copt. Ba, o dată îi aduse un viţel de curînd născut, o cană împodobită cu aur şi nişte puişori de păsări de la munte. Ea, neştiutoare de vicleşugurile dragostei, primea cu bucurie darurile, cu atît mai bucuroasă cu cît avea şi ea, la rîndul ei, ce să-i dăruiască lui Dafnis. Dar îi sosise şi lui Dafnis vremea să afle ce-i iubirea. Într-o bună zi, tot zădărindu-l Dorcon, s-au prins la întrecere : care-şi va lăuda mai bine frumuseţea, acela, drept răsplată, să aibă de la Cloe o sărutare. Şi Cloe le era judecător. Cel dintîi vorbi Dorcon, așa :

16

„Fată frumoasă, eu sînt mai trupeş decît Dafnis şi sînt văcar, iar el e doar un păstoraş de capre : pe cît sînt vacile mai de preţ decît caprele, pe-atîta-s eu

față de el. Și pielea mea-i ca laptele de albă, iar părul auriu ca holdele cînd vine secerișul. Am supt la maica mea, nu la o capră. Cît despre el, e pîrpiriu și nici tuleie n-are, parcă-i o femeie ; e negru ca un lup ; și e sărac de nici un cîine nu poate ține lîngă el ; tot pascănd țapi, duhnește-a țap și, mai la urmă, ce-i decît un țap cîrlan, doar zice lumea că o capră i-a fost doică.“

Iar, după Dorcon, Dafnis zise :

„O capră mi-a fost doică, nu zic ba, dar oare Zeus n-a supt și el tot la o capră¹ ? Pasc țapi, dar sînt mai mari ca boii lui. Și nu miros a țap, cum nu miroase Pan, deși-i la trup aproape țap. Am din belșug și caș, și pînișoare rumenite pe jărat, și vin alb, cum n-au decît țărani înstăriți. N-am barbă, dar nici Dionysos nu are ; sînt oacheș, dar nu-i întunecat și hiacintul ? Și nu e Dionysos mai presus de satiri, hiacintul, mai presus de crini ? Roșcat ca o vulpe e Dorcon, bărbos ca un țap și alb ca o femeie de oraș. De-o fi să mă săruți pe mine, Cloe, gura mi-o vei săruta, iar lui, barba țepoasă. Adu-ți aminte, fată, că și pe tine te-a hrănit o oaie, și uite cît ești de frumoasă !“

Cloe n-așteptă mai mult. Fermecată de laudă, dornică de mult să-l sărute, sări și îi dădu lui Dafnis un sărut, stîngaci, nepriceput, dar care lui îi umplu sufletul de flăcări. Dorcon, necăjit, plecă degrabă, să afle spre dragostea lui altă cale. Dafnis, ca mușcat, nu sărutat, se-n-tunecă pe dată. De-atunci adesea îl treceau fiori, inima îi zvîcnea nestăpînit ; tot voia să se uite la Cloe, iar cînd o privea, se făcea roșu ca focul. Acum întîia oară, ca un orb care deodată vede, văzu uimit că-i sînt cosițele bălaie, că are ochii mari, de juncă, și fața cu adevărat mai albă decît laptele de capră. Din ziua-aceea, mîncarea abia o mai gusta, și, dacă bea, silit de sete, doar cît își uda buzele. Se făcuse tăcut, el, care fusese ca un greiere de guraliv, și greoi, deși era de felul său mai sprinten decît iezii. Își uitase și de turmă, naiul zăcea aruncat deoparte, iar fața i se ofilise ca ierburile arse de puterea soarelui de vară. Doar cu Cloe ce mai sta de vorbă sau, cînd n-o avea pe ea, cu sine însuși. Și iată ce-și spunea cînd era singur :

„Ce mi-o fi făcut oare sărutarea Cloei ? Buzele-i sînt mai fragede ca trandafirii, mai dulci decît mierea îî e gura și totuși sărutarea ei mă doare mai rău ca-nțepătura de albină. Am sărutat adesea iezi, căței de lapte, vițelul dăruit de Dorcon. Dar sărutarea asta-i altfel : mi se taie răsufierea, inima-mi tresare, sufletul mi se topește și, totuși, aș mai săruta-o. Vai, biruință blestemată și ciudată suferință, al cărei nume nu știu să-l rostesc. Să-și fi muiat Cloe buzele-n otravă înainte de-a mă săruta ? Atuncea cum de n-a murit ? Răsună văzduhul de cîntecul privighetorilor, dar naiul meu a amuțit ! Cum mai zburdă iezi, iar eu lîncezesc, și-i plină lumea de flori, dar nu mai împletesc cununi, mă ofilesc între atîția hiacînți și viorele. S-ajungă oare Dorcon mai frumos ca mine ?“

Astfel vorbea și suferea curatul Dafnis, ca unul ce gusta întîia oară din faptele și vorbele iubirii. Cît despre Dorcon, văcarul îndrăgostit de Cloe, el pîndi-ntr-o zi pe Dryas, care răsădea un pom

lîngă un butuc de viță, și se apropie de el, cu niște cașuri bune. Se știau și se-aveau bine de pe vremea cînd Dryas mai umbla cu turmele. Din una-n alta, Dorcon ajunse să aducă vorba de Cloe și s-o ceară de nevastă, făgăduind daruri multe și mari, ca un văcar ce se afla : o pereche de boi de plug, patru stupi cu albine, cincizeci de puieti de meri, o piele de taur pentru opinci și, în fiecare an, un vițel înțărcat. Astfel ademenit, Dryas era cît pe ce să-i dea fata, dar, chibzuind mai bine, își dădu cu socoteala că i se potrivește Cloei un mire mai de seamă și că-ntr-o zi, găsit vinovat, i s-ar putea trage din asta amarnice necazuri. Așadar, lipsindu-se de daruri, îi spuse lui Dorcon, rugîndu-se să-l ierte, că nu se învoiește.

20

Dorcon, înșelat a doua oară în așteptările lui și văzînd că-și pierduse în zadar cașurile cele bune, se hotărî să pună cu sila stăpînire pe Cloe, cum o va afla singură. Și, băgînd de seamă că-și duc cu rîndul turmele la adăpat, într-o zi Dafnis, într-alta copila, născoci un vi-

cleșug potrivit cu mintea lui de păstor. Luă pielea unui lup mare, pe care un taur, odată, apărînd cireada, îl spintecase cu coarnele, și se îmbrăcă în ea din cap pînă-n picioare. Labele de dinainte îi veneau peste mîini, cele din dărăt, peste picioare, pînă la călcîie, iar botul căscat îi acoperea capul ca un coif ostășesc. După ce a luat astfel, cum putea el mai bine, chip de fiară, s-a apropiat de izvorul din care se adăpau caprele și oile după păscut. Izvorul se găsea într-o văgăună și, de jur împrejur, tot locul era sălbatic, un hățiș unde se încîlceau printre jnepeni tot felul de scaieți și mărăcini : acolo, chiar un lup adevărat s-ar fi putut ușor dosi, la pîndă. Și-acolo se ascunse Dorcon, așteptînd vremea adăpatului, plin de nădejde că, speriată de înfățișarea lui de lup, Cloe nu-i va scăpa.

Nu trecu mult, și se ivi și Cloe, mîinîndu-și turmele la apă. Pe Dafnis îl lăsase nu departe, să taie frunză, hrană iezilor după pășune. Cu oile și caprele veneau și cîinii păzitori. Adulmecînd aceștia

încoace și încolo, cum le este felul, dădură peste Dorcon, care se-apropia tîrîș să se năpustească la fată, se repezică la el ca la lup, lătrînd amarnic, îl înconjură și, înainte ca acesta, zăpăcit, să se poată ridica, își și vîrîră colții-n blana lui. O vreme, temîndu-se să nu fie prins asupra faptului și încă apărut de pielea-n care se vîrîse, Dorcon a tăcut chitic în tufăriș. După ce însă Cloe, speriată și nedumerită, îl chemă în ajutor pe Dafnis, iar cîinii, trăgînd pe Dorcon din toate părțile, îi ajunseră la trup, el începu să se vaite tare și să ceară cu lacrimi ajutor, strigînd pe fată și pe Dafnis, care tocmai sosise. Aceștia, cu poruncile știute, potoliră iute cîinii, apoi îl duseră lîngă izvor pe Dorcon, mușcat de coapsă și de umeri, îi spălară cu grijă rănile, în care se vedeau urme de colți, și-l oblojiră cu coajă verde de ulm, mestecată în gură. Așa de puțin știau amîndoi la ce te poate-mpinge dragostea, încît luară îmbrăcatul lui Dorcon în pielea de lup drept o glumă păstorească. Nu numai că nu s-au supărat, ci l-au mîngîiat și l-au petrecut o bucată de drum, țînîndu-l de mînă.

Dorcon, scăpat dintr-atîta strîmtoare (din gura cîinilor, nu, cum se zice, dintr-a lupului) îşi văzu de răni. Dafnis şi Cloe se osteneră însă pînă-n noapte cu adunatul caprelor şi-al oilor. Acestea, îngrozite de pielea lupului, înnebunite de lătratul cîinilor, o luaseră razna, unele pe stînci, altele la vale, pînă la ţarmul mării. Oricît fuseseră ele învăţate să asculte de vorbă, să se potolească la cîntecul naiului, să se adune la o bătaie din palme, acum, de spaimă, uitaseră tot, şi numai cu greu le-au dibuit, după urme, ca pe iepuri, să le ducă la strungă. În sfîrşit, în noaptea-aceea au dormit şi ei un somn adînc : i-a lecuit oboseala de chinurile dragostei. Dar cum se făcu ziuă, fură din nou cuprinşi de aceleaşi simţiri : bucurie cînd se vedeau, întristare cînd se despărţeau pentru o clipă. Sufereau, doreau ceva şi nu ştiau ce. Atît ştiau : el, că-i furase minţile-o sărutare, ea, trupul lui zărit sub ape de izvor.

Focul din ei îl aţîţa şi anotimpul. Primăvara era pe isprăvite, începea vara, şi toate roadele se împlineau : fructele

în pomi, holdele pe cîmpuri. Cîntecul greierilor era plin de farmec, mireasma livezilor dulce și zvonul turmelor mîngîietor. Și rîurile, murmurînd în leneșul lor curs, păreau să cînte, și parcă îngîna un cîntec vîntul, din nai, suflînd ușor prin pini. Ca moleșite, grele de iubire, merele se scuturau, iar soarele, de dragul frumuseții, chema-n lumină trupurile goale. Dafnis, încins de focul verii și de-al lui, intra în rîuri, să se scalde, sau să prindă, din cîți îi săgetau prin preajmă, cîte-un pește. Sau bea, adesea, apă, să potolească arșița din el. Cloe, după ce mulgea oile și bună parte din capre, se trudea mult timp cu pusul laptelui la prins, căci muștele o necăjeau și, cînd le alunga, o înțepau. Apoi se spăla pe față, se încununa cu mlădițe de pin, își trecea peste șolduri o piele de cerb și, după ce umplea șiștarul cu lapte-amestecat cu vin, chema pe Dafnis și petreceau o vreme bînd pe îndelete.

Iar cu amiaza venea și ceasul privirilor vrăjite, cînd se pierdeau din ochi de-atîta drag. Dafnis, cînd o vedea cum

îi întinde să bea, zîmbitoare, strînsă-n piele de cerb, cu fruntea-ncununată în cetină de pin, credea că i se-arată una dintre nimfele acelei peșteri. Și-atunci îi desprindea cununa, i-o săruta, apoi și-o puneă el pe păr. Iar Cloe, pe cînd Dafnis se scâldea, îmbrăca haina lui, dar mai întîi, și ea, o săruta. Și îl privea, în apă, gol, înfiorată de neumbrita-i frumusețe, topindu-se că nu-i poate afla nici un cusur. Cîteodată, își aruncau unul altuia mere, alteori se pieptănau unul pe altul, făcîndu-și din plete podoabă. Părul lui negru, Cloe îl asemăna cu frunzele de mirt, iar Dafnis, cu un măr, fața ei rumenă și albă. O învăța să cînte din nai, dar ea abia-ncepea să sufle, că i-l și lua, să-și treacă buzele pe urma gurii ei. Și-așa, părăind că o îndreaptă cînd greșește, o săruta, cu ajutorul naiului mijlocitor, de zeci de ori, fără să calce cuviința purtărilor frumoase.

Într-o zi, pe la amiază, în timp ce el cînta din nai, iar turmele se odihneau la umbră, pe Cloe o fură, așa, deodată, somnul. Cum băgă de seamă, Dafnis lăsă

naiul și, acum fără sfială, încep să-o privească de-aproape, cu nesăț, și să șoptească-ncetișor :

„Și-nchiși sînt ochii ei frumoși. Iar adierea răsufării ei, cît e de dulce ! Nu au așa mireasmă nici merele în pîrg, nici florile ascunse-ale pădurii. Aș sărută-o, însă nu cutez. Te mușcă de inimă sărutul și, ca mierea nouă, stîrnește-n suflet zănatice porniri. Și-apoi, oricum, mă tem că, sărutînd-o, aș trezi-o. Ce greieri guralivi ! O să mi-o sperie din somn cu țîrîitul lor asurzitor ! Și se mai bat și țapii-n coarne, parcă-i un făcut. De n-ar fi lupii mai fricoși ca vulpea, i-ar fi luat de mult, și zău nu-mi părea rău !“

26

În timp ce Dafnis vorbea astfel, un greier fugărit de-o rîndunică ajunsese lîngă Cloe și-i sări în sîn. Rîndunica, în avîntul urmăririi, atinse-obrajii fetei cu aripa. Cloe sări din somn și scoase-un țipăt, neștiind ce se întîmplă. Dar iute-i veni inima la loc, văzînd și rîndunica foarte-aproape și pe Dafnis rîzînd de spaima ei. Și se freca la ochii încă plini de somn,

cînd greierul, din sîn, porni să cînte, parcă drept mulțumire că-l scăpase. Cloe iar dădu un țipăt, Dafnis rîse iar de ea și, folosind prilejul, îi vîrî mîna în sîn și scoase de acolo pe acest vrednic greier, care cînta într-una, chiar în pumnul lui. Voioasă, Cloe l-a luat în mîină, l-a sărutat și l-a pus în sîn din nou. Iar greierul cînta mereu.

27

Altă dată, auziră din pădure, fermecați, un porumbel sălbatic care parcă murmură un cîntec păstoresc. Și Cloe a dorit să afle ce-nțeles o fi avînd, iar Dafnis i-a răspuns cu una dintre vechile povești :

„A fost odată-o fată tot așa frumoasă ca și tine, draga mea, și era tot ciobăniță. Păștea vaci multe, într-o pădure, și știa să cînte-atît de dulce, că, îmblînzite de farmecul cîntării ei, vacile pășunau, cumiņi, neîndemnate de strămurare sau de bîtă, și nu porneau răzlețe, ci, rămîniņd în preajma ei, o ascultau. Copila, așezată sub un pin, purtînd în păr cunună din crengi subțiri de pin, cînta ades un cîntec despre Pan și Pitys ¹.

Dar nu departe de acolo păstorea un flăcăiaș, frumos și el și meșter la cîntat. Se luase la întrecere cu ea, și glasul lui venea prin codru mai puternic, de bărbat, oricum, dar încă dulce, de copil. Ademeni așa-n cireada lui opt vaci, cele mai bune ale fetei, și-apoi își schimbă locul de pășune, undeva departe. Iar biata fată, păgubită și înfrîntă, rugă pe zei s-o prefacă-n pasăre, pînă n-ajunge-acasă. Și-n pasăre au prefăcut-o, dîndu-i ascultare, în pasărea aceasta : ca și fata, trăiește în păduri de munte și cîntă ca și ea, cu har : își cîntă pînă azi povestea și spune cum își caută prin codri vacile pierdute.“

28

Acestea erau pentru ei plăcerile verii. Apoi veni toamna și, pe la vremea strugurilor, niște hoți de mare tirieni² se-apropiară de acele țărături, pe o corabie ușoară, cariană³, ca să nu dea de bănuț că sînt străini. Înarmați cu săbii și cu platoșe, coborîră pe uscat și jefuiră tot ce le-a căzut sub mîini : vin cu miros de floare, grîu din belșug, faguri de miere ; au luat și din vitele lui Dor-

con ; l-au prins și pe Dafnis, care hoinărea lângă mare. Zorii abia mijeau și Cloe nu venise încă, ea nu scotea așa devreme oile lui Dryas la păscut, de răul unor păstori cam îndrăzneți de prin vecini. Tîlharii, cum văzură un flăcăiandru atît de trupeș și frumos, și mai de preț decît oricare altă pradă de pe cîmp, se lipsiră și de capre și de ce mai era pe-acolo de furat și îl tîrîră la corabie pe Dafnis, care, buimăcit, plîngea și o striga din răspuțeri pe Cloe. Aceia însă, nepierzînd o clipă, dezlegară funia corăbiei și, punînd mîna pe vîsle, porniră către largul mării. Cloe tocmai venea, mînîndu-și turma și aducînd în dar lui Dafnis un nai nou. Dar cînd coti, deodată, văzu și caprele lui Dafnis speriate și auzi și glasul lui, strigînd-o tot mai tare, tot mai tare. Și-atunci, lăsînd și oi și tot, azvîrlind naiul, porni în goana mare către Dorcon, să-i ceară ajutor.

Dorcon zăcea însă la pămînt într-o baltă de sînge, abia răsufliînd, zdrobit în bătaie de hoți. Văzînd pe Cloe, dra-

gostea lui veche, mai prinse puțină viață și culoare în obraji și-i spuse :

„Eu, Cloe, mult nu mai am și mor. Vrînd să-mi apăr cireada, blestemații de hoți m-au ciomăgit ca pe un taur. Tu scapă-l pe Dafnis al tău, răzbună-mă, adu tîlharilor pieire. Să te-nvăț cum : mi-am deprins vitele să se țină de sune-tul naiului meu, să vină după cîntec chiar cînd pasc departe. Uite naiul, ia-l și zi din el cîntecul acela, știi tu, pe care l-ai învățat de la Dafnis, și el de la mine. Iar ce rămîne, lasă-n seama naiu-lui și-a vitelor furate. Naiul ți-l dau în dar ; am biruit cu el, la-ntreceri, mulți văcari și mulți păstori de capre. Tu, în schimb, să-mi dai o sărutare cît mai sînt încă viu, iar după ce-oi muri, să mă jelești. Și mai tîrziu, cînd ai să vezi pe altul păstorind cireada mea, să te gîndești la mine.“

Lui Dorcon i se stinse glasul, i se stinse, cu sărutarea cea din urmă, și viața. Cloe luă naiul și, punîndu-l la gură, porni să cînte, suflînd cît putea ea de tare, cîntecul știut. Vitele de pe corabie auziră

și cunoscură cîntecul și, toate-ntr-un avînt, mugind, se aruncară în mare. Corabia s-a aplecat mult într-o parte de puterea săriturii lor, apoi s-a răsturnat, descumpănită, în golul apelor căscate, tot de vite, în cădere, și clocotul de valuri s-a închis asupra ei. Cei de pe ea căzură-n apă, cu nădejdi foarte deosebite de scăpare. Hoții erau încinși cu săbii, aveau pe piept platoșe grele, cu solzi, și pulpele cuprinse pîn-la jumătate în pulpare, în timp ce Dafnis era desculț, cum merg păstorii după turme, și pe jumătate gol, căci arșița mai stăruia la vremea aceea. Tîlharii așadar s-au mai zbătut puțin să-noate, apoi, trași de povara armelor, s-au dus la fund. În schimb, lui Dafnis nu-i fu greu să lepede puținul ce-l avea pe el, dar se cam chinuia să se țină deasupra, căci înotase pîn-atunci numai în rîuri. Nevoia însă repede l-a învățat ce are de făcut : se repezi între doi boi și apucă de cîte-un corn pe fiecare, lăsîndu-se purtat așa, fără primejdie și osteneală, ca-ntr-un car. [Nu este om să înoate mai bine decît boul, doar păsările de apă și peștii îl întrec. Un bou nu se îneacă decît dacă, pătrunse de apă, copitele i se des-

prind și cad. Multe brațe de mare numite, pînă azi, „Calea bouului“¹, stau mărturie că este într-adevăr așa.]²

31

Așa a scăpat Dafnis, cînd părea să nu mai fie nădejde de scăpare, de două mari primejdii, de tîlhari și de înec. Ieși din mare și o găsi la țarm pe Cloe, care plîngea și îi rîdea-n același timp, cu brațele întinse. Și Dafnis i se aruncă la piept. Apoi o întrebă ce-a fost cu cîntecul de nai și ea îi povesti toate la rînd : fuga la Dorcon, după ajutor, deprinderile vitelor lui Dorcon, ce-a învățat-o el să facă și moartea lui. Numai de sărutare nu i-a spus, i-a fost rușine. Apoi se hotărîră să cinstească după cuviință pe binefăcătorul lor și, împreună cu rudele, s-au dus și l-au înmormîntat frumos pe bietul Dorcon : au grămădit multă țărînă pe mormînt, au sădit flori și pomi de soi, i-au închinat, din roada muncii lor, daruri alese și, după datini, au vîrsat asupra gropii lapte, au stors struguri, au rupt mai multe naiuri ciobănești. Mugete jalnice se auzeau, și cei de față-au

chiar zărit cîteva vite răzlețe rătăcind în neștire prin preajmă. Și s-au gîndit păstorii de capre și de oi că vacile și boii își bocesc așa stăpînul mort.

32

După ce l-au îngropat pe Dorcon, Cloe luă pe Dafnis de mîină și îl duse la peștera cu nimfe, înlăuntru. Acolo, îl spălă și se spălă ea însăși, arătînd lui Dafnis, atunci întîia oară, trupul ei alb, neprihănit, frumos nu fiindcă se scâldea, căci nu era doar amăgirea unei clipe frumusețea ei. Apoi, au cules flori din cîte se mai găseau la vremea-aceea, le-au împletit și au încununat statuile cu ele. Iar naiul lui Dorcon l-au atîrnat în peșteră, prinos. După aceea s-au dus să-și vadă de capre și de oi. Le-au găsit culcate, abătute, nu behăiau și nu pășteau, căci nu vedeau pe Dafnis și pe Cloe și, îmi închipui, lîncezeau de dorul lor. Cînd îi văzură și cînd auziră că le îndeamnă cu strigătele învățate și că le cîntă ca de obicei din nai, oile se sculară să pască, iar caprele porniră sprintene să zburde, parcă voioase că păstorul lor scăpase. De îndemnul bucuriei doar

sufletul lui Dafnis nu voia s-asculte, pentru că Dafnis o văzuse fără veșmînt pe Cloe, văzuse frumusețea ei ascunsă pînă-atunci. Inima, ca mușcată de otrăvuri, îl durea. Cînd gîfîia, de parcă îl gonia din urmă cineva, cînd abia sufla, parcă sleit de alergare. I se părea scăldatul Cloei mai de temut ca marea și se simțea ca și cînd sufletul i-ar fi rămas la hoți, furat, căci era tînăr și trăit la țară, și nu știa că nu-i tîlhar mai mare decît Eros.

C A R T E A A D O U A

Toamna era acum în toi și se apropia culesul viilor. Toți aveau de lucru la podgorii : unul dregea teascuri, altul curăța chiupuri, celălalt împletea coșuri. Care își ascuțea custura pentru tăiat ciorchinii, care pregătea o piatră de strivit boabele zemoase, care nuiele uscate de răchită, bătute să le iasă coaja, pentru facle¹, ca lucrătorii să care noaptea mustul pe lumină. Dafnis și Cloe mai lăsaseră oile și caprele și, împreună, dădeau și ei o mână de-ajutor. El căra struguri în coșuri, îi deșerta în teascuri, îi călca, apoi ducea mustul la chiupuri. Cloe gătea bucate culegătorilor și le turna să bea vin vechi. Ba culegea struguri și ea, căci în Lesbos vițele sînt joase, nu-s ridicate pe araci înalți și nici nu se agață de copaci, ci se tîrăsc ca iedera, încît și un copil pentru întîia oară dezlegat din fașă ar ajunge la ciorchini.

2

Cum este obiceiul la sărbătorile lui Dionysos², cînd se naște vinul, vorbele umblau mai slobode. Femeile de prin apropiere, chemate să ajute la cules, își

aruncau ochii la Dafnis și-l laudau, zicînd că e frumos ca Dionysos ; ba, una mai cutezătoare îl și sărută, ceea ce pe Dafnis îl aprinse, iar pe Cloe o mîhni. Dar și călcătorii de la teascuri îi strigau Cloei fel de fel de glume și, parcă apucați, săreau ca niște satiri după o bacantă. Ziceau c-ar vrea să se prefacă-n oi și Cloe să le fie păstoriță. La care lucruri era rîndul Cloei, măgulită, să se bucure în sinea ei, și a lui Dafnis să se întristeze. Oricum, abia așteptau amîndoi să se isprăvească odată culesul și să se-ntoarcă la pășunile lor, să scape de țipete urîte și de zarvă și să asculte iarăși blîndul zvon al turmelor sau cîntecul de nai. Așadar cînd, după vreo două zile, culesul s-a sfîrșit și-au isprăvit de pus în chiu-puri mustul, nemaifiind nevoie de atîtea brațe, au plecat din nou cu turmele la cîmp. Plini de bucurie, s-au dus să se închine nimfelor, aducîndu-le în dar, pe corzi de viță, cei dintîi ciorchini culeși. Nici înainte nu s-a întîmplat vreodată să fi trecut neșători pe lîngă nimfe : în fiecare dimineață, cînd ieșeau cu turmele, se opreau puțin la peștera lor, și li se închinau în fiecare seară, cînd se întorceau de la pășune. Și întotdeauna le dăruiau cîte ceva : o floare ori o poamă,

o ramură verde sau lapte. Odată, mai târziu, la greu, ei și-au primit răsplata de la zîne. În ziua-aceea însă erau voioși ca niște cățelandri sloboziți atunci din lanț : zburdau, cîntau din gură și din nai, se hîrjoneau cu țapii și berbecii.

3

Pe cînd petreceau astfel, iată că veni un moșneag, îmbrăcat cu o sarică, cu opinci în picioare și cu o traistă în spate, o traistă tare veche. Se așeză lîngă ei și le vorbi așa :

„Eu sînt, copiii moșului, Filetas, care-am cîntat de multe ori în cinstea nimfelor acestora, de multe ori i-am zis din nai lui Pan și am mînat pe vremuri o mare cireadă doar cu viersul meu. Am venit la voi să vă împărtășesc din cîte am văzut și auzit. Uite, am o grădină, lucrul mîinilor mele, pe care, de cînd sînt bătrîn și m-am lăsat de păstorit, o îngrijesc cu sîrg. Orice găsești într-însa, după timp : primăvara – trandafiri, orini, hiacînți și viorele de amîndouă felurile ; vara – maci, pere și mere de tot soiul ; la vremea asta – struguri, smochine, rodii și mirt verde. Se-adună dimineața stoluri mari de păsări în grădina mea, unele

să ciugulească, altele să cînte, căci are umbră deasă și-o udă trei izvoare. Dacă-ar lua cineva gardul de spini de pîmprejur, i s-ar părea că vede o dumbravă sfîntă.

4

Azi, cînd am intrat, pe la amiază, în grădină, ce să vezi ! Sub pomii grei de fructe, un băiețaș cu mîinile pline de rodii și boabe de mirt, un băiețaș ca laptele de alb, strălucitor ca de curînd scăldat, cu păr bălai-roșcat, ca focul. Era gol, era singur și culegea, în joacă, poame, ca din livada lui. Văzînd așa, de teamă să nu frîngă, obraznicul, vreo creangă, tot trăgînd de ea, m-am repezit la el, să-l prind, dar mi-a scăpat : ba alerga, ușor și sprinten, pe sub tufele de trandafir, ba mi se ascundea prin maci ; parcă era un pui de potîrniche. Mi-au dat de lucru nu o dată iezii și mi-au scos sufletul destui viței, dar i-am ajuns pînă la urmă. Însă cu făptura asta se schimbase treaba, prea era șireată, nu puteai s-o prinzi. Sînt și bătrîn acum și după-o vreme, obosit, am stat pe loc și m-am proptit în bîtă, păzindu-l doar

din ochi, să n-o zbughească. Și stînd așa, am început să-l iscodesc, al cărui vecin este și cam ce gînduri are de culege roade cu atîta sîrg la altul în grădină. Dar el nu mi-a răspuns nimic. S-a dat doar mai aproape și, rîzînd gingaș, s-a apucat s-azvîrle-n mine cu boabele de mirt. Iar supărarea mea s-a risipit în vînt, sub vraja fără nume a acestui prunc. Ba, dimpotrivă, l-am rugat să-mi vină-n brațe, fără teamă, i-am făgăduit, jurîndu-mă pe mirții mei, că-l voi lăsa să plece cu brațele-ncărcate și că oricînd îl voi primi din nou, să mai culeagă fructe, să adune flori, numai să-mi dea acum o sărutare.

5

Atunci, rîzînd cu hohote, mi-a spus (și-avea un glas cum n-are rîndunica, nici privighetoarea, nici lebăda, chiar dacă-ar fi cît mine de bătrînă) : «Filetas, mie nu mi-e greu de loc să te sărut, de sărutări sînt eu mai dornic decît ești tu să fii tînăr din nou. Vezi însă, de ți-e darul potrivit cu vîrsta, căci, chiar bătrîn cum ești, cînd mă vei fi sărutat o dată, o să dorești să mă ajungi din

nou, iar eu sînt greu de prins chiar pentru șoim, chiar pentru vultur, chiar pentru-o pasăre care ar fi mai iute decît vulturul sau șoimul. Par un copil dar nu sînt, sînt mai bătrîn și decît Cronos și decît vecia. Eu te știu pe tine de cînd, în floarea tinereții, îți pășteai cireada, larg risipită pe coastele acelea, mai ții minte? Eram în preajma ta pe vremea cînd cîntai din nai, pe sub stejarii de colo, de dragul Amaryllidei. Stăteam chiar lîngă fată, dar tu nu mă vedeai. Ți-am dat-o, și astăzi ai copii, văcari și plugari vrednici. Iar eu îi îndrumez acum, ca un păstor, pe Dafnis și pe Cloe. Îi adun, în fiecare dimineată, la un loc, intru apoi la tine în grădină, mă desfățez cu flori și poame, mă scald în pîrîiașe. De-aceea-s și așa frumoase toate în grădina ta, fiindcă sînt udate de apele în care m-am scaldat. Și-acuma, rămas bun. Vezi, uită-te cu grijă de n-a rămas ruptă vreo creangă, de nu-i furat vreun fruct, strivită vreo floare cu piciorul sau unul din izvoare tulburat. Și bucură-te că doar ție, din toată omenirea, ți-a fost dat să poți vedea, la bătrînețe, un copil ca mine.»

Cum spuse-acestea, se-avîntă în mirt, ușor ca puiul de privighetoare, și, din creangă-n creangă, printre frunze, ajunse pînă-n vîrf. I-am văzut la umeri aripi și, între ele, un arc mic. Apoi n-am mai văzut nimic, nici arc, nici aripi, nici pe el. Și, dacă nu mi-au ieșit degeaba perii ăștia albi și bătrînețea nu mi-a stricat încă mintea, sînteți sortiți, copiii mei, lui Eros, Eros are grija voastră.“

Mult se bucurară ei, de parcă nu o întîmplare-adevărată ar fi ascultat, ci o poveste. Îl întrebă pe bătrîn ce este pîn-la urmă Eros, pasăre, copil, și ce putere are. Filetas le răspunse :

„Copii, Eros este un zeu, tînăr, frumos, înaripat ; de-aceea-i place tinerețea, umblă după tot ce e frumos și sufletelor le dă aripi. Puterea lui este mai mare decît a lui Zeus, i se supun stihiele, și stelele și zeii ceilalți. Nici voi n-aveți atîta stăpînire peste oi și capre. Florile sînt toate făpturile sale, el a făcut și arborii pe care îi vedeți în jur și toată iarba asta, iar rîurile curg și vînturile

bat doar prin puterea lui. Am văzut taurul cuprins de dragoste, mugește canțepat de streche, am văzut țapul înfierbîntat după o capră și urmărind-o peste tot. Am fost și eu o dată tînăr și îndrăgostit de Amaryllis. Uitam și de mîncare, nu mai duceam la gură băutură, somnul nu se mai prindea de mine. Sufletul mi se încrîncena, îmi zvîcnea inima tare, fiori îmi străbăteau tot trupul. Răcneam parcă bătut de cineva, tăceam ca mort, mă aruncam în rîuri ca ars de para focului. Ceream lui Pan să-mi vină-ntr-ajutor, căci a iubit și el, pe Pitys ; lui Eco-i mulțumeam că tot rostește după mine numele Amaryllidei ; îmi frîngeam naiurile, înciudat că pot să-mi farmece ci-reada, dar nu-mi aduc pe draga mea. Iubirea n-are leac nici în băut, nici în mîncat, nici în descîntec, o potolesc doar sărutarea, strînsul în brațe și culcatul împreună, goi.“

8

Lămurindu-i astfel, Filetas se duse, după ce mai întîi căpătă în dar de la ei cîteva cașuri și-un ied cu coarneau abia mijite. Dafnis și Cloe rămaseră

singuri din nou, dar sufletele lor erau acum tulburate, căci auziseră, întâia oară în viață, numele lui Eros. Când s-au întors, seara, la stîni, au început s-asemuiască fiecare ce simțea cu ce aflaseră de la bătrîn. „Suferă îndrăgostiții, suferim și noi ; de multe nu le pasă, ca și nouă ; n-au somn și, uite, ne-a pierit și nouă somnul. Li se pare că ard, și-n noi e-atîta foc ! Doresc să se privească, de-aceea ne rugăm și noi să se facă mai repede ziuă. De bună seamă asta e iubirea, și ne iubim fără să știm că ne iubim, că fiecare e îndrăgostit de celălalt. De ce-om fi suferind atîta, de ce ne căutăm unul pe altul ? Tot ce-a spus Filetas e adevărat. Băiețașul acela din grădină s-a arătat o dată și părinților noștri, în vis, poruncindu-le să ne facă păstori. Să-l prindem. Cum să-l prinzi ? E mic și-are să scape. Și cum să scapi de el, cînd are aripi să te-ajungă ? Ar trebui să cerem ajutor și ocrotire nimfelor. Vezi numai că nici Pan n-a vrut să-i fie lui Filetas de folos, pe vremea cînd tînjea bietul Filetas după Amaryllis. Ne mai rămîne doar să încercăm din leacurile pomenite chiar de el : îmbrățișare, culcatul la pă-

mînt, fără veșminte. E drept că s-a făcut cam frig, dar ce-a-ndurat Filetas o să îndurăm și noi.“

9

Așa învățau ei la școala nopții. A doua zi, după ce și-au dus turmele la pășune, cum s-au văzut, s-au sărutat și, ceea ce nu mai făcuseră pînă atunci, s-au cuprins în brațe, strîns. Leacul al treilea însă n-au cutezat să-l pună la-n-cercare. Era prea îndrăzneț nu numai pentru o copilă, ci chiar pentru-un prea tînăr ciobănaș. Așa că noaptea următoare iar au adormit cu greu, gîndindu-se la cele întîmplate, muștrîndu-se, pe sine fiecare, c-au mai lăsat ceva neîmplinit. „Ne-am sărutat, dar nu ne-a folosit ; ne-am strîns în brațe, și nu ne-a fost cu mult mai bine. Deci are dragostea un singur leac, culcatul împreună. Să-l încercăm și pe acesta ; va fi de bună seamă mai puternic decît sărutarea.“

10

Alunecînd în somn cu gînduri ca acestea, visau, firește, vise de iubire, sărutări, îmbrățișări. Și se vedeau în vis

făcînd ce ziua n-ajunseseră să facă : stăteau întinși, alături, goi. În dimineața următoare se sculară și mai avîntați și își mînară turmele la cîmp cu mare zarvă, grăbindu-se spre sărutări. Cînd s-au zărit, s-au repezit, zîbind, unul spre altul, și-au fost atunci săruturi însoțite de îmbrățișări, dar leacul cel din urmă tot mai zăbovea, căci Dafnis se sfia s-aducă vorba, iar Cloe nu voia să-nceapă ea. Pînă la urmă i-a împins la faptă întîmplarea.

11

Așezați alături, la poalele unui stejar, gustau din desfătarea sărutărilor, nu se mai săturau de dulcea lor plăcere. Se cuprindeau în brațe cînd se sărutau, ca buzele să se apese și mai bine, așa că, într-un rînd, cînd Dafnis vru s-o strîngă-n brațe mai cu foc, Cloe alunecă pe-o parte și Dafnis, neslăbind sărutul, după ea. Și astfel se treziră așezați ca-n visul lor, și au rămas așa lung timp, înlănțuiți. Mai mult ei nu știau, credeau că cel mai mare dar al dragostei acesta e, și-așa fiind își irosiră ziua pînă-n seară, cînd s-au des-

părțit să-și ducă turmele la tîrle. Și fiecare mergea singur după turma lui, gîndindu-se cu ură la deșertul nopții. Pînă la urmă poate tot ar fi ajuns ei să răzbată către adevărul firii, dacă în scurtă vreme pacea întregului ținut n-ar fi fost crîncen tulburată.

12

Cîțiva tineri bogați din Metimna¹, vrînd să petreacă mai vesel, departe de casă, vremea vinului nou, traseră la apă o corabie mică și ușoară, așezară pe robii lor la vîsle și porniră de-a lungul coastei pe care se întind pămînturile mitilenienilor : e un țărm primitiv de corăbii, împodobit cu locuințe mîndre ; la tot pasul, locuri bune de scăldat, grădini și dumbrăvi, unele, daruri ale firii, altele, ale mîinii omenești, și toate minunate pentru tineri dornici să se bucure de tinerețe. E ceea ce metimnienii aceștia și făceau : pluteau pe lîngă țărm și coborau cînd ici, cînd colo, pentru nimic urît sau rău, ci doar să-și treacă vremea desfătîndu-se în fel și chip : ba, cățărați pe stîncile ieșite între valuri, pescuiau cu undița, ba prindeau,

cu câini și plase, iepurii stârniți de prin podgorii de larma culesului. Nu se dădeau în lături nicî de la vînat păsări : prindeau, cu lașul, gîște sălbaticе, rațe și dropii, așa că, petrecînd, își mai îmbogățeau și masa. Cînd le lipsea cîte ceva, luau de la țărani, plătindu-le mai mult decît făcea. Aveau nevoie doar de pîine, vin și adăpost ; de adăpost, pentru că le părea primejdios să-și treacă, toamna, noapțile pe mare ; cînd se temeau de-o noapte furtunoasă, chiar își trăgeau corabia la mal.

13

Dar se-ntîmplă ca un țăran să aibă trebuință de o funie, s-atîrne cu ea piatra care tescuiește strugurii călcați. A lui tocmai se rupsese. Se duse deci la țărmul mării, în ascuns, se-apropie de corabia nepăzită de nimeni, desfăcu funia, o luă acasă și-o folosi la ce îi trebuia. Dimineața, tinerii din Metimna căutară funia dar, cum nimeni nu mărturisea furtișagul, după ce se certară puțin cu gazdele, porniră mai depărte. După ce străbătură, plutind de-a lungul țărmului, încă vreo treizeci de stadii ¹, au ho-

tărit să se oprească într-un loc care se arăta prielnic vînatului de iepuri. Era pămîntul unde locuiau Dafnis și Cloe. Dar cum n-aveau cu ce să-și lege corabia, suciră-n chip de funie coarde lungi și verzi de răchită și legară corabia de mal, cu partea dinapoi către uscat. Dădură apoi drîmul cîinilor să adulmece vînatul și întinseră plase la trecerile care li se păreau mai potrivite. Cîinii dădură buzna printre capre, lătrînd, iar acestea, speriate, o luară la goană, în jos, către țarm. Și cum acolo, pe nisip, nu se găsea nici fir de iarbă, cele mai îndrăznețe dintre ele se duseră la corabie și roaseră răchita verde cu care era priponită.

14

Marea era cam tulburată de un vînt dinspre munți. Valurile, stîrnite, săltară corabia dezlegată, o smulseră și o duseră iute spre larg. Cum prinseră de veste, metimnienii începură care să alerge la țarm, care să cheme cîinii și toți să țipe cît îi ținea gura, încît i-au auzit localnicii de prin împrejurimi și au dat fuga la locul întîmplării. Dar ce folos !

Cum vîntul se-ntețise și bătea acum vijelios, corabia era tîrîtă de talazuri cu o iuțea de nestăpînit. Metimnienii, pătubiți de-atîtea lucruri, porniră-n căutarea celui care avusese caprele în grijă și, găsind pe Dafnis, îl luară la bătaie și îl dezbrăcară. Ba unul, răsucindu-i mîinile la spate, da să-l lege cu cureaua unui cîine. Dafnis striga, chemîndu-i pe țărani într-ajutor, și mai ales pe Lamon și pe Dryas. Aceștia doi, venind în apărare, îl scăpară, fiind bătrîni încă-n putere, cu brațe vînjoase, de plugari. Apoi cerură ca pricina să fie dusă-n fața unei drepte judecăți.

15

Căzînd și ceilalți la învoială, aleseră judecător pe Filetas, văcarul ; dintre cei de față, el era cel mai bătrîn și-avea printre săteni faimă de om foarte drept. Au început metimnienii, arătîndu-și plîngerea în vorbe limpezi și nu multe, cum se cădea cînd un văcar era judecător :

„Am venit în locurile-acestea să vînam. După ce-am legat corabia cu răchită verde, am lăsat-o la mal, și am

pornit cu câinii după iepuri. Între timp, caprele acestui băiat au coborât la mare și au ros răchita, lăsînd corabia fără odgon. Ai văzut-o și tu purtată-n larg de vînt și poate îți închipui ce avut era în ea, cîte veșminte s-au pierdut, cîte podoabe pentru câini și cît bănet ! Cu prețul lor puteai să cumperi toate ogoarele acestea. În schimbul pagubei, noi cerem pe neisprăvitul ăsta de păstor, care își poartă caprele la mare, parcă n-ar fi păstor de capre, ci corăbier, păstor de valuri ¹.”

16

Aceasta-a fost învinuirea celor din Metimna. Dafnis, de cîte îndurase, era-ntr-un hal fără de hal, totuși, văzînd pe Cloe printre cei de față, nu mai luă nimic în seamă și vorbi așa :

„Caprele mele eu le pasc cum se cuvine. Nici un sătean nu mi s-a plîns vreodată că i-ar fi călcat grădina vreoa capră de a mea sau că i-ar fi rupt lăstari din vie. Aceștia-s niște vînători nepri-cepuți și au cîini rău struniți, care gonesc cu rost și fără rost, lătrînd de te-n-fiori. Mi-au fugărit, ca lupii, caprele, din deal, peste pajiștea șeasă, pînă la

mare. Au ros răchita caprele ? De bună seamă, doar în nisip n-aveau nici iarbă, nici trifoi, nici cimbrisor. S-a prăpădit corabia, luată de valuri și de vînt ? Bine, dar asta nu-i isprava caprelor, ci a furtunii ! Erau acolo haine, bani ? Atunci de ce era legat doar cu răchită un lucru-atît de scump ! Un om cu cap nu poate crede asta.“

17

Atît a putut spune Dafnis, apoi a izbucnit în plîns, înduioșînd atît de tare pe săteni, încît Filetas, judele, luînd drept martori pe nimfe și pe Pan, jură că Dafnis n-are vină și caprele cu-atîta mai puțin, ci numai apele și vîntul, care au alți judecători. Dar nu putu să-mpace pe metimnienii, care, furioși, se repeziră iar la Dafnis, să-l lege și să-l ducă. Numai că sătenii, ieșindu-și din sărite, se năpustiră-asupra lor, ca un stol de gaițe sau grauri, și, cît ai bate-n palme, le smulseră pe Dafnis, care de altfel, pînă-au sosit ei, se-mpotrivise și el singur cu tărie. Apoi, fără zăbavă, îi puseră pe fugă, ciomăgindu-i, și nu se mai opriră pînă nu-i văzură dincolo de haturile lor, pe alt ogor.

În timp ce zarva se îndepărta, Cloe îl luă cu ea pe Dafnis și-i îndreptă în toată tihna pașii către nimfe, la izvor, unde-i spălă obrazii plini de sânge (o lovitură îi pornise sângele din nas). Apoi, scoțînd din traistă caș și pîne, cîte o felie, i le întinse, să mănînce. Dar el s-a-nviorat cu totul numai cînd, cu gingașele-i buze, Cloe i-a dat o sărutare. O sărutare cu mireasma florilor de cîmp.

Așa a scăpat Dafnis dintr-o primejdie atît de mare. Dar lucrurile n-au rămas aici. Păgubașii, ajunși cu chiu, cu vai acasă, drumeți acum și nu corăbieri, bătuți și nu semeți ca la plecare, chemară pe metimnieni la adunare și, cu ramuri de măslin în mînă¹, îi rugară să-i răzbune. Despre adevăratul chip al întîmplării nu suflară un cuvînt, de teamă să n-ajungă de batjocură că au pățit atîtea de la niște bieți ciobani, ci-i învinovățiră pe mitilenieni că le-au furat corabia și au prădat-o, ca în vreme de război. Adunarea le dădu

crezare, văzîndu-i plini de răni și, chibzînd că nu trebuie lăsați nerăzbunați feciorii celor mai alese case din Metimna, hotărîră să pornească împotriva mitilenienilor război, să-i cotopească fără veste. Căpetenia oștirii avea să ia zece corăbii și să pustiască toată coasta. Iarna fiind aproape, nu li se păru lucru cuminte să încredințeze valurilor un număr prea mare de corăbii.

20

Corăbiile plecară chiar a doua zi, avînd la vîsle luptători, nu robi. Luînd la rînd pămînturile mitileniene dinspre țarm, dădură iama-n oi, în grîne și în vii (culesul viilor abia se terminase), răpînd în număr mare chiar din oamenii ieșiți la lucru. Apoi se îndreptară către partea unde locuiau Cloe și Dafnis și, năvălînd pe țarm într-o clipită, prădară tot ce le ieși în cale. Dafnis își lăsase caprele în grija Cloei și se dusesse după frunză, mai la deal, într-o pădure, ca să aibă ce să dea cîrlanilor la iarnă. Văzînd din înălțime năvala de pe țarm, se-ascunse într-o scorbură de fag uscat. Dar Cloe era jos, cu turmele. Urmărită de năvăli-

tori ea alergă să se adăpostească în peșteră și-acolo îi rugă, în numele zînelor nimfe, să se îndure de turme și de ea și să le cruțe. Zadarnic însă. Metimnienii, după ce-și bătură joc, cu multe glume grosolane, de chipurile nimfelor, luară turmele spre țarm și pe copilă între ele, mîinînd-o cu nuiele, parcă-ar fi fost o iadă sau mioară.

21

Avînd acum corăbiile încărcate cu pradă de tot felul, se gîndiră că n-ar fi bine să meargă mai departe și, temîndu-se de iarnă și vrăjmași, porniră către casă. Înaintau vîslind din greu, căci nu sufla boare de vînt.

Cînd liniștea se așternu din nou, Dafnis coborî în fugă la locul unde păstoreau ei doi și n-o găsi pe Cloe, și nu văzu nici oi, nici capre, ci doar pustietate și tăcere, și naiul Cloei aruncat pe jos. Băiatul începu să strige și să plîngă ; se duse alergînd pîn-la stejarul lor, apoi se repezi pe țarm, nădăjduind s-o vadă-acolo, iar mai la urmă dădu fuga la peștera cu nimfe. Acolo, după sem-

nele rămase, Dafnis înțelese ce s-a întâmplat. Se trânti la pământ, jelindu-se, cu vorbe de mustrare către nimfe pentru nepăsarea lor :

22

„De sub ochii voștri-a fost răpită Cloe, și ați răbdat una ca asta ! Ea, care vă-mpletea cununi, care vă dăruia întotdeauna lapte din întâiul muls, care a închinat aici naiul acesta ¹. Nnicicînd nu mi-a răpit lupul vreo capră, și-acuma, iată, dușmanii mi-au răpit și toată turma și pe ciobănița mea. Și-mi vor jupui caprele, și vor jertfi oile, iar Cloe va trăi de-azi înainte la oraș. Cum să mai calc în fața tatii și a mamei, fără Cloe, fără capre, să fac doar umbră pământului degeaba, că la păscut, ce să mai duc ! Rămîn mai bine-aici, cu fața la pământ, s-aștept ori moartea, ori un nou război. Oare înduri și tu, Cloe a mea, un chin atît de mare ? Poate găsești puțină mîngîiere în oile și caprele cu care-mparți robia. O să-ți mai aduci aminte de pășunea noastră, de nimfele acestea și de mine ?“

Tot vorbind așa, de-atâtea lacrimi și mîhnire îl cuprinse-un somn adînc. Și, iată, i se arătară trei femei, cele trei nimfe ale peșterii. Erau aïdoma statuiilor : înalte și frumoase, pe jumătate goale, desculțe și cu părul despletit. O vreme-au stat tăcute, privind-l cu duioasă milă. Apoi una din ele, cea mai mare-n ani din cît părea, porni să-i dea curaj :

„Dafnis, să știi că nu se cade să ne dojenești ; de Cloe purtăm noi mai multă grijă decît tine. Ne-a fost milă de ea încă de cînd era o copiliță părăsită în peștera aceasta. Datorită nouă n-a pierit de foame. Cloe n-are nimic de-a face cu cîmpul sau cu oile lui Dryas. N-am părăsit-o nici în încercarea de acum, avem noi grijă să n-ajungă roabă la Metimna și nici să facă parte din prada de război. L-am rugat pe Pan (al cărui chip e chiar aici, sub pin, dar căruia voi niciodată nu i-ați închinat măcar o floare), să vină Cloei noastre-n ajutor. La treburi de acestea se pricepe mai bine decît noi, căci nu o dată, părăsindu-și cîmpul, s-a dus să lupte în războaie.¹ Și-acuma se va duce și, c-un astfel de dușman, metimnienilor n-o să le fie bine. Hai, nu

mai fi mîhnit, ci scoală-te și te arată lui Lamon și Myrtalei, care zac, ca tine, la pămînt, crezînd că ai căzut și tu pradă dușmanilor. Mîine Cloe ți se va întoarce, cu caprele, cu oile, și le veți paște iarăși amîndoi, și iarăși veți cînta din nai, alături. De ce-o mai fi cu voi după aceea, are grijă Eros.“

24

Visul se irosi, iar Dafnis, însuflețit de ce văzuse și-auzise, sări din somn ca ars. Acum plîngea nu numai de durere, ci și de bucurie. Îngenunche cu grabă în fața nimfelor de piatră și făgădui să le aducă jertfă, dacă scapă Cloe, capra lui cea mai frumoasă. Apoi dădu fuga la pinul lîngă care se găsea chipul lui Pan (picioarele de țap, fruntea cornută, un nai în mîna dreaptă, cea stîngă apucînd un țap ce da să sară) și, închinîndu-se și-n fața lui, îl rugă să aibă grijă de Cloe și îi făgădui un țap. Soarele asfințea cînd Dafnis, rupîndu-se cu greu din ruga lui înlăcrămată, se sculă, luă în spate sarcina de frunze și se-ntoarse-acasă. Acolo, după ce-i văzu pe-ai lui cu inima la loc și bucuroși, mîncă puțin și se

grăbi la somn, cu suflet încă tulburat și împărțit între dorința de-a visa din nou pe nimfe și nerăbdarea de-a sosi odată ziua s-o vadă iarăși lângă el pe Cloe, cum avea făgăduială. I se părea că este noaptea cea mai lungă din viața lui. În vremea-aceasta, iată ce s-a petrecut :

25

Căpetenia soldaților metimnieni, după vreo zece stadii de plutire¹, gîndi că ar fi bine să le dea puțin răgaz, să mai răsufle după atîta prădăciune. Tocmai ajunsese la o limbă de pămînt ieșită mult în mare și arcuită ca o seceră de lună nouă. Ape mai line decît cele ocrotite de acest pămînt n-ai fi putut găsi în nici un port. Își îndreptă corăbiile într-acolo, dar nu le-apropie de țărm, ci le opri, cu ancorele coborîte, mai în larg, la adăpost de vreo primejdie dinspre uscat. Apoi lăsă pe oameni să petreacă slobozi, ca în timp de pace. Aceștia, îmbelșugați, din prăzile făcute, cu de toate, se puseră pe băutură, joc și cîntec, ca după biruință. Se potoliră numai la venirea nopții. Apoi, deodată,

li se păru că văd, în întuneric, întregul țărnm cuprins de flăcări, că, dinspre larg, aud un ropot vuitor de vîsle, ca la apropierea unei cete uriașe de corăbii. Unii strigau „la arme !”, alții chemau pe căpetenia oștirii, mulți cădeau, parcă loviți de moarte. Era întocmai ca în luptele de noapte, numai că lipseau dușmanii.

26

Noaptea a fost ce-a fost, dar ziua, și mai rău. Văzură țapii și caprele lui Dafnis purtînd în coarne iederă cu roadă, iar berbecii Cloei, și oile, se auzeau urlînd cumplit, ca lupii. Cloe însăși era încununată cu ramură de pin. Marea se arăta și ea plină de ciudățenii : pe unele corăbii, ancora, înțepenită parcă în adînc, nu mai putea fi ridicată ; vîslele celor care-au vrut să iasă-n larg s-au frînt la prima încercare ; delfini săreau din mare și, cu coada, izbeau puternic în corăbii, să le desfacă din încheieturi. Din vârful unui colț înalt și drept de stîncă al pintenului de pămînt care-i adăpostea se auzi un zvon de nai, dar cîntecul de nai desfată, iar acesta te înfiora de

groază, ca o goarnă de restriște. Pierzându-și cumpătul cu totul, au sărit la arme, strigînd că vin dușmanii. Nevăzute erau însă oștirile de care se temeau. De-atîta frămîntare, se rugau să vină iarăși noaptea, ca un răgaz în care să-și mai tragă bietul suflet. De altfel, cei care-și păstrasera întregă judecata înțelegeau că toate-aceste năluciri și sunete amăgitoare vin de la Pan. Dar pricina miniei sale n-o puteau pricepe, căci nu prădaseră nici unul din locurile închinatelor lui. În sfîrșit, spre prînz, un somn adînc cuprinse pe căpetenia oștirii (un somn trimis de bună seamă chiar de zeu) și însuși Pan i se-arătă în vis și-i spuse :

27

„Ce v-a apucat, nelegiuitorilor și sfruntătorilor, de-ați cutezat una ca asta ! N-ați fost în toate mințile, s-aduceți zarvă de război în pacea unor locuri mie dragi, s-abateți spre corăbiile voastre cirezi de vite, turme de capre și de oi care erau în grija mea ? Și pe deasupra ați tîrît cu voi o fată, smulgînd-o de la un altar, o fată din a cărei soartă Eros vrea să

facă o poveste de iubire. Nu v-ați sfiit, făcînd acestea, nici de nimfe, care vă priveau, și nici de mine, Pan. Cu pradă ca a voastră în corăbii, n-ajungeți voi să mai vedeți Metimna și n-aveți cum scăpa de naiul care v-a băgat în spe-rieti. Am să vă dau la fund, să se înfrupte din voi peștii, dacă nu înapoiati nimfelor, fără-a mai sta la gînduri, pe Cloe și turmele de capre și de oi cu care ați furat-o. Te scoală deci și fă ce-ți spun. Le lași la țarm. Apoi rămîne-n seama mea să vă călăuzesc, vouă, plutirea și ei, pașii.“

28

Tulburat din cale-afară, Bryaxis (așa-i zicea mai-marelui oștirii) sare din așternut, cheamă la el pe căpitanii de corăbii și le poruncește ca, nepierzînd o clipă, s-o caute pe Cloe printre prinși. I-o aduseră îndată, căci o găsiseră ușor : ședea purtînd în păr cununa ei de pin. Și aceasta i-a-ntărit lui Bryaxis încrederea că visul nu fusese doar deșartă nălucire. Oprind pe Cloe așadar chiar pe corabia fruntașă, porni spre țarm și-o coborî pe fată-acolo. Abia pusese ea pi-

ciorul pe pământ, că de pe stîncă se-auzi din nou cîntec de nai, dar nu mai răsuna războinic și cumplit, ci pașnic, ciobănește, ca atunci cînd turmele sînt duse la pășune. Oile, dînd buzna din corabie, porniră la vale pe scîndura proptită pentru coborîre, alunecînd în pripa lor ; caprele, deprinse să calce locuri povîrnite, coborau cu pas neșovăielnic.

29

Ajunse jos, se strînseră în jurul Cloei, ca un cor¹, sărind și behăind cu o vădită bucurie. Celelalte oi și capre din corabie, ale altor păstori, precum și vitele, rămaseră pe loc, ca unele pe care chemarea naiului nu le privea. Erau acestea fapte de uimire pentru toți, și toți, privind, slăveau pe Pan, dar și mai mari minuni se arătară de îndată pe mare și pământ. Corăbiile din Metimna, toate zece, porniră să plutească înainte ca ancorele să fie ridicate, iar în fața corăbiei fruntașe se arătă, drept călăuză, un delfin care le îndruma spre țintă înotînd cu salturi jucăușe. În vremea asta, turmele, pe țărîm, mergeau călăuzite de cîntecul de nai, un foarte dulce cîntec

venit din nevăzut. Caprele și oile îl ascultau cu desfătare și, tot ținându-se de el, rupeau în mers câte o gură din îmbălsămata iarbă.

30

Era la vremea zilei cînd se scot a doua oară turmele la iarbă. Dafnis, suit pe un pripor, privea în depărtare, așteptînd. Deodată, văzu turmele venind, văzu pe Cloe. Strigă din răputeri, o dată, „Nimfe și tu, Pan !“, se repezi la vale și, ajuns la Cloe, o cuprinse strîns în brațe, o ținu așa o clipă, apoi se prăvăli. Cu multă greutate îl aduseră-n simțiri săruturile fetei, îmbrățișările ei calde. Cînd își veni în fire Dafnis pe deplin, se duseră îndată la stejarul lor și, așezîndu-se sub el, alături, Dafnis o-ntrebă pe Cloe cum a izbutit să scape din atîta mulțime de dușmani. Ea i le-nfățișă pe toate, cu șir și fără șir : caprele cu iederă în coarne, urletele oilor, cununa ei de pin, vîlvătaia de pe țarm, zgomotele de pe mare, cele două cîntece de nai, unul războinic, altul pașnic, noaptea cea cumplită, întoarcerea acasă, pe drumuri neștiute, mergînd pe urma unui tainic

cîntăreț. Dafnis înțelese cît adevăr a fost în visul său cu nimfe și nu se îndoie că toate-acestea i se datorau lui Pan. La rîndul lui, îi spuse și el Cloei cîte a văzut și auzit : cum i se urîse cu viața și cum i-au dat nimfele iarăși gust de ea. Apoi rugă pe Cloe să se ducă după Lammon, după Dryas și după toți ai lor, și să aducă totodată cele de nevoie pentru-un praznic. Cît lipsi ea, Dafnis prinse capra lui cea mai frumoasă, o împodobi cu iederă, așa cum caprele se arătaseră dușmanilor, o stroși cu lapte între coarne și o aduse jertfă nimfelor ; apoi o atîrnă, o jupui, și pielea o-nchină tot lor.

31

Cînd se întoarse Cloe însoțită de ai lor, Dafnis aprinse focul, fierse o parte din carne, alta o fripse și duse, după datini, nimfelor întîile bucăți, vărsînd în cinstea lor și un ulcior plin ochi cu must. Pregăti apoi un așternut de frunze pentru fiecare și toți porniră să mănince, să bea și să petreacă. Dar Dafnis mai trăgea cu ochiul și la turme, ca nu cumva să vină vreun lup, să-și facă și el parte la ospăț. Au cîntat pînă tîrziu și printre cîntecele lor au fost, firește, multe pen-

tru nimfe, cîntece vechi, făcute de păstorii de demult. Noaptea aceea au dormit acolo, sub cer. A doua zi își amintiră și de Pan. Încununară cu ramură de pin un țap, fruntașul turmei, și-l duseră la pinul unde se găsea statuia. Acolo vărsară vin, cântară laude lui Pan, jertfiră țapul, îl atârnară și îl jupuiră. Carnea, parte friptă, parte fiartă, o așezară alături, pe frunze, iar coarnele și pielea le agățară chiar de pin, lângă statuie : dar de păstori pentru un zeu păstor. Și, iarăși, așezară pe altar întiile bucăți, vărsară vin, dintr-un ulcior mai mare, și cântară, Dafnis din nai, Cloe cu dulce glas.

32

Se-ntinseră apoi și începură să se ospăteze. Și iată că, din întâmplare, pică acolo și Filetas, văcarul, aducînd lui Pan cîteva cununițe și corzi de viță cu frunze și ciorchini. În urma lui venea și Tityros, cel mai mic dintre copiii săi, un neastîmpărat de băiețel cu pielea albă, cu păr bălai și ochi albaștri-verzi ; mergea cu pași sprintari, zburdînd ca iezii. Se sculară îndată cu toții și, împreună cu File-

tas, încununară pe Pan și atîrnară vița de ramurile pinului. Apoi făcură loc și lui Filetas lîngă ei și îl poftiră să ia parte la ospăț. Bătrîni, ca bătrîni, mai ales cînd sînt puțin încinși de vin, porniră să sporovăiască între ei : ce mai păstori au fost în tinerețe, de cîte năvăliri ale tîlharilor de mare au scăpat. Unul se lăuda că a ucis un lup, altul, că singur Pan este mai meșter decît el la nai. Cel care se mîndrea cu asta era chiar Filetas.

33

Dafnis și Cloe îl rugară cu multă stăruință să le arate și lor meșteșugul lui, cîntînd din nai la sărbătoarea unui zeu care-ndrăgește naiul. Filetas se lăsă rugat o vreme, văitîndu-se ca-mbătrînit, că nu-l mai ține răsufierea, dar pîn-la urmă tot primi. Întîi luă naiul lui Dafnis, dar naiul era potrivit să sufle-n el un băiețandru ; pentru-un atît de mare meșteșug era prea mic. Așa că moșul îl trimise după naiul său pe Tityros, acasă, drum de numai zece stadii. Copilul lepădă hăinuța și-o zbughi la fugă gol și sprinten ca un pui de căprioară. Iar Lamon

le făgădui să spună în răstimp povestea naiului, pe care i-o cîntase lui odată un păstor sicilian, în schimbul unui țap și-al unui nai.

34

„Vedeți voi, scula asta, nai, n-a fost întotdeauna sculă de cîntat. A fost cîndva o prea frumoasă fată cu glasul minunat. ¹ Fata aceasta păștea capre, era tovarășa de joc a nimfelor de prin vecinătate și cînta, cum cîntă astăzi naiul. Tot păscînd ea turma, jucîndu-se, cîntînd, iată că într-o zi i-așine calea Pan, cu gîndul s-o ademenească la dorința lui : «Caprele tale or să nască toate cîte doi iezi, de mă vrei.» Dar ea îi rîse în obraz și-i spuse că nu-l vrea, că se lipsește de-o făptură care nu e om întreg, ci jumătate țap. Pan văzînd așa, se repezi s-o prindă cu de-a sila. Iar fata, ca să scape, o luă la fugă. Fugi și tot fugi, pînă cînd, ostenită, vru să se ascundă-n niște trestii. Și dusă-a fost, la fund, în eleșteu. Pan, mînios, dădu buznă în trestii, rupîndu-le în drumul său, dar negăsind-o, înțelese ce s-a întîmplat. Atunci a născocit ce astăzi numim nai : lipi cu ceară, una

lingă alta, țevi de trestie tăiate tot mai scurte, să cînte-n ele-o dragoste pierdută. Și-așa, copila cea frumoasă de-altădată trăiește și acum în cîntecul de nai.“

35

Lamon încheie, și-abia de apucă Filetas să-l laude că le spusese o poveste mai dulce ca un cîntec, că Tityros se și ivi cu naiul lui tătîne-său. Și ce nai ! Mare, cu țevi groase, dacă n-ar fi fost împodobit cu-aramă la încheieturi ai fi putut să zici că e chiar naiul cel dintîi, alcătuit de Pan. Filetas se ridică, se așeză pe-o laviță și, stînd drept ca lumînarea, suflă întîi puțin de încercare, apoi, văzînd că țevile nu-s înfundate, porni să cînte cu putere tinerească. Ai fi crezut că nu auzi un nai, ci cîntecul mai multor fluiere deodată. Curînd însă-și mai potoli suflarea și începu să-i zică, lin, ușor, o doină. Apoi, ca să-și arate întregul meșteșug, cîntă la rînd trei cîntece de pășunat : unul răsunător și potrivit pentru cirezi de vite, altul cum se cîntă pentru capre, ascuțit, al treilea blînd, mîngîietor, pe placul turmelor de oi. Se adunase într-un singur nai toată comoara cîntecelor păstorești.

Cînd isprăvi Filetas, toți rămaseră tăcuți o vreme, fermecați. Dar Dryas se sculă-n picioare, ceru un cîntec vesel, cum îi plac lui Dionysos, și porni să joace. Jocul închipuia culesul vicii. Dryas părea ba că rupe ciorchini, ba că poartă pe umeri coșuri grele. Acuma călca struguri, acuma umplea chiupuri, acuma bea must dulce. Pe toate le făcea atît de grăitor și de firesc, încît li se părea că văd într-adevăr ciorchini, chiupuri și teascuri și pe Dryas bînd aievea.

Așa că, după Lamon și Filetas, dobîndi și moșul Dryas laudele tuturor. Abia oprit din joc, îmbrățișă pe Cloe și pe Dafnis și-i sărută. Aceștia se-avîntară și ei, sprinteni, într-un joc. Înfățișau, jucînd, povestea auzită de la Lamon : Dafnis era Pan, iar Cloe, Syrinx. El o ruga, îngenuncheat ; ea își rîdea de el, nepăsătoare. El o fugărea, călcînd pe vîrfuri, parcă-ar fi avut copite ; ea se prefăcea, fugind, din ce în ce mai ostentă. Pînă la urmă, Cloe se pierdu în crîngul din apropiere, ca Syrinx în desiș

de trestii. Atuncea Dafnis luă naiul cel mare-al lui Filetas și cîntă, și plîngător, și pătimaș, și-mbietor, încît Filetas ascultă uimit, apoi sări, îl sărută pe Dafnis și îi dădu naiul în dar, urîndu-i ca și el, la rîndul lui, să-l poată dărui unui urmaș la fel de vrednic.

38

Iar Dafnis închină vechiul său nai lui Pan. Pe Cloe-o sărută cu-atîta foc de parcă-ar fi venit la el întoarsă dintr-o fugă-adevărată. Apoi, văzînd că înse-rează, cei doi porniră, cu turmele alăturate, către casă. Dafnis cînta din nai. Cloe pășea aproape, lîngă el. Mergeau așa, alături, fericiți, prin umbrele amurgului tîrziu. S-au despărțit în umbra nopții, înțelegîndu-se să iasă-a doua zi cu turmele și mai devreme. Cum au și făcut : nici nu mijise bine ziua, că erau iarăși la pășune. Se închinară nimfelor întîi, apoi lui Pan, după aceea se-așezară sub stejarul lor, cîntară, își dădură sărutări, se strînseră în brațe, se întinseră alături. Dar, fără-a duce jocul mai departe, se sculară după-o vreme, își aduseră aminte să mănînce, băură vin amestecat cu lapte.

Toate acestea îi făcură mai aprinși și îndrăzneți, încît ajunseră să-și spună, pe-ntrecute, „Eu te iubesc mai mult pe tine“, „Eu mai mult!“ În scurtă vreme au trecut la jurăminte de credință. Dafnis se duse lîngă pin și-acolo se jură, luînd pe Pan drept martor, că n-are să trăiască singur fără Cloe, nici măcar o zi. Iar Cloe, ducîndu-se în peșteră, la nimfe, îi jură lui Dafnis că-l va iubi toată viața, pîn-la moarte. Dar Cloei, după mintea ei neștiutoare de copilă¹, nu-i era de-ajuns. Ieșind din peșteră, ceru lui Dafnis încă-un jurămînt : „Dafnis, spuse ea, Pan e un zeu fără credință, nestatornic. Nu s-a aprins el după Pitys, după Syrix, nu hăituieste el pe nimfele din codri, nu le dă mereu de furcă nimfelor noastre păstorești? Cît îi pasă lui de jurăminte, are să te lase bun nepedepsit, chiar dacă tu ai să alergi după mai multe fete decît are naiul țevi ! Hai, jură-te mai bine pe turma ta, pe capra asta care ți-a fost doică, jură-te că n-ai s-o părăsești pe Cloe, cîtă vreme o să-ți fie credincioasă. Iar de s-o face vreodată vinovată în fața ta și-a nimfelor, să fugi de ea, și s-o urăști, și s-o omori ca pe un lup.“ Această dulce neîncredere îl

bucură pe Dafnis. Intră în turma lui și, stînd la mijloc, apucă cu-o mîină capra, cu cealaltă un țap, și se legă cu jurămînt să-i fie dragă Cloe cît l-o îndrăgi și ea, iar, dacă ea va îndrăgi pe altul, atunci să-și curme zilele, lăsînd-o pe ea vie. Cloe primi cu bucurie jurămîntul și îl crezu de data asta pe deplin : așa socotea ea, ca păstoriță și copilă, că ei, păstori de capre și de oi, au caprele și oile drept zei ai lor.

C A R T E A A T R E I A

<https://biblioteca-digitala.ro>

Cînd mitilenienii-au auzit de cele zece corăbii venite din Metimna și au aflat, de la țărani sosiți din partea locului, de jaful și prăpădul de pe coastă, au chibzuit că nu se cade să le rabde metimnienilor una ca asta și-au hotărît ca, fără-ntîrziere, să pornească război asupra lor. Au strîns așadar trei mii de ostași din pedestrimea grea și cinci sute de călăreți, și i-au trimis, cu Hippasos în frunte, pe uscat, căci, fiind iarnă, se temeau de mare.

2

Hippasos plecă, dar cînd ajunse în ținut dușman, nu se-apucă de pustiit ogoare, de prădat turme și avuturi de păstori și de plugari, gîndind că fapte ca acestea sînt mai potrivite unor hoți decît cîrmuitorilor de oști. Se îndreptă cu toată graba spre Metimna însăși, să cadă-asupra ei cît porțile nu-s încă străjuite. Dar vestea merge iute. Mai avea de străbătut vreo sută de stadii¹, cînd îi ieși un crainic înainte, aducînd cuvînt de pace. Între timp, metimnienii aflaseră de la cei prinși că mitilenienii n-au avut

nici un amestec în cele întâmplate și că totul nu fusese altceva decât o vrajbă între țărani și tinerii aceia, care se purtaseră urît. Au înțeles așadar că a fost mai mult pripeală decât bună chibzuință în războiul pornit asupra orașului vecin și s-au căit. Acum se arătau grăbiți să-napoieze toată prada, ca să-și reia în bună pace legăturile pe apă și uscat cu Mitilene. Hippasos, deși i se încredințaseră puteri depline, trimise crainicul la Mitilene, iar el așază tabără cam la vreo zece stadii de Metimna și așteptă acolo hotărârile cetății. A treia zi îi și sosi poruncă, printr-un sol, să ia întreaga pradă înapoi și să se-ntoarcă fără a aduce vătămare nimănui. Avînd s-aleagă între pace și război, au socotit că e mai bună pacea.

8

Așa, deodată, cum și începuse, luă sfîrșit războiul dintre Mitilene și Metimna. Dar iarna care a urmat a fost, pentru Dafnis și Cloe, mai amară chiar decât războiul. Omăt bogat căzu fără de veste, năpădi drumuri și cărări, închise pe țărani în casă. Veni înghețul,

doar puhoaietele se năpusteau năvalnic înspre văi. Copacii se-aplecaseră, împovărați de nea. Pămîntul nu se mai vedea decît ici-colo, lîngă rîuri și izvoare, așa că nimeni nu-și mai ducea turma la pășune. Oamenii nu mai făceau un pas afară din ogrăzi, ci aprindeau la cîntători un foc din cele mari și stau prin case, torcînd in, țesînd postav din păr de capră, alcătuiind lațuri dibace pentru păsări. Ieșeau numai să pună paie viteilor în iesle, frunze în staul pentru oi și capre, jir și ghindă pentru porci în cocini.

4

Ținuți așa în casă cu de-a sila, plugarii și păstorii tare se mai bucurau că au scăpat de osteneli pentru o vreme, că pot mânca în tihnă, dormi pe săturate. Li se părea mai dulce iarna decît vara, decît toamna, decît însăși primăvara. Cloe și Dafnis însă, despărțiți, tînjeau după atîtea desfătări pierdute, sărutări, îmbrățișări, prînzuri împărtășite, cîte și mai cîte. Noaptea se chinuiau, lipsiți de somn, și erau lungi aceste nopți de iarnă. Nu mai puteau de nerăbdare să vină odată primăvara, ca o înviere. Inima li se

strîngea adeseori, cînd le cădea în mînă cîte-o traistă din care-și împărțiseră mîncarea, cînd vedeau vreo cană din care băuseră-mpreună, ori naiul, dar de dragoste, zvîrlit pe undeva. Se rugau nimfelor, lui Pan, să-i izbăvească de aceste zile triste și să le-arate soarele odată, lor și turmelor. Iar pînă-atuncea căutau un mijloc să se întîlnească. Cloe nu prea știa bine ce-ar putea să facă : nici vicleană nu era, nici n-avea cum să scape de cea care-i ținea loc de mamă și era mereu prin preajma ei, ba învățînd-o să dărăcească lîna sau să răsucească fusul, ba tot aducînd vorba de măritiș. Dafnis însă, care avea mai mult răgaz și era și mai dezghețat decît copila, găsi pînă la urmă-un vicleșug să poată da ochii cu Cloe.

5

Dinaintea ogrăzii lui Dryas, chiar pe lîngă gard, erau doi mirți stufoși și-o iederă. Mirții erau apropiați, iar iedera, crescută între ei, își întindea, ca vița, ramurile și pe unul și pe altul, amestecîndu-și frunzele cu ale lor și-alcătuiind un fel de boltă, de umbrar. Boabele de iederă, bogate, atîrnau ciorchini ca strugurii în

vie. Negăsind în altă parte hrană, se adunau acolo stoluri întregi de păsări iernatice, să ciugulească : mierle, sturzi, porumbei sălbatici, grauri ¹, și toată zburătoarea căreia îi place să mănânce boabe ca acestea. Într-o bună dimineață, sub cuvânt că vrea să prindă păsări de acolo, Dafnis umplu o traistă de turte cu miere, luă cu el, pentru crezare, clei și lațuri, și plecă de-acasă. Nu erau la mijloc mai mult de zece stadii, dar mai era încă zăpadă multă și lui Dafnis nu i-a fost ușor. Lui însă ce-i păsa. Pasul iubirii nu-l opresc nici apele, nici focul, nici omăturile scite.

6

Grăbindu-se, ajunse într-un suflet la locul cu pricina, își scutură neaua de pe picioare, potrivi lațurile, unse cu clei câteva bețe lungi ; apoi se așeză, pîndind și păsările și pe Cloe. Păsări veniră ele cîte vrei, ba se și prinseră destule, de nu mai prididea să le adune, să le răpună, să le jumulească. Însă din casă nimeni nu se arăta, de-ar fi fost el bărbat, femeie, orătanie : stăteau cu toții înlăuntru, lângă foc. Sărmanul Dafnis nu știa ce să mai facă și socotea că nu i-au

fost în ziua-aceea păsările cu noroc. Pînă la urmă, hai, fie ce-o fi, să intre. Dar mai zăbovi, să născocoască ce-ar putea să spună. Chibzuia :

„Să zic c-am venit după jăratric pentru foc ? Pot să se gîndească sau să-mi spună : «- Bine, dar de ce-ai venit tocmai la noi, că doar aveai vecini cît coala». «- Am venit să-mi dați un pic de pîine.» «- Nu ți-ai luat merinde ? Parcă-ți este traista doldora.» «- Mi-ar fi de trebuință puțin vin.» «- Păi mai de-alaltăieri ați cules via.» «- M-a fugărit un lup.» «- Și unde-s urmele, mă rog ?» «- M-am abătut pe-aici să prind vreo două păsări.» «- Le-ai prins, acum ești bun de-ntors acasă.» «- Aș vrea s-o văd pe Cloe.» Dar cine să mărtunisească asta tocmai tatălui și mamei unei fete ?“

Așa că Dafnis se dădu bătut. „Nu-i chip să spun, își zise, nimic din toate-acestea. Mai bine nu mă duc. Din cîte se arată, nu mi-a fost scris și pace s-o văd pe Cloe-n iarna asta. O s-o văd abia la primăvară, ce să fac !“ Cu-această hotărîre, posomorît și abătut, își strînse păsările și dădu să plece. Dar, ca și cînd lui Eros i s-ar fi făcut în sfîrșit milă, iată ce se întîmplă :

Dryas cu ai lui se așezau la masă. Carnea fusese împărțită, pâinea de asemeni, vinul aștepta în vas, gata amestecat¹. Erau cu ei și cîinii lor de stîină. Unul se văzu o clipă nebăgat în seamă (atîta așteptase), înșfăcă o halcă de pe masă, crăpă ușa cu laba și-o zbughi afară. Dryas, înfuriat (unde mai pui că era tocmai partea lui de carne), apucă un ciot de lemn și, după el ! Părea el însuși un zăvod gonind după tîlhari. Tot urmărindu-l pe dulău, ieși din curte și ajunse pîn-la iedera de lîngă gard. Acolo îl zări pe Dafnis care-și încărcase vîntul în spinare și se pregătea să plece. Abia-l văzu, că și uită de carne și de cîine.

„Bine-ai venit, băiete !“ strigă el, îl strînse-n brațe și îl sărută, apoi, ținîndu-l cu drag pe după umeri, îl duse înlăuntru.

Dafnis și Cloe, cînd dădură ochi, puțin lipsi să nu se prăbușească la pămînt ; se stăpîniră totuși și rămaseră-n picioare, să-și dea binețe și-un sărut frățesc de bun găsit. Le-a fost binevenită sărutarea și pentru că, ținîndu-se unul pe altul, n-au căzut.

Și astfel Dafnis, care pierduse orișice nădejde, avu deodată parte și de Cloe și de-o sărutare. Își descărcă pe masă povara de porumbei și mierle, se așază, să se mai dezmoștească, lângă foc și povesti cum i se urîse să tot stea în casă și pornise să vîneze păsări, cum a venit la iedera aceea și la mirți, și-a prins, cu lațuri și cu clei, din păsările care ciuguleau acolo. Îi lăudară vrednicia toți și îl poftiră și pe el la masă. Spuneau, rîzînd, „Hoțul de cîine tot ne-a mai lăsat cîte ceva“. Pe Cloe o rugară să le toarne de băut. Ea, bucuroasă, turnă pe rînd la toți, lui Dafnis însă cel din urmă : se prefăcea că-i supărată fiindcă venise pînă-n poarta lor și-apoi voise să se-ntoarcă fără să mai intre, cît de cît, să-i vadă. Totuși nu-i întinse cana pînă nu-și muie ea însăși buzele în ea. Iar Dafnis, deși însetat, bău încet, pe îndelete, să-i dăinuiască încîntarea cît mai mult.

9

Isprăviră iute de mîncat, apoi rămaseră în jurul mesei, să mai stea de vorbă. Gazdele cerură vești lui Dafnis despre

Lamon și Myrtale și nu mai conteneau să-i fericească pe aceștia că au noroc să-i sprijine la bătrînețe un flăcău ca el. Dafnis, fiindcă auzea și Cloe, nu-și mai încăpea în piele de plăcere. Iar când l-au și poftit să stea cu ei pînă a doua zi, s-aducă împreună jertfe lui Dionysos, a fost cît pe aici să li se-nchine, de parcă ei ar fi fost zeul. Pe dată scoase din trăistuță turtele cu miere și le dădu, să fie pentru cină. Așa făcu și cu tot păsăretul prins. Atunci au ațîțat focul din nou, au pregătit mîncarea, au scos alt rînd de vin, au întins masa și, cum înnopta foarte devreme, numai bine a fost timpul să cineze. După ce-au mîncat, și-au petrecut seara cîntînd, povestind basme, pînă s-au culcat, Cloe în pat la maică-sa, Dafnis la Dryas. Plăcerea zilei se sfîrșise pentru Cloe, dar adormi cu bucuria că a doua zi îl vede iar pe Dafnis. Dafnis visă pe Cloe și, prin somn, îl tot îmbrățișa și-l săruta pe tatăl ei.

10

Veni și ziua. Era un frig cumplit și bătea crivățul, tăios și înghețat. După ce se sculară, aduseră lui Dionysos jertfă

un berbec de un an. Aprinseră apoi un foc vîrtos și cei bătrîni văzură de bucate pentru prînz : Nape făcea pîine, Dryas fierbea berbecul. Cum nu i-au pus la nici o treabă, cei doi tineri ieșiră din ogradă și se duseră sub iederă. Așezară iarăși lațuri, unseră bețe cu clei și prinseră o sumedenie de păsări. Dar nu vînatul le era plăcerea cea mai mare, ci dulcile și desele săruturi și farmecul din vorbele schimbate :

„Cloe, pentru tine am venit.“

„Știu, Dafnis.“

„Și ca să vin la tine, să fiu acum cu tine, prăpădesc aceste biete mierle.“

„Îți mai sînt eu dragă ?“

„Să nu mă uiți, să te gîndești la mine.“

„Te am mereu în gînd, îți jur pe nimfele pe care-am mai jurat cîndva, la peșteră, ții minte. O să ne-ntoarcem iar acolo în curînd, cînd s-o topi zăpada.“

„Dar tare-i multă, Cloe, mă tem că mă topesc eu mai întîi.“

„Fii fără grijă, Dafnis, soarele-i fierbinte, o să aibă el putere.“

„Numai de-ar fi așa fierbinte, Cloe, cît e focul care arde-n mine, mistuindu-mi inima !“

„Mă tem că tu vorbești numai așa-ntr-o doară, să mă amăgești.“

„Zău, nu ; iau martori caprele pe care tu m-ai pus să jur.“

11

Au mai vorbit așa o vreme, Cloe în-
gînînd, ca un ecou, pe Dafnis. Apoi îi
strigă Nape. Dădură fuga înlăuntru, adu-
cînd vînat și mai bogat ca în ajun. Văr-
sară vin neînceput în cinstea lui Dionysos,
după aceea, încununăți cu iederă, mîn-
cară cîntînd și chiuind cum cere datina
la astfel de serbare. Și cînd a venit
vremea ca Dafnis să se-ntoarcă, îi um-
plură traista cu pîne și cu carne și-i
dădură sturzii și hulubii, să-i ducă-n
dar Myrtalei și lui Lamon, spunînd că
prind ei alții cît o ține iarna și-o mai
avea iedera boabe. Dafnis îi sărută, în-
tîi pe Nape și pe Dryas și la sfîrșit pe
Cloe, ca să păstreze nestrictată amintirea
sărutării ei. Apoi se duse, dar își mai
făcu după aceea deseori drum pe acolo,
cu felurite pricini născocite, să nu le fie
iarna chiar așa amară.

12

Cînd a dat în primăvară și s-a topit
zăpada, dezvelind pămîntul, și-a început

să încolțească iarba, păstorii au pornit să-și mîne turmele către pășuni, dar cei dintîi au fost Cloe și Dafnis, ca unii ce slujeau unui păstor mai mare¹. Se du-seră de-a dreptul la peștera cu nimfe, iar de-acolo la pinul unde era Pan, apoi dădură fuga la stejarul lor. Au stat o vreme-acolo, priveghindu-și turmele și sărutîndu-se cu foc. Pe urmă au plecat să strîngă flori, ca să-mpletească zeilor cununi ; ce-i drept, erau încă puține flori, abia-ncepuseră să încolțească, adiate de zefir, dezmorțite de soare. Găsiră totuși viorele, ghiocei și lăcrimioare timpurii și cîte flori aduce începutul primăverii. Împodobiră statuile cu ele, vărsînd zeilor jertfă de lapte proaspăt, muls atunci de ei. Pe urmă, aducîndu-le prinos în-tîiul cîntec al aceluia an, se apucară să-și încerce naiul. Parcă doreau să zădărescă privighetorile la cîntec ; și ele începură, parcă dînd răspuns, să prindă glas, sfios, să și-l încerce, și tot mai des, și tot mai limpede se auzea-n desişuri „Itys, Itys !“² ca și cum păsările și-ar fi amintit, încet, încet, de cîntecul uitat în lunga lor tăcere.

Mioarele umpleau de behăit văzduhul, mieii zburdau sau se vîrau sub oi, să sugă, trăgînd de uger, lacom. Berbecii alergau să prindă oile rămase încă sterpe și le supuneau pe întrecute. Țapii, și ei, se repezeau sărînd la capre, plini de foc, sau se luptau unul cu altul pentru ele. Avea tot țăpul ceata lui de capre și o păzea cu strășnicie de alți țapi, să nu cumva s-ajungă pe furiș la ele. Astfel de zvonuri și priveriști ar fi aprins și pe bătrîni, darămite pe tinerii aceștia plini de vlagă și-atît de dornici să-i găsească dragostei o împlinire. Ardeau și se topeau, nu alta, și se grăbeau să afle ce taină este dincolo de săruturi și îmbrățișări. Mai ales Dafnis : se zbătea în el, după o iarnă de răgaz în casă, năvalnica putere-a tinereții. Nu se mai sătura de strîns în brațe și de sărutat și-n totul era mult mai pătimaș, mai îndrăzneț și mai iscoditor.

O tot ruga pe Cloe să-i facă voia întru totul, să șadă unul lîngă altul mai îndelung ca pînă atunci, și dezbrăcați.

Atît mai rămăsese de făcut din tot ce-i învățase moș Filetas : chinul iubirii nu-mai leacul ăsta mai putea să-l potolească. Ea-l întreba ce este oare nou aici față de tot ce ajunseseră să știe și ce-are el de gînd rugînd-o un astfel de lucru. „Nu știu nici eu, îi spunea Dafnis, dar oînd mă uit la țapi și la berbeci mă-ntreb ce-or fi făcînd cu caprele și cu mioarele că după-aceea nu se mai frămîntă nici ei să le ajungă, nici ele nu mai caută să scape, ci pasc perechi, perechi, tihniți, ca după o plăcere gustată împreună. Un lucru tare dulce pare să se-ascundă-aici și numai bun să-i biruiască dragostei amarul.“ „Bine, dar ele nu se culcă, Dafnis, și blana lor le-acoperă mai bine decît pe noi veșmîntul.“ Pînă la urmă Dafnis o înduplecă și încercă în fel și chip leacul acesta, dar nu ajunse la nimic și se lăsă de la o vreme păgubaș. Se așeză deoparte, mînios, plîngînd de ciudă că la trebile iubirii e mai prost decît berbecii.

Locuia-n vecinătate, pe o bucată de pămînt care era în stăpînirea sa, plugarul Chromis, om binișor trecut de floa-

rea bărbăției. Nevastă-sa era o femeiușcă tânără, frumoasă și mai gingașă decât poți vedea la țară. Era de la oraș, de unde-o adusesse Chromis, și o chema Lycainion. Lycainion aceasta, tot văzînd în fiecare zi pe Dafnis, în zori, ieșind cu turma la pășune, seara, aducînd-o-acasă, prinsese gust de el și își dădu cu socoteala că l-ar putea momi cu daruri, să-l tragă-n mreaja ei. Drept care îl pîndi o dată să-l găsească singur și-i dăruî un nai, un fagure de miere și o traistă croită din pielea unui cerb. De spus mai mult însă nu cuteză să-i spună, fiindcă bănuia că e ceva între flăcău și Cloe. Îl tot vedea cu fata, și nu era prea greu de înțeles ce tîlc au semnele și zîmbetele dintre ei. Totuși, ca să se încredințeze pe deplin, îl amăgi pe Chromis și plecă-ntr-o dimineață de acasă, sub cuvînt că a chemat-o o vecină care stă să nască. Se ținu pe urma celor doi pînă la locul de pășune și-acolo se ascunse-ntr-un tușiș. Era tocmă în dimineața cu pricina. Lycainion fu martoră la chinul bieților copii și îl văzu pe Dafnis înciudat, plîngînd de neștiința lui. Atunci i se făcu milă de ei și înțelese că-i îndoit de bun prilejul, și ca să-i scape de necaz pe ei,

și ca să-și facă sieși gustul. Iată ce viclenie îi veni în minte :

16

A doua zi, spunînd din nou că merge s-o ajute pe lăuză, se duse drept la Dafnis și la Cloe, sub stejar. Se repezi spre ei c-o față speriată (știa să se prefacă de minune) și strigă :

„Sări, Dafnis, fie-ți milă de-o femeie necăjită. Din douăzeci de gîște, pe cea mai mîndră mi-a furat-o uliul. De grea ce este nici n-a izbutit s-o ducă ticălosul pe stîncă ceea unde știu că-și are cuibul, ci s-a lăsat, cu ea în gheare, colea-n pădurice. Te rog, în numele lui Pan și-al nimfelor acestora, hai cu mine pîn-acolo, că singură mă tem, și scapă-mi gîsca, vai de capul meu, să nu-mi rămîna cîrdul dijmuit. Poate omori și uliul, să n-apuce să vă fure sumedenie de miei și iezi. De turmă vede Cloe cît lipsești. Ascultă caprele de ea, doar nu e zi să nu fiți împreună la pășune.“

17

Dafnis nici gîndea ce are să se-ntîmple. Sări ca ars, înșfăcă bîta și se luă după

Lycainion în goana mare. Ea-l duse-o fugă bună, cât putu ea mai departe în inima pădurii, și acolo, lângă un izvor, deodată se opri și îl pofti pe Dafnis să se-așeze.

„Ascultă, Dafnis, spuse ea, știu că ți-e dragă Cloe, am aflat în vis, azi-noapte, de la nimfe. Mi-au povestit și despre plînsul tău de ieri. Am strașnică poruncă de la ele să-ți vin într-ajutor și să te-nvăț cât mai degrabă tainele iubirii. Ele sînt altceva decît sărut și-mbrățișare și sînt mai altfel decît ai văzut tu la berbeci și țapi ; sînt făptuiri mai dulci și-o clipă nu le-ajunge. Tu, dacă vrei să scapi de chin și să deprinzi aceste desfătări pe care, fără să le știi, le cauți, intră învățăcel în școala mea, să iei plăcută-nvățătură. Vreau să-ți fiu dascăl, ca să fac nimfelor pe voie.“

18

Dafnis nu se mai putu ține de bucurie, ci, ca un păstor prostuț, îndrăgostit și tînăr, căzu femeii la picioare și o rugă cu mare rugămintă să-l învețe cât mai iute meșteșugul, ca să-și găsească-odată împăcarea lângă Cloe-a lui. Simțind că

se apropie de-o mare taină, hotărîtă de puterile cerești, făgădui să-i dăruiască dascăliței sale caș proaspăt, din întîiul muls, un ied de lapte, ba și capra pe deasupra. De unde Lycainion văzu că nimerise peste-un ciobănaș și mai neștiutor de ale lumii decît se așteptase ea. Și, fără alte vorbe, începu învățătura. Îl îmbie să se așeze de îndată lîngă ea, să o sărute cît și cum se pricepea și, sărutînd-o, s-o strîngă-n brațe, s-o întindă la pămînt alătura de el. Iar el se așeză, o sărută, o-ntinse alături. Cînd îl văzu că se aprinde și se îndîrjește, se strecură sub el și îl călăuzi cu dibăcie către căutata împlinire. De-aici încolo băiatul săvîrși ce se cuvine, urmînd numai îndemnul firii.

19

Învățătura de dragoste abia luă sfîrșit, că Dafnis, ciobănaș încă necopt, se repezi să plece-n goana mare, s-arate Cloei ce-nvățase, parcă temîndu-se că, zăbovind, are să uite. Dar îl opri Lycainion și-i spuse, zîmbindu-i cu blîndețe :

„Mai trebuie să știi încă un lucru, Dafnis. Eu, fiind femeie, n-am avut ni-

mic de suferit acum ; pe mine m-a-nvățat iubirea, altă dată, alt bărbat, luându-mi drept răsplată fecioria. Dar pe Cloe hîrjoana asta o s-o sperie, are să țipe, să plîngă și să sîngereze, ca rănită. Tu să nu-ți pierzi firea. Fii bun cu ea. Mai bine s-o aduci aici, să nu-i fie rușine c-o aude cineva strigînd, c-o va vedea cu ochii plînși. Are aici izvorul, să se spele, să-și răcorească fața. Și să-ți aduci aminte că bărbat eu te-am făcut, nu ea."

20

Lycainion, după aceste sfaturi, plecă într-altă parte a pădurii, ca să-și mai caute, chipurile, gîsca. Dafnis, chibzuind la ce aflase, se potoli și se gîndi că ar fi bine să se mulțumească doar cu ce era deprinsă Cloe : îi era frică și milă s-o audă dînd țipăt, ca speriată de-un vrăjmaș, plîngînd îndurerată, sîngerînd parcă de moarte. Dafnis nu știa încă prea multe. Cu-această hotărîre, ieși din pădurice și-o găsi pe Cloe așezată, cu viorele-n poală, și împletind din ele-o cununiță. Dafnis trase o minciună, că a scăpat gîsca de uliu, scoțîndu-i-o din gheare, apoi o strînse-n brațe pe copilă

și-o sărută cu drag, știind că-i lucru neprimejdios. Ea luă cununa și i-o potrivește pe cap, și-i sărută cu gingășie părul, spunând că nu sînt viorele mai frumoase, mai înmiresmate decît părul lui. După aceea scoase din traistă cîteva pîinițe și o bucată de plăcintă cu stafide și îi dădu lui să mănînce. Iar ea, furîndu-i de la gură cîte-o fărîmiță, se ospăta întocmai ca un pui de rîndunică.

21

Și cum mînceau ei astfel (mai mult se sărutau decît mînceau), văzură-n larg, plutind de-a lungul țărmului, o barcă mare de pescari. Nu adia boare de vînt, iar marea era liniștită ca un lac. Bănuiai, în depărtare, că vîslesc. Vîsleau într-adevăr pescarii, și vîrtos ; se străduiau din răsputeri s-ajungă iute la oraș, să-i ducă unui om bogat de-acolo pește cît mai proaspăt. Și, așa cum au luntrașii obicei ca să-și mai uite osteneala, vîsleau cîntînd. Începea mai-marele vîslașilor, el singur, cîntece de mare, și îi dădeau răspuns în cor, cu glas puternic, ceilalți toți, ca unul, în tactul cîntecului său. Cît au plutit în larg departe, glasul lor

se risipea-n văzduhul nesfârșit. Dar cînd, trecînd de-o limbă de pămînt, se abătura între ea și țărîm, în scobitura-aceasta ca o seceră de lună, glasul lor se auzi deodată mai limpede și mai răsunător : o vîlcea se deschidea acolo înspre mare, iar sunetele se-îfundau în ea, ca răsuflarea într-un fluier, întorcîndu-se răsfrînte, și cîntecul și ropotul de visle, deslușit. Era o încîntare să ascuți cum cîntă marea, și pămîntul îi răspunde, sunet cu sunet, în răstimpuri măsurate.

22

Dafnis, pricepînd ce se întîmplă, privea și asculta doar înspre mare, îl desfăta priveliștea acelei bărci care trecea pe lîngă țărîm mai iute ca o pasăre în zbor, și se silea să țină minte-un cîntec-două, să le prefacă mai tîrziu în cîntece de nai. Dar Cloe, care auzea ecoul atunci întîia oară, cînd se uita spre mare, la luntrași, cînd arunca priviri furișe către țărîm, doar o vedea pe cei care dădeau răspuns, cîntînd. Cînd barca se îndepărtă și, peste ape și uscat, se așternu iarăși tăcerea, ea-l întrebă sfios pe Dafnis dacă după limba de pămînt

mai e într-adevăr o mare, pe care a trecut o altă barcă, alți luntrași, cîntînd înșă același cîntec și încetînd odată cu ceilalți. Dafnis îi zîmbi cu duioșie, îi dădu o blîndă sărutare, îi puse-n păr cununa lui de viorele, o luă de după umeri și începu să-i spună, primind făgăduială, drept răsplată, alte zece sărutări, povestea nimfei Eco.

23

„Sînt, fată dragă, nimfe de tot felul, după loc : nimfe de frasini, de stejari, nimfe de mlaștini, bălți și lacuri : toate-s frumoase, toate știu să cînte de mai mare dragul. Una din ele a avut o fată, Eco, muritoare după tată, frumoasă, după mama ei. A fost crescută între nimfe și-au învățat-o muzele să cînte în tot chipul, și cu glasul, și din nai, din fluier, din țiteră, din liră. Cînd a ajuns în floarea vîrstei ei de fată, se prindea cu nimfele în horă și cînta cu muzele deo-altă. Dar de bărbați fugea, de toți, fie ei muritori sau zei, de dragul fecioriei. Lui Pan îi era ciudă pe fată, pizmuind-o pentru cîntecele ei și supărat că nu ajunge să-i supună frumusețea. Ca să se

răzbune, luă mințile păstorilor de capre și de oi din partea locului și-i azmuți asupra fetei, ca pe niște câini sau lupi : au prins-o și au sfîșiat-o în bucăți, împrăștiind-o, mici fărîme, în cele patru zări. Dar fiecare părticică încă mai cînta. Pămîntul, căruia nimfele i-s dragi, ascunse-n sînul său pe spulberata Eco și nu îngădui ca multele ei cînturi să se irosească. Și, după voia muzelor, dă glas la glas, sunet, aidoma, la sunet, răspunzînd astfel tuturor, zei, oameni, fiare, cîntece sau glasuri (precum odinioară Eco știa cîntecele toate). Și îl îngîină și pe Pan cîntînd din nai. El, cînd aude, sare și se repede alergînd prin văi și munți, să afle cine-i nevăzutul ucenic (de Eco a uitat de mult).“

Dafnis căpătă, drept plată pentru basm, nu zece sărutări, ci mult mai multe, căci, minune, Eco, vrînd parcă să adeverească spusa lui, rostise după el aproape tot, vorbă cu vorbă.

24

Soarele își sporea dogoarea zi de zi, anul era la cumpăna dintre sfîrșitul primăverii și-nceputul verii, prilej de alte

bucurii, văratice, știute, parcă totuși noi. Dafnis înota în rîuri, Cloe se răcorea sub cîte-un șipot. El se-ntrecea, cîntînd din nai, cu pinii, care șuierau domol sub vînt, ea căuta să biruie privighetorile cu glasul. Umblau după lăcuste guralive, după greieri care umpleau lumea de răsunset, culegeau flori, scuturau pomi, să guste rodul lor. O dată s-au și întins în pielea goală, unul lîngă altul, trăgînd o piele de capră peste ei. Și ușor ar fi ajuns Cloe femeie dacă nu l-ar fi ținut pe Dafnis teama să nu-i facă rău, însîngerînd-o. De altfel, temîndu-se, vezi bine, de-o clipă de nestăpînire, Dafnis nici n-o prea lăsa de obicei pe Cloe să-și lepede veșmintele. Ea se cam mira, dar îi era rușine să-l întrebe care-i pricina purtării lui.

25

În vara-aceea începură să roiască-n jurul Cloei pețitorii. Mulți și de pretutindenii veneau la Dryas s-o ceară de nevastă, unii cu cîte-un dar, alții cu făgăduieli frumoase. Nape, ispîtită, se tot ținea de capul lui bărbatu-său s-o dea pe Cloe, să nu mai aibă-n casă fată mare.

„Mai știi, mîine-poimîine e în stare, cum umblă singură cu oile, să-și piardă fecioria și să-și ia bărbat pe vreun cio-ban, pentru te miri ce fleacuri, un mănunchi de trandafiri, un sîn de mere. Dă-o, să fie gospodină-n casa ei, și dă-o bine, să ne-alegem cu ceva pe urmă-i și să păstrăm pentru al nostru (li se născuse nu de mult un băiețel).“

Dryas era cîteodată ademenit de vorbele neveste-si, căci pețitorii, pîn-la unul, făgăduiseră daruri mai bogate decît se dau de obicei pentru o fată de păstor. Cînd se gîndea însă că fata nu prea e de nasul unor pețitori țărani și își închipuia ce înstăriți or să ajungă el și-ai lui dacă găsește Cloe pe adevărații ei părinți, nu-i mai venea la socoteală s-o mărite. Așa că amîna să dea răspuns, îi tot purta pe pețitori cu vorba de azi pe mîine și, pînă una-alta, se umplea de daruri. Cloe află de toate astea cu mare strîngețe de inimă, dar nu-i suflă lui Dafnis nici o vorbă, multă vreme, ca să nu-l mîhnească. El însă, bănuind ceva, n-o mai slăbea cu întrebările, o iscodea cu-atîta stăruință și durere, încît copila se gîndi că zbuciumul acesta e mai rău decît să știe, și-i spuse tot, de-a fir a păr : de pețitori, cît i-au venit de mulți

și de bogați, de vorbele cu care Nape îi da zor lui Dryas și de tărăgănelile acestuia din urmă, care nu zisese încă nimănui nici da, nici ba, ci amînase totul pînă la culesul viei.

26

Atît îi trebui lui Dafnis : ca ieșit din minți, se puse jos, și începu să plîngă și să se vaite că s-a isprăvit cu el dacă ea părăsește turmele și cîmpul și îl lasă singur. „Și n-am să mor doar eu, și oile au să se prăpădească fără ciobănița lor.“ Apoi își mai veni însă în fire, gîndindu-se că l-ar putea îndupleca pe Dryas să i-o dea lui pe Cloe, că doar putea și el, ca orșicare, s-o pețească, ba chiar să-i biruie ușor pe ceilalți. Un singur lucru îl cam tulbura și-i mai slăbea nădejdea : Lamon nu era bogat. Oricum, se hotărî, cu încuviințarea Cloei, s-o ceară de nevastă. Lui Lamon nu se-ncumetă să-i spună nici o vorbă despre asta, dar maică-si, Myrtalei, îndrăzni să i se destăinuiească pe deplin, spunîndu-i și că-i este dragă Cloe și că ar vrea s-o ceară de nevastă. Myrtale, chiar în noaptea următoare, îi împărtăși lui Lamon ce

aflase. Acesta o ascultă încruntat și îi răspunse a sfadă, că mijlocește pentru-o fată de ciobani, când știe bine că băiatul, după semnele găsite, este de neam ales și că, de-ar fi să-și afle părinții-adevărați, lor, care l-au crescut, o să le dea pământ mai mult și în deplină stăpînire. Myrtale însă, când a fost să-i dea răspuns lui Dafnis, temîndu-se ca nu cumva băiatul cel îndrăgostit, pierzînd orice nădejde de căsătorie, să-și facă seama, dădu împotrivirii părintești alte temeuri :

„Fătul mamei, noi sîntem oameni săraci, nu ne-ar strica o noră care să ne-aducă nițeluș mai mult. Ei sînt bogați și umblă după ginere bogat. Tu du-te și-nțelege-te cu Cloe să-l înmoaie pe taică-său cu rugăminți, doar s-o-ndura să nu ne ceară mare lucru și să ți-o dea ție de nevastă. Îmi cam închipui eu că și ea se topește după tine și că, oricum, ar fi mai bucuroasă să-și împartă patul cu un flăcău sărac, dar arătos, decît c-o pocitanie bogată.“

Myrtale vedea în asta cel mai bun mijloc ca Dafnis să n-ajungă la căsătorie, căci nu-i trecea prin cap că Dryas ar pu-

tea să-și dea-ncuviințarea, el care-avea la îndemână atîția pețitori mult mai avuți. Iar Dafnis n-avea nici el ce cîrti la ce-i spusese maică-sa. Vedea însă prea bine că e mult de la cît are el de dat pînă la cît avea să-i ceară Dryas. Și-atunci făcu ce fac de obicei îndrăgostiții necăjiți : plînsese și căută sprijin, chemînd din nou într-ajutor pe nimfe. Iar ele i se arătară noaptea, în somn, cu-aceleași chipuri ca și-ntîia oară și tot mai-marea lor îi spuse :

„Alt zeu are în grijă măritișul Cloei, noi însă îți vom face ție-un dar cu care să-l încînți pe Dryas. Corabia acelor tineri din Metimna, al cărei odgon de răchită l-au ros atunci caprele tale, a fost în ziua-aceea tîrîtă departe mult în larg de vijelie, dar noaptea, cînd a prins marea să fiarbă sub bătaia unui vînt potrivnic, corabia a fost întoarsă și izbită de pintenul stîncos al țărmlui, aici în preajmă. S-a sfărîmat și-au înghițit-o apele cu tot ce-avea în ea, afară de o pungă cu trei mii de drahme, pe care valurile au zvîrlit-o pe uscat și care este și acum acolo, sub alge, în preajma leșului unui delfin. De-aceea nici n-a mai călcat picior de om pe-acolo : pe toți i-alungă duhoarea mortăciunii.

Tu însă du-te, ia pungă și dăruiește-i-o lui Dryas. Deocamdată e destul să nu mai treci de om sărac. Cu timpul ai s-ajungi tu și bogat cu-adevărat.“

28

Asupra vorbelor acestora, nălucile se risipiră, cu noaptea odată, și Dafnis rise dimineții, se sculă sprinten și își porni cu zarvă mare turmele către pășune. Acolo dădu o sărutare Cloei, se închină la chipurile nimfelor și, sub cuvânt că ar vrea să se scalde, coborî la țărm și o luă, pășind agale, chiar pe buza mării, de-a lungul prundului bătut de valuri. Căuta cele trei mii de drahme. Și nu i-a fost prea lungă osteneala, căci curînd, simțind mirosul greu pe care-l răspîndea leșul delfinului zvîrlit de ape, putrezit pe țărm, îl luă drept călăuză și ajunse iute la locul cu pricina, dădu deoparte algele și scoase de sub ele o pungă grea de bani. O ridică, o puse-n traistă, dar nu plecă pînă n-aduse mulțumire nimfelor și mării înseși : deși era om de uscat, păstor de capre, acuma, că îl ajuta s-o ia pe Cloe, îi era mai dragă marea ca pămîntul.

Apoi, fără-a mai zăbovi, plecă de-acolo cu comoara lui, simțindu-se omul cel mai bogat din lume, cu mult deasupra țăranilor din părțile acelea. Dădu fuga la Cloe, îi spuse visul, îi arătă punga cu banii, îi lăsă în grijă turmele și dus a fost, cu fruntea sus și pas întins, la Dryas. Îl găsi pe arie, cu Nape, bătînd grîul, și de-a dreptul, fără șovăială, îi vorbi despre căsătorie :

„Mîe să-mi dai pe Cloe de nevastă ! Mă pricep să cînt frumos din nai, știu tunde vița, sădi pomi, ara pămîntul, știu și să vîntur grîul. Cum văd de turmă, martoră mi-i Cloe : cincizeci de capre am luat în grijă și le-am făcut de două ori pe-atîtea ; am crescut și țapi, mari și frumoși, și nu mai sînt silit, ca înainte, să-mi duc caprele la țapi străini. Mai trebuie s-adaog că sînt tînăr, că v-am fost vecin fără cusur și că așa cum a supt Cloe la o oaie, am supt eu la o capră. Și-apoi, dacă întrec pe alții în atîtea și cu-atîta, nici la daruri nu mă las bătut. Ceilalți, ce-o să-ți dea ? Ia, acolo, niște capre, niște oi, sau vreo pereche de boi cam răpănoși, sau un căuș de grîu, nici cît să sature găinile cu el.

Pe cînd, ia uite, de la mine ce aveți :
trei mii de drahme, toate pentru voi.
Numai, vă rog, să nu afle nimeni de ei,
nici măcar Lamon, taică-meu.“

Și cu acestea, îi dădu lui Dryas banii,
ii sări de gît și-l sărută cu drag.

30

Dryas și Nape, cînd văzură pe neașteptate-atîția bani, îndată îi făgăduiră
că i-o dau pe Cloe și-l încredințară c-o
să-l înduplece pe Lamon. Nape rămase
cu Dafnis pe arie să mîne boii împrejur
și să bată spicele cu îmblăciul. Dryas
duse punga la ascunzișul unde se aflau
și semnele de recunoaștere-ale Cloei, apoi
porni în graba mare către Lamon și
Myrtale, hotărît să ceară – lucru nou –
de ginere pe Dafnis. Îi găsi măsurînd
orzul pe care tocmai îl gătaseră de vînturat.
Erau cam supărați, văzînd că au
cules aproape mai puțin decît ce semă-
naseră. Dryas căută să-i mîngîie, spu-
nîndu-le că pretutindeni cîmpul a fost
slab, că toți se plîng de-același lucru.
Apoi ceru pe Dafnis pentru Cloe :

„Cu multe mă îmbie alții, dar mă lip-
sesc de toate, ba mă gîndesc chiar să

vă dau eu dintr-al meu. Au crescut copiii împreună, au păstorit alături, și-i leagă-o prietenie care n-ar fi prea ușor de rupt. Acuma sînt de-ajuns de mari ca să-și împartă așternutul ca femeie și bărbat.”

Și altele mai spuse Dryas, multe, doar căpătase, preț ca să-i înduplece, trei mii de drahme. Lamon intrase la strîmtoare : să spună că sînt prea săraci nu se putea, căci Dryas și cu Nape n-arătau nici o trufie ; și nici că e prea tînăr Dafnis, că doar era flăcău în toată firea. Dar nici nu spuse, verde, adevărul și anume că băiatul este mai pîrsus de o astfel de însoțire. Tăcu puțin, apoi dădu răspuns :

31

„Bine faceți că dați mai multă cinste vecinilor decît unor străini și că nu socotiți averea lucru mai de preț decît o sărăcie fără pată. Să vă iubească pentru asta nimfele și Pan ! Și eu aș fi grăbit să văd nunta făcută. S-ar chema că nu-s în toate mințile dacă, în pragul bătrîneților neputincioase și-avînd nevoie, ca să dovedesc cu lucrul, de o mîna de-ajutor, n-aș socoti o mare fericire să mă încusc cresc cu voi. Iar Cloe nu-i o fată la

care să te-mbie cineva de două ori : are vîrsta potrivită, e vrednică în toate și frumoasă. Dar, vezi, vecine, eu sînt rob și ce am nu-i al meu, se cade-ntîi să-i spun stăpînului care mi-e gîndul și să-i aștept îngăduința. Așadar, hai să amî-năm pînă la toamnă nunta : la vremea-aceea, după cît spun cei care vin la noi de la oraș, stăpînul meu va fi aici. Atunci Cloe și Dafnis au să-și fie nevastă și bărbat, iar deocamdată iubească-se ca fratele cu sora. Însă, vecine Dryas, ți-oi mai spune-o vorbă : umbli să-ți iei de ginere un flăcăiandru care-i mai de soi ca noi.“

Lamon, încheind, îl sărută pe Dryas, îi dădu apă de băut, căci era în toiul amiezii, și-l însoți o bucată de drum, făcîndu-i tot felul de urări prietenești.

32

Dryas, care ascultase cu luare-aminte ce-i spusese Lamon mai la urmă despre Dafnis, mergea acum îngîndurat, tot întrebîndu-se în sinea lui cine să fie cu adevărat flăcăul. I-a dat să sugă o capră, nu fără grija zeilor de bună-seamă ; e chipeș și nu seamănă de loc cîrnului

ăstuia bătrîn, și nici chelboasei de nevastă-sa ; a avut la îndemînă trei mii de arginți, cîte n-are un păstor nici pere pădurețe. Te pomenești că și pe el l-a lepădat cineva, ca pe Cloe. „L-o fi găsit și pe el Lamon, cum am găsit-o eu pe Cloe. Și, mai știi, poate erau și lîngă el semne de recunoaștere, de felul celor peste care am dat eu ? Dacă-i așa, stăpîne Pan și nimfe dragi, poate că Dafnis, după ce-și va fi găsit părinții, va lămuri puțin și taina Cloei.“ Cu gînduri și cu vise ca acestea, ajunse înapoi, la arie. Acolo îl găsi pe Dafnis arzînd de nerăbdare să afle care-i vestea. Dryas îl îmbărbătă numaidecît, spunîndu-i ginere, și îi făgădui că la toamnă fac nunta. Apoi îi dădu mîna, chezășie că fata nu va fi a nimănui decît a lui.

33

Cînd auzi Dafnis așa, uitînd și de mîncare și de băutură, o luă la fugă și, mai iute decît gîndul, ajunse lîngă Cloe. O găsi mulgînd oile și pe cale să scurgă cașul. Îi spuse vestea bună a nunții, o sărută, acum fără fereală, ca pe nevasta lui, și se-apucă îndată s-o ajute : să

mulgă laptele-n șiștare, să apese cașul pe strecurători, să ducă mieii și iezii la mamele lor. Cînd toate fură în bună rînduială, Dafnis și Cloe se scăldară, mîncară și băură, apoi se duseră să caute prin preajmă fructe coapte. Era la vremea cînd anul dă de toate din belșug : pomii gemeau de pere sălbatice, de pere dulci, de mere, iar dedesubt pămîntul era așternut cu poamele căzute. Cele de pe jos aveau o mai dulce mireasmă, ca de vin bun, cele rămase în pomi aveau culori mai vii și sclipeau aurii printre ramuri. Doar un pom era cules, un măr, rămas cu crengile pustii, despuiate de mere și frunze. Un singur măr mai dăinuia în el : se legăna în adieri, tocmai în vîrf. Era un măr frumos și mare, și biruia el singur cu mireasma lui pe-a tuturor. Culegătorul, care o fi fost, ori s-a temut să urce-atît de sus, ori n-a băgat de seamă să-l culeagă. Ori, cine știe, poate mîndrul rod a fost cruțat pentru vreun ciobănaș îndrăgostit.

Dafnis, cum văzu mărul, se și repezi să-l culeagă ; Cloe dădu să-l oprească, dar el nu vru s-o ia în seamă. Ea,

văzîndu-se neascultată, fugi, supărată, la turme ; Dafnis se sui în pom, ajunse pînă sus de tot, la măr, și îl culese. Dîndu-l Cloei în dar îi spuse-așa, s-o îmbuneze :

„Iubita mea, acestui măr i-au dat viață frumoasele zeițe ale anotimpurilor și l-a crescut un pom frumos în timp ce soarele îl pîrguia cu focurile lui. Norocul l-a cruțat. Iar eu, avînd ochi să-l privesc și suflet să mă bucur de minunea lui, puteam să-l las acolo ? Să cadă la pămînt, să-l calce turmele cînd pasc, să-l otrăvească tîrîtoarele sau, zăcînd așa, să-l mistuie timpul ? Un măr a căpătat odinioară Afrodita, fiindcă ea era cea mai frumoasă, un măr îți dau și eu acuma ție, tot în semn de biruință. Aveți judecători de-același fel : păstor de oi acela, eu, de capre.“ Și, isprăvind de spus, îi puse în sîn mărul. Cloe, acum că Dafnis tot se-apropiase, îl cuprinse și-i dădu o lungă sărutare. Și nu i-a părut rău de loc lui Dafnis că îndrăznise să se cațare atît de sus ; doar dobîndise ceva mai de preț decît un măr, de-ar fi de aur : un sărut.

C A R T E A A P A T R A

<https://biblioteca-digitala.ro>

Într-o bună zi, un tovarăș de robie al lui Lamon veni din Mitilene și dădu de veste că, puțin înainte de culesul viilor, va sosi stăpînul, să afle dacă năvala metimnienilor nu făcuse vreo pagubă pe pămînturile sale. Vara era pe ducă, venea toamna. Lamon începu să facă pregătiri : casa o împodobi astfel încît stăpînul lui să tragă într-un loc în care totul să-i desfete ochii. Curăță izvoarele, să aibă ape limpezi, scoase gunoiul din ogradă, să nu aducă supărare cu mirosul, îngriji livada, s-o vadă stăpînul frumoasă.

Era un lucru minunat livada-aceea, pe potriva livezilor regești. Se întindea cale de-un stadiu ¹, pe un plai înalt, lat de vreo șaizeci de stînjeni. Semăna cu o fișie lungă de cîmpie. Avea pomi de tot soiul : meri, mirți și peri, smochini și rodii și măslini ; pe alocuri, o viță-de-vie înaltă, cu ciorchinii negri, copti, se urcase în meri și în peri, parcă se întrecea cu ei în roade. Aceștia erau pomii de răsad. Dar mai creșteau acolo pini

și chiparoși, platani și dafini. Îi năpădise, ca o viță, iedera, iar boabele ei mari și negre păreau ciorchini de struguri. Pomii roditori se găseau înlăuntrul grădinii, ca ocrotiți ; spre margine, cei fără roadă îi înconjurau ca o împrejmuire înălțată de mână omenească. Iar pe aceștia-i încingea un gard nu prea înalt, de pietre. Totul în livadă era bine măsurat și rînduit, fără înghesuială. De la trunchi la trunchi era întotdeauna cunvenita depărtare. Sus însă, crengile se îmbinau și arborii-și amestecau cununile ca într-o boltă, dar sloboda lor creștere părea și ea un meșteșug. Mai erau acolo și răzoare de flori, în parte flori de cîmp, altele semănate. Tufele detrandafir, crinii și hiacintii erau de mîna omului, iar toporașii, narcisele și scînteiuțele erau fiicele pămîntului neajutat. Vara era umbră în livadă, primăvara, flori, iar toamna, fructe și, la orice vreme, încîntare și belșug.

3

Din farmecul livezii făcea parte și priveliștea frumoasă care se deschidea către cîmpia presărată cu turme mîinate

de păstorii lor și către marea străbătută de luntre și corăbii. Iar drept în mijlocul grădinii, se înălțau un templu al lui Dionysos și un altar. Altarul era cuprins de iederă, templul, de viță. Înăuntru, fuseseră zugrăvite icoane din viața zeului : Semele ¹ născându-l, Ariadna ² dormind, Licurg ³ înlănțuit, sfîșierea lui Penteu ⁴ ; se mai vedeau și indienii biruiți ⁵, tirenienii schimbîndu-se-n delfini ⁶ ; și pretutindeni satiri călcînd struguri, bacante prinse-n horă. Nu era uitat nici Pan : ședea pe-o stîncă și cînta din nai parcă însuflețind cu-același cîntec și pe bacante, și pe satiri.

4

Aceasta era deci livada pe care Lammon o-ngrijea cu-atîta dragoste, curățînd-o de ramuri uscate, ridicînd corzile de viță. Lui Dionysos îi puse cunună. Călăuzi, prin șanțuri, apă spre brazdele de flori. Se afla în preajmă un izvor pe care Dafnis îl găsisese și uda florile cu apa lui. Deși acest izvor curgea doar pentru flori, și-al florilor era, totuși ai casei se-nvățaseră să-i spună „al lui Dafnis“. Cît despre Daf-

nis, Lamon mereu îl îndemna să aibă grijă să-și îngrașe caprele cît se putea mai bine, spunîndu-i că stăpînul, care nu dăduse pe acolo de atîta vreme, va ține să le vadă și pe ele negreșit. Dar Dafnis n-avea nici o teamă, știind că pentru turma lui e vrednic doar de laudă : de cînd luase caprele în grijă, nici măcar una nu-i furase lupul, numărul lor se îndoise și ajunseseră mai grase decît oile. Totuși, gîndindu-se la învoirea pentru cununie, voia să dobîndească pe deplin bunăvoința stăpînului său și își dădea cu ele și mai multă osteneală. Le scotea dis-de-diminează la păscut, le întorcea în faptul nopții. Le adăpa de două ori pe zi și căuta pășunile cele mai grase. Avusese grijă să-și facă rost de putini noi, șiștare multe și strecurători mai mari. Cînd era vorba de capre, nu pregeta nici să le ungă coarnele, să le țesale părul. Ai fi crezut, privind-o, că vezi o turmă sfîntă, a lui Pan. Părtașă la toate-aceste osteneți îi era Cloe, care vedea mai mult de caprele lui Dafnis decît de turma ei de oi. Flăcăul ajunsese să-și închipuie că datorită ei arată caprele așa frumoase.

Pe cînd se îndeletniceau cu toate-acestea, le veni un al doilea vestitor de la oraş, cu porunca să înceapă cît mai repede culesul viei. Vestitorul zicea că el rămîne pînă ce aveau să stoarcă mustul și abia apoi se va întoarce la oraş, să îl aducă pe stăpîn tocmai la sfîrșitul culesului, cînd e în toi vinul cel nou. Așa că îl primiră pe aducătorul veștii cît au putut ei mai frumos (Eudromos¹ îl chema, căci treaba lui era să tot alerge) și neîntîrziat porniră să culeagă via, să ducă strugurii la teascuri, să toarne mustul în chiupuri. Dar strugurii cei mai frumoși îi lăsară întregi, tăind ciorchini cu coarde și frunze cu tot, pentru ca, atunci cînd vor veni, și cei de la oraş să aibă într-un fel privestea și bucuriile culesului.²

Cînd Eudromos fu gata să pornească spre oraş, Dafnis îi dădu o mulțime de daruri, mai ales daruri la-ndemîna păstorilor de capre : cașuri vîrtoase, un ied mic, o piele de capră, albă și cu părul lung, să aibă ce pune pe el iarna, la drum. Eudromos se bucură, îl sărută pe

Dafnis și-i făgădui să pună pentru el o vorbă bună la stăpîn. Apoi, cu gînduri prietenești, se despărți de Dafnis și se duse. Dafnis urmă să pască mai departe turmele, cu Cloe, dar acum era neliniștit. Și fata se temea : pentru întîia oară flăcăiașul învățat să vadă numai capre, munți, țărani, pe ea, avea să dea ochii cu stăpînul, pe care nu-l știa decît din auzite. Cloe se întreba îngrijorată cum avea să se descurce Dafnis la această-nfățișare și, gîndindu-se că poate cununia lor a fost numai un vis zadarnic, inima i se strîngea. Și de aceea nu mai conteneau cu sărutările și se îmbrățișau atît de strîns, încît păreau născuți așa : o singură ființă. Dar, cu teama-n suflet, sărutările erau amare și mîhnită le era îmbrățișarea, ca și cînd i-ar fi văzut stăpînul sau s-ar fi ascuns de el. Și, pe deasupra, le mai veni și alt necaz.

7

Trăia prin locurile-acelea unul Lampis, un văcar semeț și rău. Era și el între aceia care o pețiseră pe Cloe și adusese daruri multe, tot dîndu-i ghes lui Dryas s-o mărite cu el și nu cu altul.

Văzînd însă că fata are să fie a lui Dafnis, dacă își dă stăpînul învoirea, Lampis căuta un mijloc să-l mînie pe acesta împotriva lor. Și, cum știa că stăpînului îi place mult grădina, se hotărî să facă tot ce va putea s-o strice și s-o răvășească. Dacă tăia copacii, avea să fie prins asupra faptei după zgomot ; se gîndi atunci mai bine să nimicească florile. Așteptă noaptea, sări gardul și se repezi în straturi. Iar cînd se furișă să plece, în urma lui bietezele flori zăceau smulse din rădăcină, rupte, frămîntate în picioare ca de un mistreț. A doua zi în zori Lamon se duse în grădină, să ude florile cu apă din izvor. Dar cînd văzu tot locul pustiit, de mîna nu de hoț, ci de dușman, porni să-și sfîșie cămașa și să cheme-n ajutor pe zei, răcnind. Myrtale, auzindu-l, lăsă ce-avea în mîna și se repezi afară, iar Dafnis, care tocmai plecase cu turma, se întoar-se-acasă într-o fugă. Văzînd ce se-ntîmplase, prinseră să se vaite și ei și să verse lacrimi amare.

8

Și un străin de-ar fi venit acolo, ar fi plîns, căci frumusețea locului pierise,

tăvălită în noroi. Doar ici și colo mai scăpase de urgie câte-o floare și, chiar culcată la pământ, mai încerca să se deschidă, mai strălucea sub rouă, dăinuind, frumoasă încă, în tristețe. Pe florile stricate se așezau neconținut albine, zumzetul lor stăruiitor părea, deasupra morții florilor, o tînguire. Se tînguia, îndurerat, și Lamon :

„Bieții mei trandafiri, cum mi i-a frînt, și toporașii mei, cum zac, striviți în picioare, narcisele și hiacinții, smulși de mîna unui om hain. Are să vină primăvara, și ele n-au să mai îmbobocească, va fi vară, și n-au să se mai legene în plină floare niciodată, toamnă, și n-au să mai încununeze fruntea nimănui. Nici pe a ta, stăpîne Dionysos. Nu ți-a fost milă, să le aperi, sărmane flori, și totuși între ele îți era sălașul, și le aveai mereu sub ochi, și doar ți-au fost de-atîtea ori podoabă și răsfăț. Și eu, cum oare, cum să-i mai arăt acum stăpînului livada ! Și cînd o va vedea, ce-are să-mi facă ? Mă spînzură, așa bătrîn, de-un pin, ca pe Marsyas¹. Și poate și pe Dafnis, închipuindu-și că isprava e a caprelor din paza lui.“

La vorbele acestea, lacrimile curgeau și mai fierbinți, și jalea lor nu mai era atîta pentru flori, cît pentru ei, pentru viața lor primejduită. Cloe s-a chinuit întreaga zi, bocind pe Dafnis, văzîndu-l în închipuire biciuit și spînzurat. Se ruga de zei să nu mai vină stăpînul niciodată. Dar, la lăsarea nopții, Eudromos sosi cu vestea că peste trei zile va veni stăpînul cel bătrîn, iar fiul lui, chiar mîine. Auzind așa, se puseră la sfat, luîndu-l și pe Eudromos pârtaș, să chibzuiască ce e de făcut. Acesta, ca unul ce-i voia lui Dafnis numai bine, îl sfătui să spună întîmplarea mai întîi stăpînului cel tînăr.

„O să încerc eu să-l îmblînzesc, îmi e frate de lapte și am trecere la el.“

A doua zi așa au și făcut.

Astylos sosi călare, însoțit de un tovarăș al lui de ospete, un anume Gnathon, călare și el. Stăpînul era încă în zorii tinereții, abia-i mijise barba, dar Gnathon și-o rădea de mult. Lamon, urmat de Myrtale și Dafnis, îi ieși lui

Astylos în cale și, aruncându-i-se la picioare, îl rugă să-i fie milă de un bătrîn fără noroc și să îl scape de mînia lui tată-său, căci n-avea nici o vină, și-i povesti cu de-amănuntul toate. Astylos se înduioșă de rugămîntea lui, se duse în grădină, văzu florile pustiite și spuse că îl va ruga pe tatăl lui să-i ierte, arătîndu-i că de vină-s cail, care, prioniți acolo, de focoși ce sînt, și-au rupt căpăstrul și au scăpat în flori, le-au smuls, le-au rupt, le-au călcat în picioare. Pentru bunătatea asta, Lamon și Myrtale se rugară zeilor să-l fericească în tot felul. Dafnis îi aduse daruri : iezi, cașuri, cloști cu pui, ciorchini de struguri pe vițe, crengi de măr cu poamele pe ele. Printre daruri era și vin de Lesbos, cu dulce mireasmă, foarte plăcut la băut.

11

Astylos primi aceste daruri cu bunăvoință, dar nu la ele-i stătea gîndul, ci să se ducă să vîneze iepuri, ca un tinerel bogat ce se afla, trăit în desfătări și dornic să se bucure, la țară, de plăceri cu care nu era deprins. Iar Gnathon,

care știa doar să mănînce și să bea pîn-la beție, iar după-aceea să se tăvălească în desfrîu și care era numai fălci¹ și pîntece și ce-i mai jos, pusese ochii, cu gînd rău, pe Dafnis, cînd acesta se înfățișase la stăpîn cu daruri. Era Gnathon acesta din fire iubitor de tineri, iar frumusețe ca la Dafnis nu mai pomenise la oraș, deci repede se hotărî să-i vină flăcăiandrului de hac. „Ia acolo, un păstor de capre, se gîndea, degrabă îl înduplec.“ Așa că nu se duse cu Astylos la vînătoare, ci coborî la locul unde Dafnis își mînase turma la păscut, să vadă, chipurile, caprele, de fapt însă pe Dafnis. Și-acolo, ca să-l îmblînzească pe flăcău, ba „Ce frumoase capre ai !“, ba „Cîntă-mi, rogu-te, din nai un cîntec păstoresc“, ba „Repede-am să te fac om slobod, că stăpînul, de, din vorba mea nu iese“.

12

În aceeași seară, Gnathon, zicîndu-și că acuma, gata, Dafnis e al lui, se așeză la pîndă, așteptîndu-l să aducă turma de la pășunat. Cînd îl zări, îi ieși zorit în cale și mai întîi îl sărută, apoi îl

îmbie să i se lase, ca o capră țapului, în voie. Dar Dafnis pricepea încet un lucru ca acesta și începu să-nșire pilde : că, țap să se repeadă la o capră, foarte bine ; dar nu s-a pomenit de cînd e lumea să se repeadă țap la țap, și nici berbec să-ncalece berbec în loc de oaie, și nici cocoș să calce, nu găină, ci cocoș. Iar Gnathon își pierdu răbdarea și-n-tinse mîinile, pornit pe silnicie. Atuncea Dafnis îi dădu un brînci și o zbughi la fugă, ca un cățelandru. Atît îi fu de-a-juns lui Gnathon, care era beat și-abia se mai ținea-n picioare și altminteri : căzu lat la pămînt, în așa hal încît îi trebuia, să-l sprijine spre casă, o mîină de bărbat, nu de copil, cum vine vorba. Din ziua-aceea Dafnis îl ocoli pe Gnathon și începu să-și pășuneze caprele cînd ici, cînd colo, doar s-o des-cotorosi de el. Și nici pe Cloe n-o scăpa din ochi. Însă lui Gnathon, care văzuse că flăcăul cel frumos e și voinic, îi cam pierise cheful să mai stăruie. Căuta în schimb prilejul să-i vorbească lui Astylos de Dafnis și trăgea nădejde să-l capete în dar, căci tînărul stăpîn își făcea fală din mărinimie.

Dar deocamdată nu era prilejul. Sosisse Dionisofan, cu Cleariste, și se iscase mare zarvă de cai și slugi, de bărbați și de femei. Abia după ce lucrurile s-au mai potolit apucă Gnathon să alcătuiască o lungă cuvîntare de iubire. Dionisofan era un om ajuns la vîrsta cărunteții, dar verde încă, trupeș și frumos, putînd ușor să se măsoare cu cei tineri ; și-apoi era bogat cum nu sînt mulți și cumsecade cum al doilea nu găseai. Încă din prima zi aduse jertfe zeilor mai mari peste viața cîmpenească, Demetrei¹ și lui Dionysos, lui Pan și nimfelor, și îi cinsti cu vin, într-un vas mare, pe toți cîți se aflau de față. În zilele care-au urmat, se duse, rînd pe rînd, să cerceteze tot ce-avea Lamon în grijă și, găsind ogorul arat bine, via bogat crescută și livada minunată (pentru florile stricate, Astylos luase-asupra lui întreaga vină), fu cu prisosință încîntat, îl lăudă pe Lamon și-i făgădui să-l slobozească din robie. În sfîrșit, stăpînul luă și drumul turmei, către vale, să vadă caprele și pe păstorul lor.

Cloe fugi-n pădure, fiindu-i frică și rușine de atîta lume. Dafnis rămase însă locului, încins cu o piele păroasă de capră, pe umeri cu o traistă nouă și ținînd în brațe, într-o parte, cașuri proaspete, în cealaltă, doi ieduți de lapte. Dacă Apolon a păscut vreodată, ca simbriaș, cirezile lui Laomedon¹, de bună scamă arăta întocmai ca acum Dafnis. Fără o vorbă, roșu ca para focului la față, cu fruntea plecată, Dafnis întinse stăpînului darurile. Lamon spuse atunci :

„Stăpîne, acesta-i păstorul caprelor tale. Tu mi-ai încredințat cincizeci de capre și doi țapi ; acum, datorită lui, ai o sută de capre și zece țapi. Și vezi ce grase sînt, ce lînă deasă au ? Și nu-i nici una să aibă vreun corn rupt. Le-a deprins și să asculte de cîntec, fac tot ce vrei cînd aud naiul.“

Cleariste, care era de față, dori să pună la-ncercare spusele lui Lamon. Ea ceru lui Dafnis să le cînte caprelor din nai, cum avea el obiceiul, și-i făgădui

să-i dea în schimb o haină, un suman de lână și opinci. Dafnis îi așează pe cei de față roată-n jurul lui, iar el, în picioare sub fag, își scoase naiul din traistă. Suflă întâi ușor, și caprele se sculară îndată cu capetele ridicate; apoi cântă un cântec de pășune, și caprele, plecându-și capetele la pământ, începură să pască; șopti iarăși din nai un sunet dulce, și toate caprele se adunară și se culcară una lângă alta; șuieră apoi ascuțit, iar ele o zbughiră în pădure, de parcă da tîrcoale-un lup; după un scurt răstimp, cântă știutul cântec de întoarcere, și ele, ieșind din pădure, alergară la picioarele lui. Nu mai văzuse nimenea nici slugi care s-asculte-așa de porunca stăpînului. Toți se minunau, mai ales Cleariste; ea-și înnoi și întări făgăduiala, spunînd că darurile-s meritate pe deplin de un păstor atît de iscusit la cântec și la păstorit. Apoi stăpînii se întoarseră acasă, pentru prînz, și nu-l uitară nici pe Dafnis, trimițîndu-i și lui din bucate. Dafnis se înfruptă cu voie bună, în tovărășia Cloei, din meșteșugitele mîncăruri de oraș. Era plin de nădejde că va dobîndi de la stăpîni dorita încuviințare de căsătorie.

Iar Gnathon, care fusese și el de față la-nfățișarea măiestriilor lui Dafnis, se înflăcăraseră și mai tare. I se părea viața de nesuferit dacă n-ajunge să se bucure de Dafnis. Așadar îl pîndi pe Astylos pe cînd acesta își făcea plimbarea prin livadă, îl îmbie să urce pîn-la templul lui Dionysos și-acolo îi acoperi picioarele și mîinile de sărutări. Astylos, uimit, îl întrebă cu stăruință de ce face toate-acestea și îi făgădui să îl ajute dacă are vreun necaz. Gnathon îi spuse :

„S-a sfîrșit cu Gnathon al tău, stăpîne. Eu, care pînă-acuma prețuiam doar masa ta, care jurasem că vinul vechi e lucrul cel mai plăcut de pe pămînt, care puneam pe bucătarii tăi mult mai presus decît pe tinerii din Mitilene, acum nu mai văd nimic frumos decît pe Dafnis. Și nu mă mai ating de-alesele mîncăruri care se gătesc și-aicea din belșug în fiecare zi, feluri de carne, pescărie, dulciuri. Aș vrea să fiu mai bine capră, să pasc iarbă și frunze, iar Dafnis să mă păstorească și să-mi cînte. Dar tu, scapă-l pe Gnathon al tău de suferință și biruie-l pe neînfrîntul Eros. Iar dacă nu, uite, mă jur pe tine, zeul meu,

că-mi umplu burta cu mincare și-apoi, cu un cuțit, mă spintec chiar în fața pragului lui Dafnis. Și-atunci pe cine o să mai alinți în glumă, ca de-atâtea ori, spunându-i «Gnathon, puișorule !» ?“

17

Tinărul, care știa ce-i chinul dragostei și era bun la suflet, nu îndură să-l vadă cum se vaită și cum îi cade iarăși la picioare, să i le sărute, ci îi făgădui să-l ceară pe Dafnis de la Dionisofan și să îl ducă la oraș, să-i fie lui Gnathon iubit, iar lui, slujitor. Ca să-l mai înveselească, îl întrebă, zîbind :

„Nu ți-e rușine să te prăpădești așa cu firea după feciorul ăsta al lui Lamon ? Te dai în vînt să poți strînge în brațe un băiețandru care paște capre.“ Și As-tylos făcu o strîmbătură, parcă l-ar fi scîrbit duhoare grea de țap. Dar Gnathon, care în dezmățul atîtor chefuri învățase pe de rost toate poveștile de dragoste, îi răspunse, și despre el, și despre Dafnis, astfel (și nu era cu totul fără noimă vorba lui) :

„Nici un îndrăgostit, stăpîne, nu ia în seamă lucrurile-acestea ; e robul frumuseții oriunde a găsit-o. De-aceea s-a

văzut și om să îndrăgească un copac, un râu, o fiară. Să-ți fie frică de ce-ți este drag, nu-i oare-o soartă vrednică de plîns ? Iar eu sînt fermecat, e drept, de trupul unui rob, dar frumusețea lui nu este-a unui rob. Ai văzut, stăpîne, cum seamănă cu hiacintul părul său ? Și cum îi strălucesc de sub sprîncene ochii, ca două nestemate legate în aur ? Iar fața îi e rumenă, și gura lui poartă podoaba unor dinți ca fildeșul, strălucitori și albi. Și alba sărutare-a gurii sale cine n-ar dori-o ? Dacă m-am îndrăgostit de un păstor, m-am luat și eu după zei. Era văcar Anchise¹ și Afrodita l-a iubit, păstor de capre, Branchos² și l-a sărutat Apolon ; iar pe Ganimede³, păstor de oi, Zeus l-a răpit la el. Poți să disprețuiești pe-acest băiat, cînd am văzut cu toții cum îl ascultă caprele, de parcă l-ar iubi ? Să mulțumim lui Zeus, și pajurelor sale că se îndură să mai lase atîta frumusețe pe pămînt.“

18

Astylos rîse cu plăcere de ce-auzise de la Gnathon și-i spuse :

„Ia te uită ce iscusîți cuvîntători face din oameni Eros.“

După aceea așteptă prilejul să stea cu taică-său de vorbă despre Dafnis. Numai că Eudromos ascultase, în taină, tot ce se vorbise între Astylos și Gnathon. Deci, fiindu-i Dafnis drag ca un flăcău de treabă și de-alminterea scîrbit să-i vadă frumusețea pîngărită de un om ca Gnathon, se duse neîntîrziat să povestească lui Lamon și lui Dafnis tot ce auzise. Dafnis, uluit, se hotărî pe dată, fără șovăială, ori să ia cu el pe Cloe și să fugă, ori să piară amîndoi, uniți și-n moarte. Dar Lamon o chemă afară pe Myrtale, după gard, și-i spuse :

„S-a sfîrșit cu noi, nevestă. A venit vremea să scoatem la iveală ce am ținut pînă acuma tăinuit. Rămîn ele pustii și caprele, și toate, înșă mă jur pe nimfe și pe Pan că, și să știu că voi rămîne singur ca un bou bătrîn în staul, cum se zice, și tot nu voi ascunde întîmplările care-l privesc pe Dafnis, ci am să spun că l-am găsit prunc lepădat, și-am să destăinui cum a fost hrănit, și-am să arăt și semnele găsite lîngă el. Să știe Gnathon, spurcăciunea, la ce rîvnește

el, fiind ce este. Numai adă-mi tu degrabă semnele de recunoaştere, şi-am să-l învăţ eu minte !“

După ce-au pus așa la cale ce să facă, s-au întors în casă. Între acestea, Astylos găsi o clipă nimerită, când tătă-său n-avea nimica de făcut, şi, dîndu-se pe lîngă el cu binişorul, îi ceru îngăduinţa să-l ia pe Dafnis la oraş, spunînd că e băiat frumos, că nu face să stea la țară, că repede ar fi în stare să deprindă, îndrumat de Gnathon, obiceiurile de acolo. Bătrînul i-l dădu pe Dafnis bucuros lui fie-său, chemă pe Lamon şi Myrtale şi îi vesti cu voie bună că de-acum încolo Dafnis va avea în grijă nu țapi şi capre, ci pe însuşi Astylos. În locul lui, făgădui stăpînul, le va trimite doi păstori. La vorba-aceasta începură să se-adune robii ceilalți, prea bucuroşi de un atît de chipeş tovarăş de robie. Dar Lamon ceru voie să vorbească şi spuse-aşa :

„Stăpîne, sînt om bătrîn şi ce ți-oi spune e adevăr adevărat ; uite, mă jur pe nimfe şi pe Pan că n-ai s-auzi din

gura mea nici o minciună. Stăpîne, nu sînt eu părintele lui Dafnis și nici Myrtale n-a avut noroc să-i fie mamă. Alții au fost părinții lui, însă aceia, avînd poate destui copii, l-au lepădat. Eu așa l-am găsit, lepădat, și hrănit de una din caprele mele (ca o mamă s-a purtat, și de aceea mi-a fost dragă și-am îngropat-o, cînd s-a prăpădit, aicea, lîngă casă, în grădină). Și trebuie, stăpîne, să-ți mai spun ceva : am mai găsit, lăsate lîngă prunc, semne de recunoaștere. Și le-am păstrat, căci dovedesc o stare mai bună ca a noastră. Nu-mi este greu să-l știu pe Dafnis rob lui Astylos, robul frumos al unui cumsecade și frumos stăpîn. Să-l văd însă ajuns batjocura lui Gnathon, care se străduiește zor nevoie să-l ducă la oraș, la Mitilene, să-i fie lui desfăt, ca o femeie, în ruptul capului nu mă îndur să-l las.“

20

Lamon tăcu după acestea, podidit de lacrimi. Gnathon, neobrăzat, făcea pe voinicosul și îl amenința pe Lamon cu bătaia. Dar Dionisofan, uimit de ce-uzise, îl potoli pe Gnathon, fulgerîndu-l

cu-o privire încruntată, apoi ceru lui Lamon lămuriri depline și-l îndemnă să spună numai adevărul și să nu născocească basme doar așa, ca să-și păstreze fiul lângă el. Dar Lamon stăruia în ce spusese, se jură iarăși, pe toți zeii, adăugînd că, dacă îl vor dovedi de mincinos, e gata să îndure orice caznă. Dionisofan porni să chibzuiască-așa, cu Cleariste, așezată lângă el : „De ce-ar minți la urma urmei Lamon, știind că o să aibă doi ciobani în loc de unul ? Și cum să născocească un țăran una ca asta ? Și-apoi e tare greu să crezi că dintr-un om trecut, ca el, și dintr-o mamă ca oricare s-a putut naște asemenea mîndrețe de fecior.“

21.

Dar n-avea rost să umble cu ghicitul : Dionisofan ceru să vadă semnele de recunoaștere, să se încredințeze că sînt într-adevăr dovada unei nașteri strălucite și alese. Myrtale se duse după ele, să le ia din traista veche în care le păstrau pe toate. Cînd le aduse, se uită întîi la ele Dionisofan. Și cînd văzu micul veșmînt de purpură, copca de aur

și cuțitul cu mîner de fildeș, strigă deodată tare :

„Stăpîne Zeus !” și își chemă nevasta, să privească.

Văzînd, Cleariste strigă și ea :

„O, dragi zeițe ale sorții ! N-am pus chiar noi aceste lucruri lîngă pruncul nostru ? N-am trimis-o noi pe Sophrosyne să-l aducă în părțile acestea ? Ba nu sînt altele, sînt chiar acestea ! Dragă bărbate, copilul e al nostru. Dafnis e fiul tău și paște caprele lui taică-său.”

22

Cleariste vorbea încă și Dionisofan săruta semnele de recunoaștere, plîngînd de marea-i bucurie, cînd Astylos, înțelegînd că Dafnis îi e frate, își lepădă cît colo mantia și o luă la goană spre livadă, să-l sărute el pe Dafnis cel dintîi. Sclavii, după el. Cînd Dafnis îl văzu venind în fuga mare, în fruntea unei cete, și strigînd „Dafnis, Dafnis !” cît îl ținea gura, crezu că vrea să-l prindă și, aruncînd traista și naiul, o luă la fugă înspre mare, cu gînd să se arunce din vîrfurile stîncii celei mari. Și poate s-ar fi întîmplat, nenorocire nemaiauzită,

ca Dafnis, abia găsit, să piară, dacă Astylos n-ar fi strigat :

„Stai, Dafnis, nu te teme ! Îți sînt frate, și-ți sînt părinți stăpînii tăi de pînă azi ! Ne-a spus acuma Lamon despre capră și ne-a arătat dovezi. Întoarce-te și vezi cum vin încoace fericiți și veseli. Stai și sărută-mă, pe mine cel dintîi. Nu mint, mă jur pe nimfe că nu mint !”

23

Dafnis se opri cu greu, abia după ce auzi că Astylos își întărește spusele cu jurămînt. Iar cînd acesta îl ajunse, alergînd, Dafnis îl strînse-n brațe și îl sărută. Și-așa-i găsiră ceilalți, sosind, robii și roabele întii, apoi stăpînul și cu soața lui. Toți îl îmbrățișau și-l sărutau pe Dafnis, plîngînd de bucurie. El însă n-avea ochi decît pentru părintele și maica lui, și îi strîngea la piept de parcă i-ar fi cunoscut dintotdeauna, și nu se mai rupea de lîngă ei. Așa de iute dăm crezare firii. Un scurt răstimp uită chiar și de Cloe. Apoi se duseră acasă și-acolo Dafnis îmbracă o haină scumpă și se așeză alătura de tatăl său adevărat. Iar Dionisofan vorbi așa :

„Dragii mei feciori, m-am însurat foarte de tînăr și curînd am ajuns tată, un tată fericit, credeam. Întîi mi s-a născut un fiu, apoi o fată, și-al treilea a fost Astylos. Credeam că am destui urmași, și, cînd mi s-a născut al patrulea copil, l-am lepădat ; semnele acestea nu erau de recunoaștere, ci de înmormîntare. Dar altfel hotărîse soarta. Feciorul cel mai mare și fata mi-au murit de-aceeași boală, în aceeași zi. Iar tu, prin voia zeilor, mi-ai rămas viu, ca să avem, eu și cu maică-ta, sprijin mai mult la bătrînețe. Să nu-mi păstrezi gînd rău că m-am purtat așa, n-a fost cu bună voia mea, și nici tu, Astylos, să nu te necăjești că vei lua numai o parte din avere, în loc s-o ai întregă ; pentru omul înțelept nu este-avere mai de preț decît un frate. Iubiți-vă unul pe altul, cît despre avuții, vă veți întrece și cu regii. Am să vă las moșii întinse, robi destoinici cu duiumul, aur, argint și cîtă altă avuție au bogații. Îi dăruiesc lui Dafnis, în chip deosebit, acest pămînt de-aici, pe Lamon, pe Myrtale și caprele pe care le-a păscut.“

„Bine zici, tată, sări deodată Dafnis, eu stau aici și caprele îmi mor de sete așteptându-mi naiul. Mă duc să le adăp !“ La asta, izbucniră toți în hohote de râs, văzându-l că, ajuns stăpîn, tot îi mai stă mintea la capre. Un altul fu trimis să aibă grija turmei, iar ei jertfiră lui Zeus mîntuitorul și-apoi se așezară, plini de voieșie, la ospăț. Lipsea doar Gnathon. Înfricoșat, se-adăpostise în livadă, în templul lui Dionysos, și-acolo petrecu întreaga zi, și noaptea, ca unul care nu mai are altă apărare decît zeii.

Se răspîndise cu iuțea pretutindeni vestea că Dionisofan și-a găsit un fecior și că Dafnis, păstorul de capre, s-a dovedit a fi stăpînul moșiei. Încă din zori, țărani începură să vină care dincotro cu bune urări pentru Dafnis și cu daruri pentru tatăl său. Printre cei dintîi fu Dryas, cel care o crescuse pe Cloe.

Dionisofan le mulțumi și îi opri pe toți acolo, părtași și la petrecere, nu doar la bucurie. Îi aștepta belșug de vin,

de pîine, păsări de baltă, porcei de lapte și fel de fel de cozonaci cu miere ; iar zeilor localnici li se închină multe jertfe. Dafnis își adună atunci întreg avutul de păstor și începu să îl împartă zeilor, prinos. Îi hărăzi lui Dionysos traista și cojocul ; lui Pan, naiul și fluierul, iar nimfelor, șiștarele și bîta, pe care el, cu mîna lui, le făurise. Dar lucrurile vechi, știute, ne sînt mai dragi decît o fericire nouă : de fiecare, Dafnis se despărțea plîngînd. Și nu lăsa șiștarele pînă nu mulse încă o dată caprele în ele, nici cojocul, pînă nu-l mai îmbracă, nici naiul, fără să mai cînte din el un cîntec, cel din urmă. Iar cînd le închina, le săruta. Apoi vorbi cu caprele, chemă pe nume țapii, bău din apele izvorului din care el și Cloe băuseră de-atîtea ori.

Dragostea nu și-o mărturisise încă, aștepta prilejul potrivit.

27

În vremea asta, Cloe sta cu turma și plîngea, gîndindu-se, firește :

„Dafnis m-a uitat ; visează la căsătorii bogate. Cine m-a pus să-i cer să

jure pe capre, nu pe nimfe ! S-a lepădat de ele ca de mine. Și uite, nici acuma, cînd aduce jertfe lui Pan și nimfelor, n-a vrut să vină să mă vadă. O fi găsit la maică-sa vreo slujitoare mai frumoasă decît mine. Să fie fericit ! Eu însă n-am de gînd să mai trăiesc.“

28

Dar iată ce se întîmplă. Lampis, văcarul, se ivi, cu o ceată de săteni, și o răpi pe Cloe, socotind că Dafnis n-are s-o mai ia-n căsătorie și că Dryas va fi bun bucuros să-i fie socru. În timp ce se îndepărtau cu Cloe, care țipa sfîșietor, un om, care văzuse silnicia, dădu fuga și-o înștiință pe Nape ; Nape îl vesti pe Dryas, iar Dryas, neîntîrziat, pe Dafnis. Acesta se pierdu cu firea : lui taică-său nu cuteza încă să-i spună, dar nici să-ndure un astfel de lucru nu putea. Se duse în grădină și începu să se jelească :

„Doar amărăciune mi-a adus această regăsire ! Mai bine rămîneam ce-am fost, păstor și rob. Așa, puteam s-o văd și s-o sărut pe Cloe, pe cînd acuma, gata, a răpit-o Lampis, și la noapte cu el o

să-și împartă așternutul. Iar eu mă țin de băutură și petreceri, și jurămintele ne-au fost deșarte !“

29

Gnathon, încă ascuns în livadă, auzi ce spunea Dafnis și, socotind că a sosit prilejul să se împace cu el, plecă îndată, adună o ceată de slujitori mai tineri ai lui Astylos, se duse neîntârziat la Dryas, îi ceru să-l îndrumeze și o porni întins spre locul unde-și avea gospodăria Lampis. Ajunseră acolo tocmai când acesta o vîra pe Cloe-n casă. Gnathon i-o smulse din mâini și-nsoțitorii săi snopiră în bătaie pe ceilalți țărani. Mult ar fi dat Gnathon să-l poată înhăța pe Lampis și să-l ducă legat, ca pe un prins în luptă, dar Lampis, mai iute de picior, scăpă cu fuga. După o astfel de vitejie, Gnathon se întoarse-acasă. Se făcuse noapte și Dionisofan dormea. Doar Dafnis veghea încă, în grădină, și plîngea. Gnathon i-o înmînă pe Cloe și povesti toate de-a fir-a-păr, rugîndu-l ca acum să-l ierte pentru vina lui trecută, să-l socotească vrednicul său rob și să nu cumva să-l alunge de la masa lui, că va

muri de foame. Dafnis, cu Cloe strânsă-n brațe, îi mulțumi lui Gnathon ca unui binefăcător, iar fetei îi ceru iertare pentru lipsa lui de grijă.

30

Cei doi tineri, chibzuind, găsiră mai cu cale să ascundă cununia lor ; Dafnis s-o țină pe Cloe tănuită și să-și mărturisească dragostea doar mamei lui. Dar Dryas nu se învoi. Credea că se cuvine ca ei să spună cum stau lucrurile și părintelui lui Dafnis și le făgădui că el, Dryas, îl va îndupleca. A doua zi, devreme, puse în traistă semnele de recunoaștere găsite lângă Cloe și se duse la Dionisofan și Cleariste. Îi găsi în livadă, șezînd de vorbă cu Astylos și Dafnis. Cînd toți tăcură, să-l asculte, Dryas spuse-așa :

„O nevoie asemănătoare mă silește și pe mine, ca pe Lamon, să spun ce pîn-acuma am ținut ascuns. Fata mea, Cloe, nu e fata mea și nici n-a alăptat-o Nape : alții i-au dat zile și, lepădată într-o peșteră a nimfelor, a supt de la o oaie. Am văzut cu ochii mei, m-am minunat și am luat copila, s-o cresc în

casa mea. Stă mărturie că nu mint și frumusețea ei, căci nouă nu ne seamănă de loc ; stau mărturie și aceste semne, mai de preț decît ar fi să aibă un păstor. Uitați-vă la ele și căutați părinții fetei, poate se va dovedi că, prin obîrșie, e vrednică de Dafnis.“

31

Aceste vorbe de la urmă nu le aruncase Dryas fără socoteală, nici Dionisofan nu le-ascultase cu mințile altunde. Se-ntoarse deodată către Dafnis : Dafnis schimba fețe și-abia își ținea plînsul. Așadar, înțelese Dionisofan, e dragoste la mijloc. Și se-apucă să cerceteze cu temei tot ce-i spusese Dryas : fata, ca fata, doar îi era străină, era însă în joc feciorul său. Se uită cu grijă la semnele aduse, sandalele poleite cu aur, inelele, tulpănul. Apoi trimise după Cloe. Când i se-nfățișă, îi spuse :

„Să fii cu inima ușoară, fata mea : logodnic ai și curînd îți vei găsi și părinții.“ Cleariste o luă în casă, s-o gătească, socotind-o de pe-acuma nora ei. Iar Dionisofan trase pe Dafnis deoparte și-l întrebă, ca de la om la om, dacă mai

este fată Cloe. Dafnis îi jură că nu se întâmplase între ei nimic mai rău decât săruturi și jurăminte de credință. Bătrînul se bucură și îi pofti pe amîndoi la masă.

32

Atunci puteai să vezi ce-nseamnă frumusețea cînd i se-adaugă podoabă. Cloe, frumos îmbrăcată, cu părul împletit, cu fața limpezită, le păru tuturor atît de frumoasă, încît și Dafnis mai să n-o cunoască. Ar fi jurat oricine, chiar uitînd de semne, că nu-i poate fi Dryas tată unei fete ca aceasta. Oricum, Dryas și Nape nu lipseau de la ospăț și nici, pe altă laviță, Myrtale și cu Lamon.

În zilele care-au urmat fură din nou aduse jertfe zeilor, și pus în vase vin, la îndemîna tuturor. Cloe închină și ea tot ce fusese-al ei, naiul și traista, șiștarele și cojocelul. Iar în izvorul din peșteră turnă vin, căci lîngă el fusese alăptată și se spălase-n el de-atîtea ori. Și așeză cunună pe mormîntul doicii sale, oaia (Dryas îi arată unde-o-ngropase). Turmei sale îi mai cîntă o dată din nai, de rămas bun, apoi rugă pe nimfe ca părinții

care-o lepădaseră, pe care-acuma are să-i găsească, să fie vrednici de un ginere ca Dafnis.

33

Cînd socotiră că au petrecut de-ajuns la țară, hotărîră să plece la oraș, să dea de urma părinților copilei, să nu tărăgăneze mai mult nunta. În zori de zi, gata de drum, dădură-n dar lui Dryas alte trei mii de drahme, iar lui Lamon drept la jumătate din rodul ogorului și-al viei, caprele, cu doi păstori, patru perechi de boi, îmbrăcăminte pentru iarnă și slobozenie, neveste-si și lui. După aceste rînduieli, porniră către Mitilene, unii călări, alții-n trăsuri, urmați de care încărcate, alai mare. Au sosit noaptea, nebăgați în seamă. Dar a doua zi, încă de timpuriu, se și strînsese lîngă porți mare mulțime de bărbați și de femei. Bărbații, intrînd, îi arătau lui Dionisofan cît sînt de bucuroși de fiul regăsit, cu-atît mai mult văzînd cît e de chipeș. Femeile-i făceau urări de bine Clearistei, fericind-o că a adus acasă nu numai un fecior, ci și o noră. Și ele o priveau pe Cloe cu uimire, cît era de fără seamăn de fru-

moasă. Întreg oraşul se împătımise după cei doi tineri, toţi le binecuvîntau căsătoria, ca făcută, şi se rugau ca neamul fetei să se dovedească pe măsura frumuseţii ei. Iar în casele bogate, femei destule înălţau zeilor rugi să poată ele însele să treacă drept mame ale unei fete atît de minunate.

34

Dionisofan, după atîta frămîntare, căzu în somn-adînc şi-avu un vis. I se părea că vede pe nimfe rugîndu-se lui Eros ca, în sfîrşit, să-ngăduie căsătoria celor doi. Iar Eros, descordîndu-şi arcul, îl aşeză alături, lîngă tolbă, şi îi dădu lui Dionisofan poruncă să poftescă la ospăţ pe toţi cei mai de frunte mitilenieni şi, cînd va fi umplut cu vin ultimul vas, s-arate fiecărui mesean semnele de recunoaştere lăsate lîngă Cloe. Apoi are să cînte cîntecul de nuntă. Iar Dionisofan, sculat cu noaptea-n cap, dădu porunci să fie pregătit un strălucit ospăţ, cu tot ce dă pămîntul şi dă marea şi au în ele lacurile, rîurile, şi îi pofti pe toţi fruntaşii Mitilenei pentru seara-aceea la ospăţ.

Era în toi ospăţul, se lăsase noaptea. Ultimul vas, din care se închină vin lui

Hermes¹, era plin. Atunci intră un slujitor purtând pe-o tavă de argint semnele Cloei și începu să dea mesei ocol, spre dreapta, oprindu-se la fiecare, să le-arate.

35

Om după om, tăcură toți. Mai rămăsese numai unul, Megacles, care avea locul de cinste, căci era cel mai bătrîn. Acesta, văzînd semnele, le 'cunoscu îndată și dădu un strigăt tare, tineresc :

„Ce-mi văd ochii ! Ce soartă ai avut, fetița mea ? Oare trăiești tu încă, sau au rămas doar semnele acestea, găsite și luate de cine știe ce păstor ? Dionisofan, te rog frumos să-mi spui de unde au ajuns la tine. Să nu mă pizmuiești dacă și eu, ca tine, îmi găsesc, după atîta vreme, un copil pierdut.“

Dar Dionisofan îl îmbie pe Megacles să povestească el întîi, cu de-amănuntul, cum a fost cu părăsirea fetei. Iar Megacles, fără să-și fi pierdut focul din glas, le povesti așa :

„A fost o vreme cînd nu mă prea găseam la largul meu. Cîtă avere avusesem, se dusesse pe coruri de teatru și corăbii de război.² Stînd eu așa, mi s-a născut o

fată. Am șovăit s-o cresc în sărăcie și-am lepădat-o, împodobită cu semnele acestea, știind că mulți sînt dornici să ajungă tați chiar și așa. Însă abia am părăsit copila în peșteră, încredințînd-o nimfelor, că bogăția a-nceput să-mi curgă-n casă, zi de zi mai mare. Și-acuma nu mai am cui să o las, căci n-am avut noroc de-atunci să mi se nască nici măcar o fetiță. Iar zeii, parcă vrînd să-și bată joc de mine, îmi tot trimit un vis din care se-nțelege că o oaie mă va face tată.“

36

La acestea Dionisofan scoase un strigăt și mai tare decît Megacles, sări și se-ntoarse-ntr-o clipită cu Cloe, prea frumos gătită :

„Iată-ți copila părăsită, zise. Prin grija zeilor, o oaie ți-a hrănit-o, cum mi l-a hrănit o capră și pe Dafnis. Ia-ți semnele, ia-ți fata. Dar dă-i-o înapoi lui Dafnis, de mireasă : pe amîndoi i-am părăsit, tu și cu mine, și i-am găsit pe amîndoi. Și-amîndurora le-au purtat de grijă Pan, nimfele și Eros.“

Lui Megacles vorbele-acestea îi plăcură și le încuviință. Trimise după Rode,

mama Cloei și nevasta lui. Pe Cloe o luă și-o strânse îndelung la pieptul său. În noaptea-aceea au rămas să doarmă-acolo, căci Dafnis o ținea una și bună că n-o mai lasă nimănui pe Cloe, orice i-ar fi, chiar tată.

37

A doua zi căzură cu toții la-nvoială să se întoarcă iar la țară. Așa cereau Dafnis și Cloe căroră traiul la oraș nu le era de loc pe plac. De altfel și părinții lor doreau să facă pentru ei o nuntă păstoraască. Traseră la Lamon și îi aduseră lui Megacles pe Dryas, și pe Nape, Rodei. Porniră-apoi să pregătească o sărbătoare strălucită. Iar Megacles o-ncredință pe Cloe mirelui ei Dafnis în fața nimfelor, în peșteră, și închină acolo daruri multe, între care și semnele de recunoaștere-ale Cloei. Lui Dryas îi dădu atâtea drahme cât să-mplinească zece mii.

38

Fiind o zi frumoasă, Dionisofan puse să se aștearnă chiar în fața peșterii paturi de frunză verde și pofti acolo, la

un ospăț de pomină, pe toți sătenii din împrejurimi. Veniră Lamon și Myrtale, Dryas, Nape, rudele lui Dorcon, Filetas și copiii lui, Chromis, Lycainion. Nici Lampis nu lipsea, căci îl iertaseră acuma. Petrecerea a mers, după meseni, sătește, țărănește : unul se avînta în cîntece de seceriș, altul da drumul la strigături glumețe, ca la stors de struguri ; Filetas cînta din nai, Lampis, din fluier, Dryas și Lamon dănțuiră. Dafnis și Cloe se sărutau. Și caprele, părtașe sărbătorii, pășteau printre nuntași, lucru nu tocmai pe placul orășenilor de-acolo. Dafnis chemă pe nume cîteva din ele, și le dădu în gură frunză verde, și, apucîndu-le de coarne, le sărută cu drag.

39

Dafnis și Cloe, nu numai atunci, ci cît au avut zile, au dus mai mult viață păstoraască, cinstind pe Pan, pe nimfe și pe Eros, crescînd turme bogate de capre și de oi, ținînd drept hrana cea mai dulce poamele și laptele. Pe primul lor copil, un băiețel, îl puseră să sugă la o capră și-a doua lor născută, o fetiță, a supt, prin voia lor, lapte de oaie. Băiatului i-au

zis Filopoimen ¹, fetei Agele ². Și au îmbătrînit așa, cu dragoste de cele păstorești. Peștera nimfelor au umplut-o de podoabe și icoane, lui Eros, păstorul, i-au făcut altar. Chipul lui Pan l-au strămutat de unde se găsea, sub pin, în templul înălțat de ei, templul lui Pan războinicul, cum îi spuneau.

40

Dar toate-acestea le-au făcut ei mai târziu. Acum, la nuntă, cînd se lăsă noaptea, toți îi petrecură pînă la odaia lor, în cîntece de fluier și de nai, și în lumini de facle. În prag, nuntașii, cu glasuri aspre, răgușite, încît păreau că zgîrie cu furca un ogor pietros, le înălțară cîntecul de nuntă.

Dafnis și Cloe au putut în noaptea-aceea, mai treji ca bufnițele, să se strîngă-n brațe goi, să se sărute. Dafnis săvîrși acumă ce-l învățase Lycainion cîndva. Iar Cloe află atunci întîia oară că ce-au făcut ei pînă-atunci, la marginea pădurii, fuseseră doar jocuri de păstori.

N o t e

pag. 3

- 1 *Eros* — zeul iubirii.
- 2 *Nimfele* sînt un fel de zîne, incorporări imaginare ale frumuseții și rodniciei naturii : femei nemuritoare, frumoase și tinere, locuind prin munți și păduri, prin cîmpii și prin ape.
- 3 *Pan* — zeul turmelor și al păstorilor, personificare a naturii agreste și a fertilității ei.

C A R T E A I N T I I

pag. 7

- 1 *Mitilene* era așezat pe coasta de răsărit a Lesbosului, pe o limbă de pămînt tăiată de la nord la sud de un canal care este acum, de multe veacuri, umplut de nisipuri.

pag. 9

- 1 *Dafnis* este numele unui păstor-poet din legenda populară siciliană, consacrat în literatura greacă ca nume tipic păstoresc de poezia bucolică, începînd cu Teocrit.

pag. 11

- 1 *Cloe*, un nume rar, înseamnă „iarbă sau grîu abia încolțit, încă verde crud“.

pag. 20

- 1 *Bacante* se numeau femeile care luau parte la cultul și cortegiile dionisiace.

pag. 21

- 1 Capra *Amalteea*, căreia i-l încredințase, încă sugaci, mama lui, Reea, pentru a-l ține ascuns de Cronos.

pag. 32

- 1 *Pitys* — o nimfă prefăcută în pin, ca să scape de urmărirea lui Pan. Zeul e arătat adesea încununat cu o creangă de pin. În grecește pin se zice *πίτυς* (*pitys*).
- 2 Din Tir, marele port fenician.
- 3 *Caria*, ținut grecesc, se găsea în sud-vestul Asiei Mici, cam în dreptul insulei Rodos. Corăbiile ușoare cariene, numite *hemiolia*, aveau vîsle numai pînă la jumătatea fiecărui bord, ca să permită abordajul.

pag. 36

- 1 De pildă Βόσπορος („trecătoarea bou-lui“, de bună seamă o simplă etimologie populară), Bosforul de azi; Βόσπορος Κιμμέριος (*Bosforul cimerian*), este actuala strîmtoare Kerci.
- 2 Pasajul cuprins între croșete este fără îndoială o interpolare.

C A R T E A A D O U A

pag. 41

- 1 Nuiiele de răchită, uscate și descojite, erau legate într-un mănunchi și unse la un capăt cu ceară sau rășină.
- 2 Zeul viței-de-vie, al vinului. Sărbătorile sale erau întotdeauna exaltate și tumultuoase.

pag. 52

- 1 Oraș în insula Lesbos, pe țărmul de nord, la aproximativ 50 km de Mitilene.

pag. 53

- 1 Cinci-șase kilometri.

pag. 56

- 1 În textul grec e un joc de cuvinte : αἴγες înseamnă și „capre“ și „valuri“.

pag. 58

- 1 Ramura de măslin era în lumea greacă semnul ritual purtat de cei care aveau de adresat o rugămintă zeilor sau oamenilor.

pag. 61

- 1 E vorba de naiul lui Dorcon (v. I, 32).

pag. 62

- 1 Există în legenda lui Pan, zeu câmpenesc, și câteva episoade războinice. A fost alături de Dionysos în timpul cuceririi Indiei. Odată, pe când erau în primejdie, Pan îndemnă pe oșteni să facă zarvă mare de trâmbițe și glasuri. Vacarmul și ecourile lui, repercutate de un munte din apropiere, înspăimîntară pe dușmani și-i alungară. Legendele îi atribuie lui Pan un rol și în luptele de la Maraton și Salamina, în campaniile lui Alexandru cel Mare, în bătălia de lângă Delfi împotriva năvălitorilor celți (279 î.e.n.).

pag. 64

- 1 Nici doi kilometri.

pag. 68

- 1 Cor în sensul antic, coregrafic, al cuvîntului : cor de teatru.

pag 73

- 1 Se numea *Syrinx* (Σύριγξ), numele grecesc al naiului.

pag. 77

- 1 Naivitatea Cloei stă în faptul că, în mitologia ei elementară, socotește chezășia oilor și-a caprelor mai bună decît a lui Pan, un mare zeu.

C A R T E A A T R E I A

pag. 81

- 1 Cam 17—18 kilometri.

pag. 85

- 1 Păsările acestea nu iernează în ținuturile mediteraneene, ci sînt doar în trecere pe acolo, spre sud.

pag. 87

- 1 Vinul se amesteca dinainte cu apă, într-un vas mare numit *cratér*.

pag. 92

- 1 Lui Eros.
- 2 În legendă, privighetoarea a fost întîi ființă omenească, Procne, fata unui rege al Atenei. Schimbată, din mila zeilor, în pasăre, își cheamă veșnic fiul mort, pe Itys.

pag. 119

1 Un stadiu avea cam 175—180 de metri.

pag. 121

- 1 Dionysos era fiul lui Zeus și al Semclei, prințesă tebană.
- 2 *Ariadna* era fiica lui Minos al Cretei. A fugit cu Teseu, pe care-l ajutase să omoare Minotaurul. Dar Teseu a părăsit-o, adormită, pe țărmul insulei Naxos; în zori, când Ariadna s-a trezit, pânzele corăbiilor lui Teseu se pierdeau în zare. Curînd sosi însă acolo Dionysos cu întreg alaiul său. Și Ariadna, iubită de zeu, urcă alături de el în Olimp.
- 3 *Licurg*, rege legendar al edonienilor, neam trac. Cînd Dionysos, în drum spre India, a vrut să treacă prin Tracia, Licurg s-a împotrivit. Zeul s-a răzbunat lăsîndu-i pămînturile sterpe, iar edonienii, ca să scape de blestem, l-au legat pe regele lor de patru cai care, împrăștiindu-se în goană, l-au sfîrtecat.
- 4 *Penteu*, rege legendar al Tebei, văr și potrivnic al lui Dionysos. Zeul l-a pedepsit rătăcind mințile femeilor tebane: bacante cuprinse de delirul dionisiac, li se năzare că Penteu este un cerb sau un leu și îl rup în bucăți, în frunte cu însăși mama regelui, Agave, care-i taie capul și-l înfige într-un tirs. Legenda aceasta este materia *Bacantelor* lui Euripide.

- 5 În legenda zeului figurează și cucerirea Indiei, adică răspîndirea triumfală în India a cultului dionisiac (vezi și nota la II, 23, p. 62). Imaginea din templu reprezenta de bună seamă pe zeu într-un car tras de pantere și împodobit cu iederă și viță, urmat de un cortegiu de bacante, satiri și silenii.
- 6 Îmbarcîndu-se incognito spre Naxos în corabia unor pirați tirenieni și înțelegînd că aceștia au de gînd să-l ducă în altă parte și să-l vîndă ca sclav, Dionysos prinse corabia într-un hățiș miraculos de iederă și viță, iar pe pirați, care se aruncaseră în mare îngroziți de ce vedeau și de cîntecul unor fluiere nevăzute, îi prefăcu în delfini.

pag. 123

- 1 *Eudromos* înseamnă bun alergător.
- 2 Crengile acestea cu ciorchini erau păstrate în casă, atîrnate de grinzi, pînă tîrziu în iarnă.

pag. 126

- 1 *Marsyas*, satir frigian, inventator al fluierului cu două țevi. La o întrecere, cînd fluierul se dovedi mult mai prejos de lira lui Apolon, zeul care cîștigase acest drept, îl spînzură pe temerarul concurent de-un pin și-apoi îl jupui. Cazna lui Marsyas e reprezentată adesea în arta elenistică.

pag. 129

- 1 Γνάθος (*gnathos*) înseamnă „falcă”. Gnathon e un nume potrivit pentru un parazit.

pag. 131

- 1 Zeița grîului și, în genere, o ogoarelor și a puterii lor de rodire.

pag. 132

- 1 *Laomedon*, rege legendar al Troiei, tatăl lui Priam. Longos face aluzie la un pasaj din *Iliada* (XXI, 441 și urm. ; în traducerea Murnu, 435 și urm.) în care Poseidon îl întreabă pe Apolon : „*Aminte Nu-ți mai aduci de necazul ce-am pățimit de la Troia Numai noi doi între zei? La craiul semeț Laomedon Noi, din îndemnul lui Zeus, ne-am pus, pe o plată anumită, Vreme de-un an să-i slujim și el ne da nouă poruncă. Eu am durat împrejurul orașului Troia tot zidul Lat și așa de frumos spre a fi nerăzbită cetatea. Tu, într-aceea pe coastele muntelui Ida-n poiene și prin păduri și pe văi ca văcar îi pășteai o cireadă*”.

pag. 136

- 1 *Anchise*, văcarul, era troian de neam re-gesc. Din dragostea lui cu Afrodita s-a născut Eneas.
- 2 *Branchos*, tînărul păstor drag lui Apolon, este strămoșul legendar al branhiazilor, preoții vestitului sanctuar apolinic din Didymos, lângă Milet.
- 3 *Ganimede*, și el din neamul regilor troieni, era un adolescent atît de frumos încît, în timp ce băiatul pășuna pe Ida oile părintelui său, Zeus a trimis un vultur (sau mai mulți), ca să-l răpească și să-l

ducă în Olimp. Acolo Ganimede, ajuns paharnicul lui Zeus, îi toarnă nectar în pahar și-i desfată privirea.

pag. 153

- 1 *Hermes* veghea asupra somnului. Cf. *Odi-seea* (VII, 137—138, în traducerea Murnu, 172—176) : „Cînd ei din cupe închinau lui *Hermes*... căruia dînșii totdeauna La urmă-i închinau, cînd după-masă Aveau să meargă-n pat.
- 2 Cetățenii bogați erau obligați să finanțeze reprezentațiile teatrale și echiparea corăbiilor statului.

pag. 157

- 1 Prieten al păstorilor.
- 2 Turmă.

Redactor responsabil : IOAN COMȘA
Tehnoredactor : AURICA IONESCU

*Dat la cules 13.02.1964. Bun de tipar 22.04.1964.
Apărut 1964. Tiraj 25.150 ex. Broșate 20.080 le-
gate $\frac{1}{4}$ 5070. Hirtie tipar inalt ediții B mat de
80 g/m². Format 600×920/24. Coli ed. 4,70. Coli
tipar 8. A. nr. T. 17.772. C. Z. pentru bibliotecile
mari 875. C. Z. pentru bibliotecile mici 875—13 R.*

Intreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918”,
B-dul Ilie Pintilie nr. 58—60, București—R.P.R.,
Comanda nr. 354.

Lei 6